

**T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ BİLİM DALI**

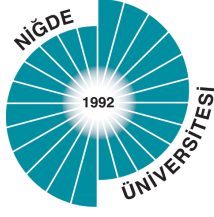
**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER 4. VE 5. SINIF
ÜNİTE KAZANIMLARI İLE DERS KİTAPLARI
HAZIRLIK VE DEĞERLENDİRME
SORULARININ BİLİŞSEL, DUYUŞSAL VE
PSİKOMOTOR HEDEFLER AÇISINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Cem KAYHAN

2010-NİĞDE

**T.C.
Niğde Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Öğretimi Bilim Dalı**

**İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. ve 5. Sınıf
Ünite Kazanımları ile Ders Kitapları
Hazırlık ve Değerlendirme
Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve
Psikomotor Hedefler Açısından
Karşılaştırılması**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Cem KAYHAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Halil TOKCAN

2010-Niğde

Onay ve Kabul Sayfası

Yrd. Doç. Dr. Halil TOKCAN danışmanlığında Cem KAYHAN tarafından hazırlanan “İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. ve 5. Sınıf Ünite Kazanımları İle Ders Kitapları Hazırlık ve Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal Ve Psikomotor Hedefler Açısından Karşılaştırılması” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../2010

JÜRİ :

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Halil TOKCAN

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Selim Öner

Üye

: Yrd. Doç. Dr. M. NURU

Üye

:

Üye

:

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.... / / 2010

Prof. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günümüz 21. yüzyılda eğitim önemi yadsınamaz. Yaşadığımız çağ bilim çağıdır. Bu dönem insanların amacı kendilerini yaşanan ve yaşanılacak çağa hazırlamaktır. Bu tüm toplumlar için bir zorunluluk arz etmektedir. Toplumlar bu bilim çağına kendilerini hazırlamazsa geri kalmaya ve hatta yok olmaya mahkumdur. Bunun için misyonumuz sürekli çalışmak, üretmek, araştırmaya-düşünmeye-eleştirmeye ve fikirlerimizi geliştirmeye çalışmaktır.

Sosyal bilgiler bu misyonu fazlasıyla üstlenmektedir. İlköğretimde okutulan tarih, coğrafya ve vatandaşlıktan oluşan bu bilim dalı, sosyal bir insan olan insanı fazlasıyla ilgilendirmektedir. Sosyal Bilgiler öğretim programı; toplumların birbirleriyle ve coğrafi çevreyle etkileşimlerini, insanların yaşama şekillerini, milli ve manevi değerlerimizi tanımamızı sağlar.

Bu çalışma ilköğretim 4. ve 5. sınıfta okutulan Sosyal Bilgiler dersinin ünite kazanımları, hazırlık çalışmaları ve değerlendirme sorularının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor hedeflerle ne derece örtüştüğünün incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın her aşamasında beni yönlendiren ve yardımlarını benden esirgemeyen çok değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Halil TOKCAN'a, gerek lisans gerekse lisansüstü eğitimim de büyük katkıları olan Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin değerli hocalarına ve değerli dostum, çalışma arkadaşım Jeo. Yük. Müh. Engin ÜNAL'a yardımlarından dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmam boyunca bana destek olan sevgili aileme ve nişanlıma ayrıca teşekkür ederim.

Niğde 2010
Cem KAYHAN

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 4. ve 5. Sosyal Bilgiler ünite kazanımlarıyla, ders kitapları hazırlık ve değerlendirme sorularının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor hedefler açısından örtüşüp örtüşmediğini belirlemektir. Araştırmada bu amaçla Sosyal Bilgiler 4. ve 5. sınıf kazanımları ile Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim ve Terbiye Kurulu onaylı 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında okutulan 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı hazırlık ve değerlendirme soruları analiz edilmiştir.

Yapılan analiz sonucu elde edilen bulgular şunlardır:

1. 4.sınıf kazanımların % 78'i bilişsel gruba, % 20'si duyuşsal gruba ve % 2'si psikomotor alana girmesine rağmen MEB'e ait ders kitabındaki hazırlık sorularının % 96'sı bilişsel, % 4'ü duyuşsal alana girmekte yani hazırlık sorularıyla ünite kazanımları örtüşmemektedir. MEB'e ait ders kitabının kazanımlarda yer alan duyuşsal alana yeterince yer vermediği görülmektedir.
2. Özel yayınevine ait ders kitabında ise hazırlık sorularının % 79'u bilişsel, % 21'i duyuşsal alana girdiği görülmektedir. 4. sınıf kazanımları ile özel yayınevine ait ders kitabındaki hazırlık soruları psikomotor alan haricinde örtüşmektedir. Her iki yayınevinde de MEB'in kazanımlarında olan psikomotor alanla ilgili bir hazırlık sorusu ise bulunmamaktadır.
3. 4. sınıf ders kitaplarındaki değerlendirme sorularında da benzer durum söz konusudur. MEB'e ait ders kitabındaki değerlendirme sorularının %92'si bilişsel ve %8'i duyuşsal alana girmekte yani yine duyuşsal alanda kazanımlarda yer alan oranın (%20) çok altında bir oranda soruya yer verilmiştir. Özel yayınevine ait ders kitabı değerlendirme soruları ise yine kazanımlara yakın oranda bilişsel ve duyuşsal alanda sorulara yer vermiştir (Bilişsel % 85, Duyuşsal % 15).
4. 5. sınıfa ait bulgulara bakıldığında, kazanımların % 78'i bilişsel, % 22'si duyuşsal alana girmesine rağmen Hem MEB hem de özel yayınevine ait ders kitabındaki hazırlık sorularının neredeyse tamamı (MEB% 93, Özel Yayınevi

%91) bilişsel alana girmekte yani hazırlık sorularıyla ünite kazanımları örtüşmemektedir.

Ders kitaplarındaki değerlendirme sorularında da benzer bir durum söz konusudur. Hem MEB hem de özel yayınevine ait değerlendirme soruları incelendiğinde iki ders kitabındaki değerlendirme sorularının da neredeyse tamamı bilişsel alana girmektedir (MEB% 97, Özel Yayınevi %96). Yani her iki ders kitabında da kazanımlarda yer alan duyuşsal alanla ilgili sorulara yeterince yer verilmemiş yani kazanımlarla değerlendirme soruları örtüşmemektedir.

Bu bulgular dikkate alındığında ders kitapları hazırlanırken Ders kitapları hazırlık ve ünite değerlendirme sorularının ünite kazanımları ile taksonomik olarak örtüşmesine dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Taksonomi, Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Hedefler, Kazanım, Ölçme ve Değerlendirme, İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı

ABSTRACT

The purpose of this study, primary 4 and 5 Gains in social studies units, textbook preparation and evaluation questions, cognitive, affective and psychomotor objectives is to determine the overlap in terms of the overlap. Social research for this purpose 4 and 5 class achievements with the Ministry of Education (MEB) Board of Education approved the 2008-2009 academic year taught 4 and 5 grade social studies textbook preparation and evaluation questions were analyzed.

The results of the analysis results are as follows:

1. 4th group gains 78% of cognitive, affective group and 20% despite 2% MEB the psychomotor domain into the question of preparation of textbooks, 96% cognitive, affective and 4% of the units to enter into that question prepare gains do not overlap. MEB in the acquisition of textbooks in the affective domain are not given enough space.
2. In the preparation of textbooks to private publishers for the questions 79% cognitive, affective, 21% are found to enter the field. 4. It belongs to the class textbook publishers and special achievements in the preparations, except the questions are consistent psychomotor domain. MEB's gains in both the publishing house about the psychomotor domain is not a question of preparation.
3. 4th classroom assessment textbooks in question is a similar case. MEB is 92% of the textbook problem in the evaluation of cognitive and affective domain into 8% gains in the affective domain are also involved in that ratio (20%) at a rate far below the questions are given. Textbook publishers belong to the special assessment questions are still close to the rate of recovery of cognitive and affective domain questions were included (85% cognitive, affective 15%).
4. 5th classes of findings are examined, recovery of 78% cognitive, 22% affective domain into although both MEB and private publishing house

belongs to the textbooks, the preparation questions, almost all (MEB % 93, Special Publications 91%), cognitive space to enter into that preparation with questions unit gains do not overlap.

Textbook evaluation is subject to a similar situation in question. MEB belongs to both the private publishing reviews of two books examining the question of the evaluation questions that are in almost all cognitive areas (MEB % 97, Special Publications 96%). That the gains in both the textbooks in question related to the affective domain that is not given enough space acquisition does not coincide with the evaluation questions.

Given these findings, the preparation of textbooks, textbook preparation and recovery units and taxonomic units of assessment questions to be considered as it can be said to overlap.

Keywords: Social Studies, Taxonomy, Cognitive, Affective and Psycho-Motor Objectives, Measurement and Evaluation, Program of Social Studies in Primary Education

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1 PROBLEM DURUMU	1
1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.3 PROBLEM CÜMLESİ.....	2
1.4 ALT PROBLEMLER	2
1.5 SINIRLILIKLAR.....	6
1.6 TANIMLAR	6
BÖLÜM II	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1 HEDEF ALANLARI.....	8
2.1.1 Bilişsel Alan	9
2.1.1.1 Bilgi Seviyesi	12
2.1.1.2 Kavrama Seviyesi.....	15
2.1.1.3 Uygulama Seviyesi.....	18
2.1.1.4 Analiz Seviyesi	20
2.1.1.5 Sentez Seviyesi	22
2.1.1.6 Değerlendirme Seviyesi.....	24
2.1.1.7 Bilişsel Alanı Bloom'dan Başka Sınıflayanlar ve Sınıflamaları... 27	
2.1.2 Duyuşsal Alan	29
2.1.2.1 Alma basamağında hedef ve davranış yazma.....	31
2.1.2.2 Tepkide bulunma basamağında hedef ve davranış yazma.....	31
2.1.2.3 Değer verme düzeyinde hedef ve davranış yazma	32
2.1.2.4 Örgütlenme basamağında hedef ve davranış yazma	32
2.1.2.5 Nitelenmişlik basamağında hedef ve davranış yazma	33
2.1.3 Psikomotor Alan.....	33
2.1.3.1 Uyarılma	35
2.1.3.2 Kılavuz Denetiminde Yapma	35
2.1.3.3 Beceri Haline Getirme	36
2.1.3.4 Duruma Uydurma.....	36
2.1.3.5 Yaratma	37
2.2 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI	37
2.2.1 Sosyal Bilgilerin Tanımı	37
2.2.2 Sosyal Bilgilerin Önemi	39
2.2.3 Sosyal Bilgiler Öğretimin Tarihi	40
2.2.3.1 Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihi	40
2.2.3.2 Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihçesi.....	44
2.2.4 Sosyal Bilgilerdeki Belli Başlı Disiplinler.....	47

2.2.4.1 Antropoloji.....	47
2.2.4.2 Sosyoloji	48
2.2.4.3 Tarih.....	49
2.2.4.4 Coğrafya.....	50
2.2.4.5 Siyaset Bilimi	50
2.2.4.6 Ekonomi	51
2.2.4.7 Psikoloji.....	52
2.2.5 Sosyal Bilgiler Ders Kitabı	53
2.2.5.1. Ders Kitabı Öğretim Programı İlişkisi.....	56
2.2.5.2. Öğretim Hedef-Davranışları ve Ders Kitabı	57
2.2.5.3. Öğretimin İçeriği, Öğrenme-Öğretme Durumları ve Ders Kitapları.....	57
2.2.5.4. Öğretimi Değerlendirme ve Ders Kitabı	58
2.2.5.5 Öğrenme Anlayışları Açısından Eski ve Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitapları	59
2.2.5.6 Öğretim Programları Açısından Eski ve Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitapları.....	63
2.2.6 Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amaçları	67
2.2.6.1 Evrensel Amaçlar	67
2.2.6.2 Ulusal Amaçlar	70
2.2.7 Sosyal Bilgiler Programı.....	71
2.2.7.1 Programın Vizyonu.....	71
2.2.7.2 Programın Temel Yaklaşımı	72
2.2.7.3 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı.....	73
2.2.7.4 Sosyal Bilgiler Programı Öğrenme Alanları ve Kazanımları	82
2.2.7.5 Sosyal Bilgiler Programının Değerleri	86
2.2.8 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler	86
2.2.9 Sosyal Bilgiler ve Karakter Eğitimi.....	88
2.3 KONU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	91
BÖLÜM III.....	97
YÖNTEM.....	97
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	97
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	97
3.3. VERİLERİ TOPLAMA ARACI	98
3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	98
BÖLÜM IV	99
BULGULAR VE YORUMLAR	99
4.1 BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	99
4.2 İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	101
4.3 ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	102
4.4 DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	104
4.5 BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	106
4.6 ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	108
4.7 YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	110
4.8 SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	111
4.9 DOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	113
4.10 ONUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	116

4.11 ONBİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	119
4.12 ONİKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	122
4.13 ONÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	125
4.14 ONDÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	128
4.15 ONBEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	131
4.16 ONALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	134
4.17 ONYEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	136
4.18 ONSEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	138
4.19 ONDOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	140
4.20 YİRMİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	142
4.21 YİRMİBİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	144
4.22 YİRMİİKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	145
4.23 YİRMİÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	147
4.24 YİRMİDÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	149
4.25 YİRMİBEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	151
4.26 YİRMİALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	154
4.27 YİRMİYEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	157
4.28 YİRMİSEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	160
4.29 YİRMİDOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	162
4.30 OTUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	165
4.31 OTUZBİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	169
4.32 OTUZİKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	172
BÖLÜM V.....	175
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	175
KAYNAKÇA	17979
KONU DİZİNİ.....	18888
ÖZGEÇMİŞ.....	18989

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Bilişsel Alanın Düzeyleri, Her Düzeyin Kapsadığı Bilişsel Ürünler ve Hedef Örnekleri.....	10
Tablo 2.2 Bilgi Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri.....	15
Tablo 2.3 Kavrama Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri.....	18
Tablo 2.4 Uygulama Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri.....	19
Tablo 2.5 Analiz Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri.....	21
Tablo 2.6 Sentez Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri.....	24
Tablo 2.7 Değerlendirme Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri.....	26
Tablo 2.8 Bloom ve Guilford'un Taksonomilerinin Karşılaştırılması.....	28
Tablo 2.9 Duyuşsal Alan Taksonomisinin Düzeyleri, Her Düzeyin Kapsadığı Duyuşsal Ürünler ve Hedef Örnekleri.....	30
Tablo 2.10 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğrenme Alanları ve Üniteler.....	64
Tablo 2.11 Program Şeması Örneği.....	73
Tablo 2.12 Sosyal Bilgiler Programında Öğrenme Alanları ve Ünite Eşleşmeleri...	75
Tablo 2.13 Doğrudan Verilecek Becerilerin Öğrenme Alanlarına ve Sınıflara Dağılımı.....	77
Tablo 2.14 Doğrudan Verilecek Değerlerin Öğrenme Alanlarına ve Sınıflara Dağılımı.....	78
Tablo 2.15 Sosyal Bilgiler Programı Öğrenme Alanları.....	83
Tablo 2.16 Sosyal Bilgiler Programı 4. Sınıf Kazanımları.....	84
Tablo 2.17 Sosyal Bilgiler Programı 5. Sınıf Kazanımları.....	85
Tablo 4.1 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 1. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	99
Tablo 4.2 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 1. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	100
Tablo 4.3 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 1. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	100
Tablo 4.4 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 2. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	101
Tablo 4.5 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 2. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	102
Tablo 4.6 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 2. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	102
Tablo 4.7 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 3. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	103
Tablo 4.8 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	104
Tablo 4.9 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	104
Tablo 4.10 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 4. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	105
Tablo 4.11 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	106

Tablo 4.12	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 4. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	106
Tablo 4.13	4. Sınıf Sosyal Bilgiler 5. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	107
Tablo 4.14	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 5. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	107
Tablo 4.15	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 5. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	108
Tablo 4.16	4. Sınıf Sosyal Bilgiler 6. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	109
Tablo 4.17	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 6. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	109
Tablo 4.18	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 6. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	110
Tablo 4.19	4. Sınıf Sosyal Bilgiler 7. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	110
Tablo 4.20	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 7. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	111
Tablo 4.21	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	111
Tablo 4.22	4. Sınıf Sosyal Bilgiler 8. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	112
Tablo 4.23	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 8. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	112
Tablo 4.24	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 8. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	113
Tablo 4.25	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 1. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	113
Tablo 4.26	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 1. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	115
Tablo 4.27	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 2. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	116
Tablo 4.28	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 2. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	118
Tablo 4.29	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	120
Tablo 4.30	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 3. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	121
Tablo 4.31	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 4. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	123
Tablo 4.32	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 4. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	124
Tablo 4.33	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 5. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	126
Tablo 4.34	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 5. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	127

Tablo 4.35	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 6. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	129
Tablo 4.36	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 6. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	130
Tablo 4.37	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 7. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	131
Tablo 4.38	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 7. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	133
Tablo 4.39	4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 8. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	134
Tablo 4.40	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 8. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	135
Tablo 4.41	5. Sınıf Sosyal Bilgiler 1. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	137
Tablo 4.42	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 1. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	137
Tablo 4.43	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 1. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	138
Tablo 4.44	5. Sınıf Sosyal Bilgiler 2. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	138
Tablo 4.45	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 2. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	139
Tablo 4.46	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 2. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	139
Tablo 4.47	5. Sınıf Sosyal Bilgiler 3. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	140
Tablo 4.48	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	141
Tablo 4.49	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	141
Tablo 4.50	5. Sınıf Sosyal Bilgiler 4. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	142
Tablo 4.51	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 4. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	143
Tablo 4.52	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 4. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	143
Tablo 4.53	5. Sınıf Sosyal Bilgiler 5. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	144
Tablo 4.54	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 5. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	145
Tablo 4.55	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 5. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	145
Tablo 4.56	5. Sınıf Sosyal Bilgiler 6. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	146
Tablo 4.57	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 6. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	146

Tablo 4.58	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 6. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	147
Tablo 4.59	5. Sınıf Sosyal Bilgiler 7. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	148
Tablo 4.60	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 7. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	148
Tablo 4.61	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 7. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	149
Tablo 4.62	5. Sınıf Sosyal Bilgiler 8. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	149
Tablo 4.63	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 8. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	150
Tablo 4.64	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 8. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	150
Tablo 4.65	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 1. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	151
Tablo 4.66	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 1. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	152
Tablo 4.67	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 2. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	154
Tablo 4.68	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 2. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	155
Tablo 4.69	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	157
Tablo 4.70	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 3. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	158
Tablo 4.71	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 4. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	160
Tablo 4.72	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 4. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	161
Tablo 4.73	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 5. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	163
Tablo 4.74	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 5. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	164
Tablo 4.75	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 6. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	166
Tablo 4.76	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 6. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	167
Tablo 4.77	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 7. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	169
Tablo 4.78	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 7. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	170
Tablo 4.79	5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 8. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	172
Tablo 4.80	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 8. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması.....	173

Tablo 5.1	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımları ile Ders Kitapları Hazırlık Soruları ve Değerlendirme Sorularının Taksonomik Olarak Karşılaştırılması.....	175
Tablo 5.1	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımları ile Ders Kitapları Hazırlık Soruları ve Değerlendirme Sorularının Taksonomik Olarak Karşılaştırılması.....	177

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Program Geliştirme Sürecinde Yeralan Öğeler.....	8
Şekil 2.2 Bloom'un Bilişsel Alan Basamaklarının Sistemi.....	26
Şekil 2.3 Bloom'un Bilişsel Alan Basamakları Taksonomisinde Düşünülen ve Bulunan Yapı.....	27
Şekil 2.4 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler.....	77

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavı
YİBO	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 PROBLEM DURUMU

Eğitim, insanın doğumundan ölümüne, yani beşikten mezara kadar iç içe olduğu bir süreçtir. Bir toplumun gelişmişliği ya da geri kalmışlığı ile o toplumun eğitim sistemi arasında çok yakın bir ilişki söz konusudur. İyi eğitim almış insanların oluşturduğu toplumlar, düzenli ve sağlıklı toplumlardır.

Eğitimin en genel amacı, bireyi topluma yararlı hale getirmektir. Toplumumuzun insan tipini yetiştirmede sosyal bilgiler dersi bir araç durumundadır. Sosyal Bilgiler öğretimi, öğrencilerin gelecekteki yaşamlarında topluma uyum sağlamalarını, toplum içinde yaşayan diğer insanlarla sağlıklı iletişim kurmalarını ve işbirliği yapmalarını sağlamanın yanında, milletine ve vatanına iyi bir vatandaş olarak hizmet etmeyi bir ülkü haline getirmiş olan bireyler olarak yetişmelerini de sağlama çalışmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi yıllardır, öğretmenlerin ve velilerin büyük bir kısmı tarafından, genellikle gereksiz bilgilerin verildiği ve ezberlenerek öğrenilebilecek bir ders olarak düşünülmekteydi. Öğrencilerin ise, ezberlenmesi gereken birçok bilgi yığını altında ezilme duygusu ile bu derse karşı olumsuz bir tutuma sahip oldukları görülmekteydi. Sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan bu tür sorunları Özkal (2000) üç maddede toplamıştır.

1. Amaçlar ve programdan kaynaklanan sorunlar,
2. Ders kitaplarından kaynaklanan sorunlar,
3. Kullanılan yöntemlerden kaynaklanan sorunlar.

Günümüzde, bu sorunların giderilmesine yönelik çalışmaların yapıldığını görmek mümkündür. Programla ilgili sorunların giderilmesi için kökten bir değişime gidilmiş ve 2004 yılında yapılandırıcı öğretim ve öğrenci merkezli eğitim anlayışlarına göre hazırlanan yeni sosyal bilgiler öğretim programı uygulamaya konmuştur. Bu programa bağlı olarak da ders kitapları yenilenmiştir. Yine yapılan bir yenilik de ders kitabına bağlı olarak hazırlanmış olan öğrenci çalışma kitaplarıdır.

Bu kitapların da Sosyal Bilgiler öğretimine önemli katkılarda bulunacağı düşünülmüştür. Yöntemlerden kaynaklanan sorunların giderilmesi veya en aza indirilebilmesi için de öğretmen kılavuz kitapları hazırlanmıştır.

2004-2005 öğretim yılında pilot okullarda bir yıl uygulandıktan sonra 2005-2006 öğretim yılında da Türkiye’deki tüm okullarda uygulamaya konulmuş olan yeni sosyal bilgiler öğretim programının hazırlanmasında program geliştirme süresinin çok kısa olması, pilot okullarda uygulama ve değerlendirme aşamasının da bir yıl süre ile sınırlı tutulmuş olmasından dolayı programda ve ona bağlı hazırlanmış kitaplarda da bazı eksikler ve yanlışların olması kaçınılmaz olmuştur.

1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. ve 5. kazanımları ile ders kitapları hazırlık ve değerlendirme sorularının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor hedefler açısından örtüşüp örtüşmediğini belirlemektir.

1.3 PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. ve 5. sınıf ünite kazanımları ile ders kitapları hazırlık ve değerlendirme soruları bilişsel, duyuşsal ve psikomotor açıdan örtüşmekte midir?

1.4 ALT PROBLEMLER

1. 4. sınıf birinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açıdan Örtüşmekte midir?

2. 4. sınıf ikinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
3. 4. sınıf üçüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
4. 4. sınıf dördüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
5. 4. sınıf beşinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
6. 4. sınıf altıncı ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
7. 4. sınıf yedinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
8. 4. sınıf sekizinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
9. 4. sınıf birinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
10. 4. sınıf ikinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?

11. 4. sınıf üçüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
12. 4. sınıf dördüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
13. 4. sınıf beşinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
14. 4. sınıf altıncı ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
15. 4. sınıf yedinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
16. 4. sınıf sekizinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
17. 5.sınıf birinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
18. 5.sınıf ikinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
19. 5.sınıf üçüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?

20. 5.sınıf dördüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
21. 5.sınıf beşinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
22. 5.sınıf altıncı ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
23. 5.sınıf yedinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
24. 5.sınıf sekizinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
25. 5.sınıf birinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
26. 5.sınıf ikinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
27. 5.sınıf üçüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
28. 5.sınıf dördüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?

29. 5.sınıf beşinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
30. 5.sınıf altıncı ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
31. 5.sınıf yedinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?
32. 5.sınıf sekizinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?

1.5 SINIRLILIKLAR

Bu araştırma

1. Milli Eğitim Bakanlığı 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programında yer alan kazanımlar ile
2. 4. ve 5. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan hazırlık ve değerlendirme sorularının taksonomik analizi

ile sınırlıdır.

1.6 TANIMLAR

Taksonometri: İstendik davranışların basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, birbirinin önkoşulu olacak şekilde aşamalı sıralanmasına denir (Sönmez, 2008: 31).

Ders Kitabı: Sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan kazanımlar ile ilgili konu, açıklama ve görselleri içeren kitaplardır (Kulantaş, 2007: 61).

Sosyal Bilgiler: Sosyal ve insanla ilgili diğ er bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerili, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır (Kulanta , 2007: 61).

BÖLÜM II

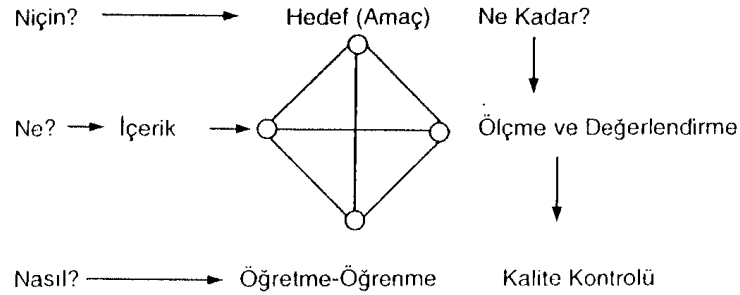
KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 HEDEF ALANLARI

Eğitim uygulamalı bir dilim dalı olduğundan dolayı, eğitim problemlerine masa başında ve kağıt üzerinde değil, problemin kaynağında, okulda veya eğitim sisteminin bütününde çözüm aranması gerekmektedir (Demirel, 2009: 36).

Öğretim yoluyla öğrencilere kazandırılan özellikler (nitelikler) sadece bazı kavramları, ilkeleri hatırlatma, kavrama, zihinsel işlemlere dayalı problemleri çözme vb. yeterliliklerden oluşmaz. Aynı zamanda öğrenciye, matematik sevgisi, okula karşı olumlu tutum eğitimi, vatandaşlık hak ve sorumluluklarına duyarlılık, çevreyi korumaya isteklilik, küçük ve büyük kaslarını etkili bir biçimde kullanma gibi özelliklerde kazandırılmalıdır (Senemoğlu, 2009: 403).

Şekil 2.1’de hedef boyutunda bireyleri niçin, neden eğitiyoruz sorularına cevap aranması gerekmektedir. Hedef kavramı yetiştirilen insanda bulunması uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikte istendik özellikler olarak tanımlanabilir (Demirel, 2009: 37).

Şekil 1.1 Program Geliştirme Sürecinde Yeralan Öğeler (Demirel, 2009: 37)

Hedefler genelden özele doğru 3 gruba ayrılmaktadır. Bunlar (Sönmez, 2008: 30):

1. Uzak Hedef
2. Genel Hedef
 - a. Eğitimin Genel Hedefleri
 - b. Okulların Genel Hedefleri
3. Özel Hedef

Öğretme-öğrenme ve ölçme özellikleri birbirinden farklı olan bu hedefler üç davranış alanında toplanabilir. Bu alanlar (Senemoğlu, 2009: 403; Kaptan, 1999: 22):

1. Bilişsel Hedef (Zihinsel yönü ağır basan)
2. Psikomotor Hedef (Sinir-kas koordinasyonu ile beceri şeklinde ortaya çıkar)
3. Duyuşsal Hedeflerdir. (Duygu, Düşünce ve tutumlarla ilgili)

Bu üç basamak ayrıca planlı ve kontrollü davranış değiştirme sürecinde bireylere kazandırılmalıdır (Kaptan, 1999: 22).

2.1.1 Bilişsel Alan

Sönmez (2008: 34) bilişsel alanı, öğrenilmiş davranışlardan zihinsel yönü ağır basanların kodlandığı alan olarak tanımlamıştır. Örneğin sosyal bilgilerde “Türkiye’nin komşularıyla ilgili temel ilişkilerini açıklayabilme, temel ilkeleri Türkiye’nin belli başlı toplumsal olgularını açıklamada kullanabilme, ilimiz, bölgemiz ve yurdumuzla ilgili bellibaşlı olguları analiz edebilme, Türkiye’nin komşularıyla olan bellibaşlı toplumsal olguların çözümü için yeni yollar önerebilme” gibi hedeflerde zihinsel etkinlikler daha baskındır (Sönmez, 20008: 34-35).

Bloom, Engelhart, Furst, Hill ve Krathwohl (1956) bilişsel alanın hedef düzeylerindeki farklılıkları sistemli bir şekilde çalışarak, aşamalı bir sınıflama oluşturulmuşlardır. Literatürde Bloom Taksonomisi olarak bilinen bu sınıflama,

bilişsel alan hedeflerini altı düzeye ayırmaktadır. Bu altı hedef düzeyi, anahatlarıyla Tablo 2.1’de verilmiştir (Senemoğlu, 2009: 404).

Tablo 2.1 Bilişsel Alanın Düzeyleri, Her Düzeyin Kapsadığı Bilişsel Ürünler ve Hedef Örnekleri

Düzy	Bilişsel Ürün	Örnek
Bilgi (Bilme) (Hatırlama)	Terim, olgu, alış, yönetim ve sıra, sınıflama, ölçüt, yöntem, ilke ve genelleme, kuram ve yapıları tanıma ve hatırlama şeklindeki bilişsel yeterliliklerini kapsar.	Hedef: Okulöncesi eğitimle ilgili temel kavramları bilme. Bu düzeyin hedef davranışları bilgiyi derste ya da kitapta geçen biçimleriyle verme (yazma/söyleme, tanımlama, listeleme, gruplama, seçip işaretleme vb.)
Kavrama	Çevirme: Bir bilgi bütünü bir başka şekilde ifade etme. Örneğin, bir metni grafik olarak ifade etme, bir grafiği sözle açıklama, bir problemi formülle ifade etme, bir denklemi sözle açıklama vb. Yorumlama: Bir bilgi bütünü kendi ifadesiyle anlatma, açıklama, metni özetleme, örnek verme, neden-sonuç ilişkilerini, benzerlik ve farklılıkları bulma; anafikri ve yan fikirleri bulma vb. Öteleme: eldeki verilere dayalı olarak geleceği ve aradaki öğeleri, boşlukları, kestirme. Örneğin; bir düşünce yazısına önce gelmesi gereken paragrafı kestirme, sonra gelmesi gereken paragrafı kestirme, bir olayın sonrasını ve öncesini kestirme.	Hedef: Okulöncesi eğitimin çocuğun tüm gelişimlerine etkisini yorumlayabilme. Bu düzeyde, çevirme basamağının davranışları, formülü, grafiği sözle açıklama, sözlü açıklamaları şematize etme vb. yorumlama basamağının davranışları; derste ya da kitapta geçen ifadelerle değil, kendi ifadeleriyle tanımlama, açıklama, gerekçeyi belirleme, örnek verme, benzerlik ve farklılıkları belirleme, bilgiyi değişik biçimde organize etme, özetleme, ana ve yan fikirleri bulma vb. Öteleme basamağının davranışları; tahmin etme, eldeki verilere göre bilgiyi geçmişe ve geleceğe uzatma vb. davranışlardır.
Uygulama	Kuralları, yöntemleri, ilkeleri yeni durumlarla kullanma	Hedef: Verilen belli özelliklere sahip bir anaokulunda kullanılmak üzere ilkelere uygun bir günlük plan hazırlayabilme (Bu düzeyin hedef davranışları, yeni bir probleme uygun ilkeyi seçme; düzenleme; üretme; gösterme; çözüme, kullanma; işleme, hesaplama; hazırlama gibi sözcüklerle ifade edilecek davranışları kapsar).
Analiz	Bir bilgi bütünü onu oluşturan öğelere, öğeler arasındaki ilişkilere ve bütünü oluşturan örgütlemeye ilkelere ayırma	Hedef: Anaokulunda uygulanmak üzere hazırlanmış bir günlük planın dayandığı felsefi temelleri analiz edebilme (Bu düzeyin hedef davranışları alt kategorilere ayırma; öğeleri belirleme; alt öğelere ayırma; öğeler arası ilişkileri bulma, temellerini belirleme vb. davranış ifadeleridir).
Sentez	Özgün bir ileti meydana getirme; özgün bir plan ya da işlemler takımı oluşturma; özgün bir soyut ilişkiler takımı (model ya da kuram) önerme	Hedef: Okulöncesi eğitimde kullanmak üzere özgün bir eğitim modeli önerebilme (Bu düzeyin hedef davranışları; özgün kategori oluşturma, özgün kompozisyon oluşturma, yaratma, özgün olarak düzenleme; özgün olarak planlama vb. ile ifade edilen davranışlardır).
Değerlendirme	İç ölçütlere ve dış ölçütlere göre ürün hakkında karar verme	Hedef: verilen bir okulöncesi eğitimde kullanılmak üzere hazırlanmış planı, okulöncesi eğitim ilkelerine göre eleştirebilme. (Bu düzeyin hedef davranışları; eleştirme, sınırlılıklar, üstünlükleri hakkında yargıda bulunma; zıtlıkları belirlemelerle karşılaştırarak bir sonuca varma vb. ile ifade edilen davranışlardır).

Kaynak: Senemoğlu, 2009: 405-406

Bilişsel alanın sınıflandırması aşağıda ayrıntılı şekilde verilmiştir (Demirel, 2009: 40-41; Ün Açıkgoz, 2003: 31):

1.00 BİLGİ

1.11. Terimlerin Bilgisi

1.12. Olguların Bilgisi

- 1.13. Araç-Gereçlerin Bilgisi
- 1.21. Alışışların Bilgisi
- 1.22. Yönelimler ve Aşşamalı Dizilerin Bilgisi
- 1.23. Sınıflamaların ve Sınıfların Bilgisi
- 1.24. Ölçütlerin Bilgisi
- 1.25. Yöntemlerin Bilgisi
- 1.31. İlke ve Genellemelerin Bilgisi
- 1.32. Kuramların ve Yapıların Bilgisi

2.00 KAVRAMA

- 2.10 Çevirme
- 2.20 Yorumlama
- 2.30 Öteleme (Kestirme)

3.00 UYGULAMA

4.00 ANALİZ

- 4.10. Öğelerin Analizi
- 4.20. İlişkilerin Analizi
- 4.30. Örgütlenme İlkelerinin Analizi

5.00 SENTEZ

- 5.10 Özgün Bir iletişim Muhtevası Oluşturma
- 5.20 Bir Plan ya da İşlemler Takımı Oluşturma
- 5.30 Soyut İlişkiler Takımı Önerme

6.00 DEĞERLENDİRME

- 6.10. İç Ölçütlere Göre Değerlendirme
- 6.20. Dış Ölçütlere Göre Değerlendirme

2.1.1.1 Bilgi Seviyesi

Bloom Taksonominin ilk seviyesidir ve öğrenmenin ilk basamağını oluşturur. Bu seviyede sorulmuş olan sorularla öğrenciden daha önce öğrenmiş olduğu bilgileri hatırlanması ve tanınması istenir. Yani önceden öğrenilmiş kuralların, prensiplerin, ilişkilerin, fikirlerin, terimlerin, tanımların, teorilerin ve olguların öğrenci tarafından hiçbir yorum getirilmeden basitçe hatırlanması söz konusudur (Sertçelik, 2007: 5). Bu basamak, herhangi bir nesne ve olguyla ilgili bazı özellikleri kişinin görünce tanınması, sorunca söylemesi ya da ezberden aynen tekrar etmesi davranışlarını kapsar. Sözgelisi Türkçe dersinde öğretmen “zamir nedir” sorusunu sınıfa sorduğunda öğrenciler eğer bu kavramı ilk kez duyuyorsa, yanıt gelmeyecektir. Öğretmen “Zamir isim olmadıkları halde isimlerin yerini tutan sözcüklerdir.” gibi bir tanım yapsın ve örnek verip açıklasın. Daha sonra öğrencilere “Zamir nedir?” diye sorduğunda, öğrenciler “Zamir isim olmadığı halde ismin yerini tutan sözcüklerdir.” derlerse, sorunca söyleme, ezberden aynen söyleme davranışını göstermişlerdir. Eğer zamir olan bir sözcüğü de tümce içinde görünce söylemişlerse, bu kez de tanımışlardır. Bu basamakta anlamını ve mantığını bilerek tanıma, söyleme ve ezberden söyleme vardır. Anlamını ve mantığını bilmeden söyleme, tanıma davranışı söz konusu değildir. Bilişsel alanın bilgi basamağı yalnız kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamakları için gerekli değildir (Sönmez, 2008: 35).

Bu basamaktaki davranışlar terimlerin, kavramların, olguların, sıra ve dizilerin, sınıflamaların, ölçütlerin, yöntemlerin, ilkelerin, genellemelerin, yapıların ve kuramların tanınmasını, hatırlanmasını içerir (Kaptan, 1999: 23)

Bilgi düzeyinde hedef yazarken tümcenin sonuna “bilgisi, hatırlayabilme, tanıyabilme” sözcüklerinden biri gelmeli, dersin adı düzeyi belirlenmeli ve sınırlama konulmalıdır (Sönmez, 2008: 36).

Bu seviyede soru sormadaki amaç, öğrenci tarafından ezberlenen bilgilerin geri istenmesidir. Ezberlenen bilgilerin kısa sürede unutulma riski vardır. Fakat bu bilgiyi ezberlemenin önemli olmadığı anlamına da gelmez. Çünkü bu seviye diğer

seviyeler içinde bir temel teşkil eder. Bu seviyenin belirgin özellikleri (Sertçelik, 2007: 5-6):

- Bilginin gözlenmesi ve hatırlanması
- Tarihlerin, olayların ve yerlerin bilinmesi
- Önemli fikirlerin bilinmesi
- Konu alanında bilgili olma
- Bilginin görünce tanınması ve sorunca söylenmesi

1.11. Terimlerin Bilgisi

Kavram (terim), bir konu alanında özel anlam taşıyan sözcüklerdir. Örneğin fen bilgisi dersi için; ağırlık, kütle, sıcaklık, ısı, ivme, hız vb. sözcükleri birer kavramdır (Eş, 2005: 18).

1.12 Olguların Bilgisi

Belirli bir tarihte yada yerde geçen olayların adları, olayların geçtiği yerlerin adları; olayların yer aldığı tarihler, belirli bir olayın kahramanının yada belli bir buluşu yapan kişinin adı, belli bilgilerin bulunabileceği kaynakların adları, belli bir nesneyi ilk kez kullanan kişilerin yada devletlerin adları, belli bir nesnenin en önemli özellikleri, iki nesne arasındaki ana fark gibi bilgi öğeleri bu kategoride düşünülür (Tekin, 1984: 63)

1.13 Araç-Gereçlerin Bilgisi

Bazı konu alanlarında, araç ve gereç kullanma büyük yer ve önem kazanır. Örneğin ağaç, metal, elektrik, elektronik gibi derslerde araç ve gereç kullanılmadan hiçbir ürün oluşturulmaz. Ayrıca öğrencinin araç ve gereci iyi tanınması zorunludur. Ağaç İşlerinde “rende, testere, kalem, çivi” vb. araç ve gerece örnek verilebilir (Sertçelik, 2007: 3).

1.21 Alışların Bilgisi

Bir konu alanında kullanılmakta olan bazı kısaltmalar, semboller, formüller, kabuller alışların bilgisi olarak değerlendirilir (Eş, 2005: 19).

1.22 Yönelimler ve Aşamalı Dizilerin Bilgisi

Belli alanlarda olayların, öğelerin belli bir kurala göre sıralanışı yada belli bir oluşum sürecinde belli değişme evreleri vardır (Tekin, 1984: 64). Her bilim dalı, üzerine çalıştığı nesnelerin doğası gereği belli sıra ve dizilerden yararlanmak durumunda kalabilir. Ayrıca bunları belli sıra ve diziler sistemine de koyabilir. Örnek Kamu yardım programlarının gelişiminin temelindeki ana yönelimlerin bilgisi, Fen Bilgisi dersinde belli başlı deneylerde izlenecek sıra bilgisi (Sertçelik, 2007: 4), güneş sistemindeki gezegenlerin güneşe yakınlıkları (Eş, 2005: 19) bu alana girer.

1.23. Sınıflamaların ve Sınıfların Bilgisi

Sınıflama belli bir ölçüte yada ölçütlere göre nesneleri grupta olarak tanımlanabilir. Her konu alanı üzerinde çalıştığı nesneleri gruplara ayırabilir (Sönmez, 2001: 45). Canlıların sınıflandırılması (Eş, 2005: 20) ve metal işleri dersinde araç ve gereç türlerini tanıyabilme, beslenme dersinde temel besin gruplarını hatırlayabilme (Sertçelik, 2007: 4) bu alana örnek olarak verilebilir.

1.24 Ölçütlerin Bilgisi

Her konu alanında, elde edilen bilgilerin doğruluğunu, bilgileri elde etmek için kullanılan araç ve gereçlerin, işlem yollarının uygunluk ve etkililiğini belirlemede kullanılan belli ölçütler vardır (Tekin, 1984: 64). Her konu alanında kullanılan yöntemin, araçların, iş ve işlem yollarının, ayrıca elde edilen bilgilerin yani kanun denence, sayıltı, ilke, genelleme ve kuralların doğruluğunun değerlendirilmesi zorunludur (Sertçelik, 2007: 4). Bu ölçütlerin bilinmesi bu basamakta bulunur (Eş, 2005: 20). Örneğin giyim dersinde dikilen bir giysinin değerlendirilmesinde kullanılan temel ölçütler bilgisi (Sertçelik, 2007: 4).

1.25 Yöntemlerin Bilgisi

Yöntem, gerçeğe en kısa yoldan ulaşmak için işe koşulan zihinsel ve işlemsel süreçlerin dirik bir örüntüsü olarak tanımlanabilir. Bilimin kapsamına giren konu alanlarında “bilimsel yöntem” kullanılır (Sönmez, 2001: 47). Bu basamakta, öğrenci ölçütlerle yöntemleri kullanması istenmemektedir. Tek istenen şey, bunların bilgisine

sahip olmasıdır (Tekin, 1984: 65). Örneğin; Daktiloda on parmakla yazmada kullanılan temel teknikler bilgisi, Sağlık kavramlarını değerlendirmede kullanılacak bilimsel yöntemlerin bilgisi (Sertçelik, 2007: 4).

1.31 İlke ve Genellemelerin Bilgisi

İlkeler neden sonuç ilişkisini belirten önermelerdir (Sönmez, 2001: 47). Fen bilgisi dersindeki ohm, yer çekimi vb. kanunlar örnek olarak gösterilebilir (Eş, 2005: 21).

1.32 Kuram ve Yapıların Bilgisi

Her konu, çeşitli basamaklarda elde edilen bilgiler yoluyla, konu alanının tümü yada bir bölümünü açıklamaya yönelik bilgilere kuram denilebilir. Örneğin fizikte ışıkla ilgili dalga boyu ve parçacıklar kuramı, Einstein'ın görecelik kuramı, Darwin'in evrimleşme kuramı, astronomide genişleyen evren kuramı gibi (Sönmez, 2001: 48).

Tablo 2.2 Bilgi Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri

DAVRANIŞLAR	ÖRNEK SORU KELİMELERİ
Tanımlama	Ne Kim Nerede Ne Zaman Tanımlayın
Adlandırma	
Seçme	
Sıralama	
Hatırlama	
Listeleme	
Sınıflama	
Ezberleme	

Kaynak: Eş, 2005: 22

2.1.1.2 Kavrama Seviyesi

Bilgi basamağından sonra gelen basamaktır. Bir bilginin hatırlanması onun bilindiği anlamına gelir. Ancak bu hatırlama ezberlemek suretiyle de olabilir, kavramak suretiyle de. Bundan dolayı, kavrama seviyesi bir bilgiyi kavrayan bir kişi

ile ezberleyen bir kişiden ayıran davranışlardan oluşur. Bu seviyede öğrenciden öğrendiklerini organize edip anlamını bozmadan kendi cümleleri ile tekrar tanımlayabilmesi istenir. Yani öğrenci kendine verilen bilgileri, kuramları, olguları ve ilişkileri zihninde canlandırıp yeni bir biçimde, yeni bir düzenleme ile sunması istenir. Çünkü kavrama basamağında, sorunca hatırlama, görünce tanıma veya ezberden söyleme gibi durumlar söz konusu değildir (Sertçelik, 2007: 5-6). Kavrama düzeyinde, bilgi düzeyinde kazanılan davranışların öğrenci tarafından özümsemesi, kendine mal edilmesi, anlamının yakalanması söz konusudur. Bilginin transfer edilmesi gerekmektedir. Transfer türü öğrenmelerde yalnız başına ezberleme, anımsama ve tanıma yoktur (Sönmez, 2008: 37).

Bu seviyenin belirgin özellikleri (Sertçelik, 2007: 5-6):

- Bilgiyi kullanma
- Yöntemleri, kavramları ve teorileri yeni durumlarda kullanma
- Gerekli bilgi ve becerileri kullanarak problemleri çözme
- Öğrenilen bilgiyi başka bir şeyle ilişkilendirmeden anlama

Kavrama basamağı en genel tanımıyla konunun anlamını kavrama ve konudan çıkarımlar yaparak çeviriler yapabilme olarak tanımlanabilir (Granello, 2000; Akt. Eş, 2005: 23). Kavrama basamağı üç bölüme ayrılır (Sertçelik, 2007: 5-6; Granello, 2000; Akt. Eş, 2005: 23);

1-Çevirme

Verilen grafiğe, grafiklerle gösterilenleri yazıya, ya da sözel anlatıma, şekle, şekille verilenleri grafiğe, söze, yazıya; yazıyla verilenleri şekle, grafiğe anlamını bozmadan çevirme bu basamağın kapsamı içindedir. Türkçe verilen bir iletişimi, yine başka sözcüklerle Türkçe'ye, İngilizce verilen bir tümceyi, İngilizce'ye, anlamını bozmadan Türkçe'ye, Fransızca, Almanca'ya çevirme bu basamakta istenilen davranışlardır. Yalnız veriler ve istenilenler öğrenci için yeni olmak, yani derste işlenmemelidir. Bu basamakta hedef yazarken hedef yazmada uyulması gereken ilkeler kullanılmak; hedef cümlesinin sonunda “istenilen anlatım biçimine

çevirebilme” ifadesi bulunmalıdır. Hedefler davranışa çevrilirken tümcenin sonunda “seçip işaretleme, grafiğini çizip gösterme, yazma, söyleme” gibi ifadeler bulunmalıdır (Sönmez, 2008: 37).

Çeviri, öğrenilen bir konuyu diğer bir şekilde açıklamayı ancak doğru yapıda açıklamayı amaçlamaktadır. Bir ifadedeki anlamı kavrayan bir öğrenci, onu kendi diliyle yeniden ifade edebilir (Turgut, 1997: 122). Çeviri bir dilden başka bir dile çevirme şeklinde olabileceği gibi grafikler, şekiller, formüller, veriler, yazılı yada sözel ifadeler arasında da karşılıklı olarak gerçekleşebilir (Eş, 2005: 23).

2- Yorumlama

Bilgi düzeyinde öğrenilen ilkelerin, olguların nedenini, niçinini, niyesini, nasıl olduğunu; olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları kendi cümleleriyle açıklayıp yazma, söyleme, uygun ve yeni örnek verip yazma, söyleme verilenler arasından seçip işaretleme bu basamağın davranışlarındandır (Sönmez, 2001: 51; Sönmez, 2008: 37-38). Burada ilkeler ve olgular öğrenci için yeni olmalıdır. Bu basamakta hedef yazarken gereken ilkelere uyulmalı; hedef cümlesinin sonuna “açıklayabilme, yorumlayabilme” gibi ifadelerden biri getirilmelidir. Bu basamaktaki hedeflerin davranışları yazılırken tümcelerin sonuna nedenini açıklayarak yazma, söyleme, seçip işaretleme” gibi ifadeler getirilmelidir (Sönmez, 2008: 38).

3-Öteleme

Bir bilgiyi, yönelim veya ilkeyi mevcut verilere dayanarak veriler dışına uzatmak; gözlenmiş olaylar alanına bakarak, gözlenmiş alandaki olaylar hakkında yargıya varmak gibi bilişsel davranışlara bu sınıflamada öteleme denmiştir (Turgut, 1997: 123)

Bilgi basamağında kazanılan ilkelere uymanın ya da uymamanın doğuracağı sonuçları, yerlerin belli koşullar altında geçmiş ve gelecekteki özelliklerinin ne olacağını yazma, söyleme, seçip işaretleme, doğru ya da yanlış olduğunu söyleme gibi davranışlar bu basamaktaki hedeflerin kapsamı içindedir. Burada öğrenciye sunulacak veriler onun için yeni olmalıdır. Derste işlenmiş ve özellikleri kestirilmiş

veriler sayısal değişiklikler yapılarak öğrenciye sorulamaz. Eğer sorulursa, davranış bilgi düzeyine iner. Bu basamakta hedef yazarken kurallara uyulmalı, hedef cümlesinin sonuna “temel özelliklerini kestirebilme” ifadesi kullanılmalıdır. Hedeflerin davranışları yazılırken tümcelerın sonuna “yazma, söyleme, seçip işaretleme, gerekçesiyle yazma, söyleme” gibi ifadeler getirilmelidir (Sönmez, 2008: 38).

Bu basamakta sorulacak soruda sorun daha önce yaşanmış ve çözüme ilişkin örnekleri verilmiş olmalıdır (Eş, 2005: 24).

Tablo 2.3 Kavrama Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri

DAVRANIŞLAR	ÖRNEK SORU KELİMELERİ
Örnek verme	Açıkla Karşılaştı Benzerlik ve zıtlıkları bul
Nedenleri ve ilişkileri belirtme	
Yeniden sıraya koyma	
Sonucu kestirme	
Karşılaştırma	
Çevirme	
Açıklama	
Özetleme	
Tartışma	
Dönüştürme	

Kaynak: Eş, 2005: 25

2.1.1.3 Uygulama Seviyesi

Uygulama, öğrenilen bilginin, elde edilen becerinin karşılaşılan yeni bir problemi çözmeye kullanılmasıdır (Sertçelik, 2007: 6).

Bu düzeyde bilgi ve kavrama basamağında kazandığı davranışlara dayanarak öğrenciden kendisi için yeni olan bir sorunu çözmesi istenmelidir. Sorun, nitelik ve nicelik açısından yeni olmalıdır. Öğrenci bu sorunu çözerken ilgili ilkeleri, genellemeleri, yöntem ve teknikleri işe koşmalıdır (Sönmez, 2001: 52). Sosyal bilgiler dersinde göç, nüfus artışı, tarım, ticaret, turizm, yönetim vb. olgular içeren temel sorunlarla ilgili öğrenciye verilen yazılı yeni bir durumun çözümünü için kullanılacak ilkeleri belirleyip yazma, söyleme, önerilenler arasından seçip

işaretleme, sorunu belirleyip yazma, onu sınırlama, denence kurma, ölçme aracını hazırlama, uygulayıp verilen toplama, verilen analiz etme, denenceleri test etme, denenceleri kabul, net etme ya da onarma gibi davranışlar uygulama düzeyinin kapsamı içindedir. Bu düzeyde karar verme süreci, problem çözme, bilimsel araştırma süreci, anket, görüşme, yaka incelemesi vb. tekniklerin işlem basamakları hem bilişsel, hem duyuşsal, devinişsel, hem de sezgisel alanların tümünü kapsamaktadır. Bu düzeyde hedef yazarken genel kurallara uyulmalı; hedef cümlesinin sonuna” ilkeleri kullanabilme, bilimsel yöntemi kullanabilme, problem çözebilme’ gibi ifadelerden biri getirilmelidir. Uygulama basamağındaki hedeflerin davranışları yazılırken ‘yazma, alma, çekme, seçip işaretleme” gibi ifadeler tümcelenin sonuna getirilmelidir (Sönmez, 2008: 38-39).

Bu seviyenin belirgin özellikleri (Sertçelik, 2007: 6):

- Örnekleri görme
- Parçaları düzenleme
- Gizli anlamları hatırlama
- Değişkenleri tanımlama
- Yeni olan bir problemi genel kavramlarla çözme

Tablo 2.4 Uygulama Basamağındaki Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri

DAVRANIŞLAR	ÖRNEK SORU KELİMELERİ
Çözme	Çözünüz Kullanınız Sınıflayınız Seçiniz Ne kadar
Uygulama	
Yapma	
Gösterme	
Kullanma	
Aktarma	
Genelleme	
Geliştirme	
Hesaplama	
Çalıştırma	

Kaynak: Eş, 2005: 27

2.1.1.4 Analiz Seviyesi

Kişinin çevresini kapsayan nesneler, olgular ve olaylar pek çok öğeden oluşabilir. Bu öğelerin arasında etkileşim vardır. Etkileşimde karşılıklı ilişkiler bulunur. Bireyin elde ettiği bilgi tümgesi de nesnelere, olgu ve olaylara bir boyutuyla bağlı olduğundan, bu tümge de çeşitli öğelerden oluşabilir. Bu öğeler arasında da ilişkiler yani çeşitli yönde ve düzeyde bağıntılar bulunabilir. Bu bağıntılar belli kural ve ilkelere dayanabilir. İşte böyle karmaşık bir bilgi tümgesini, yani nesneler, olgular, olaylar, sistemler ve yapıları Öğrenbilmek için onları analiz etmek zorunluluğu olabilir. Örneğin bir şiiri anlamak için, ozanın dayandığı sayıltıları, açık ya da gizli kanı ve değerleri, estetik anlayışı, savunduğu ana ve yardımcı düşünceleri, şiirin dış yapısını (ölçü, uyak, dize), kullandığı malzemeyi, anlatım türlerini ayrıştırıp inceleme gerekli olabilir; çünkü şiir; bu öğe, ilişki ve kuralların sentezinden oluşur. Ozanın ana düşüncesini, yani amacına ulaşmak için, şiiri oluşturan olguları, olgular arasındaki ilişkileri ve ilkeleri bilmek zorundayız. Aynı zamanda nesneleri tanımada analiz önemli bir yer tutar. Suyun, uranyumun, havanın, demirin, bakırın, hücrenin vb. analizi, onları daha doğru bir biçimde anlamamızı ve daha kolay tanımamızı sağlayabilir. Bu analizler sonucu, nesnel evrenin öğelerini, öğeler arasındaki ilişkileri, dayandıkları temel sayıltıları, ilkeleri anlayabilir; daha sonra sentez ve değerlendirme basamaklarına ulaşabiliniz. Tüm bu nedenlerden dolayı, bu basamaktaki hedefler önemlidir (Sönmez, 2008: 39). Bu basamak bir bütünü öğelerine ve ilişkilerine ayırmayı, bir olayı yada düşünceyi ayırmayı içerir (Ün Açıkgöz, 2003: 44).

Bu seviyenin belirgin özellikleri (Sertçelik, 2007: 6):

- Yeni fikirler üretmek için eskileri kullanma
- Verilen olaylardan genellemeye gitme
- Çeşitli alanlardaki bilgiler arasında bağıntı kurma
- Sonuçları tahmin etme ve ortaya çıkarma
- Bilgiyi sebep sonuç öncelik sonralık ilişkisi içerisinde ortaya koyma

Analiz üç alt basamağa ayrılır (Sertçelik, 2007: 6);

1-Öğelere Dönük Analiz

Burada bir bilgi bütününi oluşturan öğelerin analizi yapılmaktadır (Eş, 2005: 28).

Lise 3. Sınıf: Türünün ve döneminin temsilcisi olan bir yazılı iletişim muhtevasını öğelerine ayırabilme (Sönmez, 2008: 39).

2- İlişkilere Dönük Analiz

Bir iletişimin öğeleri ve parçalarının arasındaki bağlantılar ve etkileşimlerin incelendiği basamaktır (Bloom vd., 1964; Akt. Eş, 2005: 28).

İlköğretim 5. Sınıf: Fen bilgisi dersiyle ilgili belli başlı ilişkileri saptayabilme (Sönmez, 2008: 39).

3-Örgütleme İlkelerine Dönük Analiz

Bir bilgi bütününi, bilişsel ürünün yapısını tanıma, dayandığı ilkeleri, temel görüşünü ve amacını ortaya çıkarmanın gerçekleştiği basamaktır (Kaptan, 1999: 21)

Sağlık Koleji 3. Sınıf: Bir hastalığın tedavisinde kullanılan yöntemin dayandığı sağlık ilkelerini bulabilme (Sönmez, 2008: 39).

Tablo 2.5 Analiz Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri

DAVRANIŞLAR	ÖRNEK SORU KELİMELERİ
Araştırma	Analiz et Destekle Kanıt göster Nedenleri tanıma Niçin Yorumlama
Parçalara ayırma	
İlişkileri saptama	
İnceleme	
Karşıtlıkları bulma	
Karşılaştırma	
Düzenleme	

Kaynak: Eş, 2005: 29

2.1.1.5 Sentez Seviyesi

Parçalardan ve öğelerden belli bir yapısal düzene veya örüntüye sahip olma bir bütün meydana getirmek, bir sentez işidir. Sentez çoğu halde, çok yönlü düşünme ve yaratıcılık gerektirir (Turgut, 1997: 32). Sentez, öğeleri, belli ilişki ve kurallara göre birleştirip bir bütün oluşturma işidir; fakat her bütün oluşturma işi sentez olamaz. Sentezde yenilik, özgünlük, buluş, icat, yaratıcılık gibi özellikler söz konusudur. Bu niteliklerinden dolayı sentez bir bakıma bilimsel, felsefi, sanatsal yöntemlerle yaratma işidir. Taklidini, benzerini, bir örnekten yararlanarak özdeşini yapma, yapılanın aynısını oluşturma sentez değildir. Toplumsal sorunları çözmede yeni bir strateji, yöntem, teknik geliştirme, yeni bir plan oluşturma, toplumsal olguları açıklayan yeni bir ilke ortaya koyma vb. gibi etkinlikler sosyal bilgiler için sentez olabilir. Böyle olmakla birlikte öğrenci yapılanlardan habersiz olarak, bulunan ilkeyi, kullanılan yöntemi, tekniği vb. kendisi bulursa, bu, o öğrenci için sentezdir. Aynı şekilde Newton'un yerçekimi kanununu; Pastör'ün kuduz aşısını bulması, yeni bir anlatım tekniği geliştirme, duygu ve düşüncelerini özgün şekilde örgütleyip anlatma, yeni bir motor yapma, yeni bir enerji kaynağı bulma gibi etkinliklerde sentez söz konusudur. Bu düzeydeki hedefler aşamalı olarak üç alt basamağa ayrılır (Sönmez, 2008: 40-41):

- 5.10: Özdeşsiz iletişim muhtevası oluşturma,
- 5.20: Bir plan ve işlemler takımı önerisi oluşturabilme,
- 5.30: Soyut ilişkiler takımı geliştirebilme. Bu basamaklarda görüldüğü gibi, sentez düzeyindeki hedef basamaklarının birincisinden üçüncüsüne giderken, ürün soyutlaşmakta ve kapsamı genişlemektedir. Ayrıca sentez sonucu oluşan ürün, sistem; ya mantıksal, ya da olgusal tutarlılığa veya her ikisine birlikte sahip olmalıdır. Bu düzeyde hedef yazarken genel ilkelere uyulmalı; hedef cümlesinin sonuna “bilme” yardımcı fiiliyle yapılan bir bileşik sözcük getirilmelidir (Sönmez, 2008: 40-41).

Bu seviyenin belirgin özellikleri (Sertçelik, 2007: 6-7):

- Fikirler arasında karşılaştırma yapma ve ayırım yapma

- Teorilerin ve sunumların önemini değerlendirme
- Savunulabilir tartışmalara dayalı olarak seçim yapma
- Delillerin değerini doğrulama
- Nesnelliği tanıma
- Farklı bilgileri birleştirerek anlamlı bütün bilgiler oluşturma.

Bu alanda kendi arasında üç bölümde incelenir (Sertçelik, 2007: 6-7).

1-Özdeşsiz Bir İletişim Muhtevası Oluşturabilme

Kişinin kendine özgü, benzeri olmayan, yeni bir bilgi türü oluşturma işidir (Sönmez, 2001).

Eğitim Fakültesi 3. Yıl: Eğitimde ölçme ve değerlendirme dersinde alanıyla ilgili yeni bir sınama düzeneği hazırlayabilme (Sönmez, 2008: 40-41).

2- Bir Plan veya İşlemler Takımı Önerisi Oluşturabilme

Bu alt basamakta bir ürün meydana getirmek değil, bir ürüne yönelik plan veya işlemler takımı halinde öneriler hazırlama söz konusudur (Kaptan, 1999).

Üniversite: Klinik psikolojide, davranış eğilimlerinin teşhisi için yeni bir yöntem önerebilme (Sönmez, 2008: 40-41).

3-Soyut İlişkiler Takımı Geliştirebilme

Bu alt basamakta ise pratikteki bir problemi çözmek için onu soyutlayan, yeni kavram ve ilişkiler kurarak genel bir çözüm bulunur (Turgut, 1997). Burada önemli olan bulunacak çözümün yeniliğidir (Eş, 2005: 31).

Üniversite: Çocuk eğitimi için yeni bir öğrenme modeli oluşturabilme (Sönmez, 2008: 40-41).

Tablo 2.6 Sentez Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri

DAVRANIŞLAR	ÖRNEK SORU KELİMELERİ
Birleştirme	Tahmin et
Planlama	Geliştir
Tasarlama	Planla
Düzenleme	Sentez yap
Üretme	Üret
Yaratma	Alet geliştir
Hipotez kurma	Yap
	Kur

Kaynak: Eş, 2005: 32

2.1.1.6 Değerlendirme Seviyesi

Değerlendirme, ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurup, bir yargıya yarma süreci olarak tanımlanabilir. Bilişsel, duyuşsal, devinişsel, sezgisel alanlarla ilgili ürün ya da süreçlerin hem kendi içinde, hem de kendi dışındaki özellikler açısından değerlendirilmesi, yani ölçütlere vurup bir yargıya varılması bu basamağın kapsamı içindedir. Örneğin; “bir edebi yapıtın yazım kurallarına uygunluğunu irdeleme, bir giysinin modele uygunluğunu araştırma” iç ölçütler açısından değerlendirmedir. Yine “bir giysinin ekonomik olup olmadığını, ya da farklı modellerde iki otomobilin dayanıklılığını karşılaştırıp eleştirme” ise, dış ölçütlere göre değerlendirmedir. Değerlendirme bilişsel alanın son basamağıdır. Oysa bu basamak, duyuşsal, devinişsel ve sezgisel alanlar için de gereklidir. Ayrıca, her basamaktan sonra da değerlendirme yapılabilir. Bilgi basamağından sonra yapılan değerlendirme bilginin; kavramadan sonra yapılan ise, kavramanın, uygulama, analiz, sentezden sonra yapılanlar uygulama, analiz ve sentezin değerlendirilmesidir. Değerlendirme basamağından sonra yapılan değerlendirme ise, değerlendirmenin değerlendirmesidir (Sönmez, 2008: 41-42).

Bu seviyenin belirgin özellikleri (Sertçelik, 2007: 7):

- Fikirler arasında karşılaştırma yapma ve ayırım yapma
- Teorilerin ve sunumların önemini değerlendirme

- Savunulabilir tartışmalara dayalı olarak seçim yapma
- Nesnelliği tanıma
- Verilen bir bilgi bütününe bir ölçütle karşılaştırma ve değerlendirme
- Üretileni sebepleri ve sonuçlarıyla birlikte yorumlama

Bilişsel, Duyuşsal, Devinişsel Alanın her basamağında elde edilen bilgilerin, belli amaçlar esasında yargılanmasıdır. Yargılama bilinçli olmalı, ölçütlere, kural ve ilkelere dayandırılmalıdır. İki alanda incelenir (Sertçelik, 2007: 7):

1-İç Ölçütlerle Değerlendirme

Bu basamakta mantıksal doğruluk, bütünlük ve diğer içsel kriterler gibi kanıtlama dayanarak iletişimde doğruluğun değerlendirilmesi yapılır (Bloom vd., 1964; Akt. Eş, 2005: 33).

Lise 3. Sınıf: Düzeyine uygun bir edebi metni, böyle bir metinde bulunması gerekli özelliklere göre eleştirebilme (Sönmez, 2008: 41-42).

2-Dış Ölçütlerle Değerlendirme

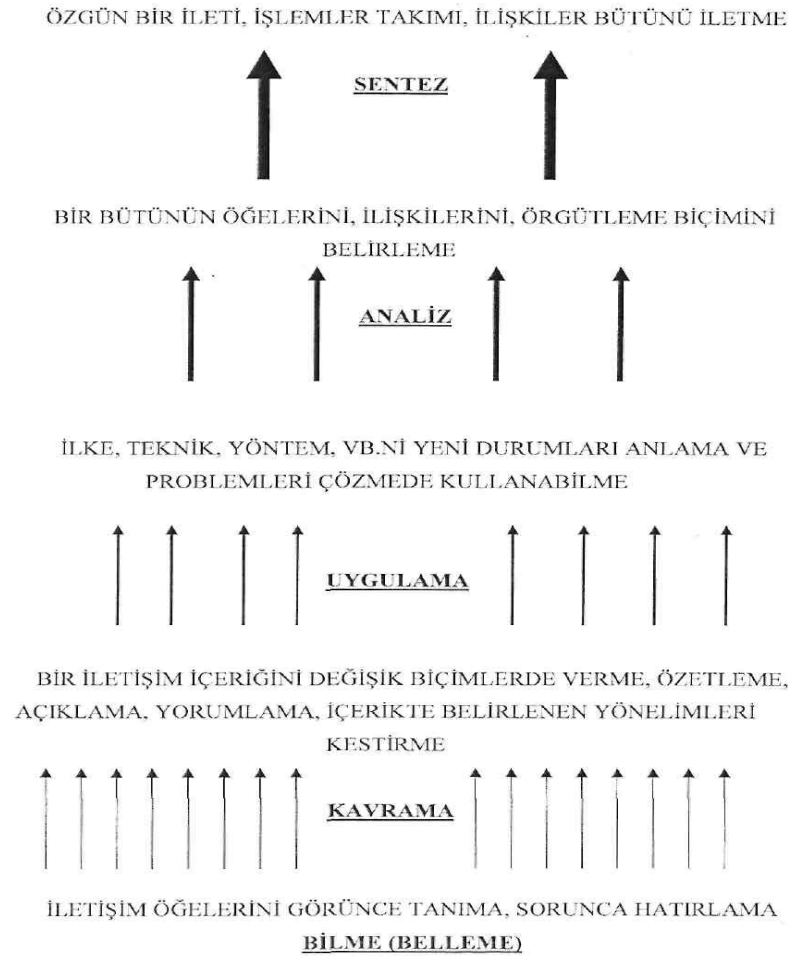
Bu basamak belli maksatlara hizmet etmek için seçilen, önerilen yada kullanılan araçların ve işlem yollarının, işe yararlılığı, ekonomikliği ve etkililiğine ilişkin değer yargılarını içerir. Bu kategorideki yargılar, belli bir alana özgü olan ve önceden belirlenen, değerlendirilecek materyalin kendisinde bulunmayan dış ölçütler üzerinde temellenir (Tekin, 1984).

İlköğretim 5. Sınıf: Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili temel ürün ve süreçleri belli ölçütlere göre değerlendirebilme (Sönmez, 2008: 41-42).

Tablo 2.7 Değerlendirme Basamağının Davranışları ve Örnek Soru Kelimeleri

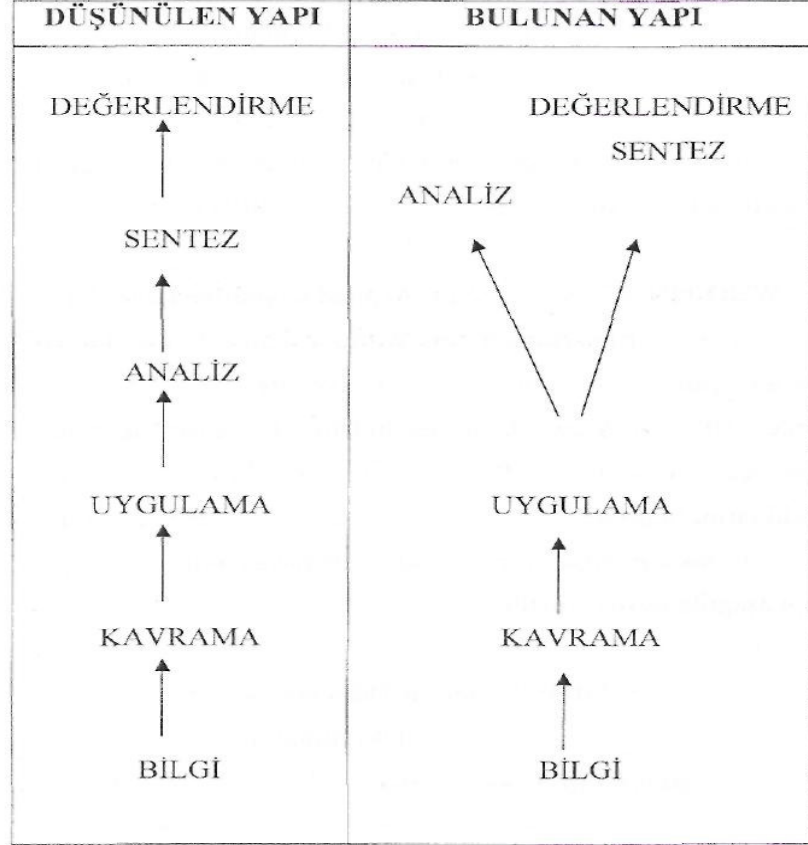
DAVRANIŞLAR	ÖRNEK SORU KELİMELERİ
Birleştirme	Tahmin et
Planlama	Geliştir
Tasarlama	Planla
Düzenleme	Sentez yap
Üretme	Üret
Yaratma	Alet geliştir
Hipotez kurma	Yap
	kur

Kaynak: Eş, 2005: 35

Şekil 2.2 Bloom'un Bilişsel Alan Basamaklarının Sistemi (Özçelik, 1992: 74)

Kempa'nın belirttiği gibi; Bloom'un geliştirmiş olduğu bilişsel alan basamakları taksonomisi altı basamaklı bir yapıya sahiptir ancak birçok sınav sistemi bu seviyelerin ilk üçünü aynen kullanırken son üçünü birleştirir. Böylece dört basamaklı bir ölçme yaklaşımı elde edilir (Eş, 2005: 37).

Şekil 2.3 Bloom'un Bilişsel Alan Basamakları Taksonomisinde Düşünülen ve Bulunan Yapı (Eş, 2005: 37)

2.1.1.7 Bilişsel Alanı Bloom'dan Başka Sınıflayanlar ve Sınıflamaları

1. Guilford'un Sınıflaması: Guilford zekayı üç boyutlu ele almış ve bunları 1)İçerik (Content) 2)İşlevsel (Operation) ve 3)Ürünsel (Product) olarak sınıflamıştır. Bu sınıflamaları da kendi içinde alt bölümlere aşamalı olarak ayırmıştır. İçerik boyutu görsel, işitsel ve kassal duyum (figural), sembolik, sözel (semantic) ve davranışsal olarak dört alt basamakta toplanmıştır. İşlevsel boyutu, bilişsel alanla

ilgili olandır. Bilgi, hatırlama, ıraksal düşünme, yakınsak düşünme ve değerlendirme şeklinde aşamalı olarak sıralanmıştır.

Tablo 2.8 Bloom ve Guilford’un Taksonomilerinin Karşılaştırılması

BLOOM’un Taksonomisi	Guilford’un Zihnin Yapısı Modeli
Bilgi	Üniteler
Anlama	Sınıflar
Uygulama	İlişkiler
Analiz	Sistemler
Sentez	Dönüşümler
Değerlendirme	Saklı Anlamlar

Kaynak: Presseisen, 1991; Akt. Erman, 2008: 14-15

2. De Corte Modeli: Guilford’un taksonomisinden hareketle bilişsel alanı; 1) İletişimi algılama, hatırlama 2) Bilgi ve ürünü yeniden üretme 3) Yorumlama 4) Yakınsak düşünme 5) Iraksal düşünme olarak beş alt basamağa aşamalı olarak ayırmıştır.

3. Taba’nın Sınıflaması: Bilişsel alanı I. II. ve III. olarak, üç ana bölüme ayırmış ve alan I’i sayma, listeleme, fark etme, gruplama, etiketleme; alan II’yi yorumlama, çıkarım yapma ve genelleme; alan III’ü açıklama ve yordama olarak alt basamaklara bölmüştür. Ayrıca hedefleri 1) Temel Bilgi 2) Düşünme 3) Tutumlar, Duygular ve Duyarlılık 4) Akademik ve Toplumsal Beceriler biçiminde aşamalı olarak sınıflamıştır.

4. De Block Taksonomisi: De Block öğrenilmiş davranışları yöntem, konu ve transfer olarak üçe ayırıp, bunları da alt basamaklara aşamalı olarak böler.

5. Gagne-Merrill Taksonomisi: Gagne’ye göre sekiz tür öğrenme vardır. Taksonomik sınıflamaya önce duygusal davranış, devinişsel davranış, belleğe dayalı davranış ve karmaşık bilişsel davranış olarak dört ana bölüme aşamalı olarak ayırmışlardır. Sonra bu dört ana bölümü de kendi içinde alt sınıflara bölmüşlerdir. 1) Duygusal davranışı işaret öğrenme; 2) Devinişsel davranışı uyarıcı-davranım bağıını öğrenme, uyarıcı davranım zincirlerini öğrenme, 3) Belleğe dayalı davranışı sözlü karşılıklarıyla uyarıcı-davranım zincirlerini öğrenme, ayırt etmeyi öğrenme

4) Karmaşık bilişsel davranışı ise, kavram öğrenme, ilke öğrenme ve problem çözme şeklinde aşamalı olarak sınıflamışlardır.

6. Gerlach ve Sullivan Taksonomisi: Bilişsel alanla ilgili davranışları aşamalı olarak altı basamağa ayırır. Bunlar; 1) Kimlik verme 2) Adlandırma 3) Betimleme 4) İnşa etme 5)Düzenleme 6)Yapıp göstermedir (Sönmez, 1998: Akt., Erman, 2008: 14-15)

2.1.2 Duyuşsal Alan

Duyuşsal alan insanın duygularını içeren davranışları ifade eder. Daha geniş bir deyişle; insana kazandırılmak istenen duygular, tercihler, değerler, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler duyuşsal alanın kapsamına girer. Kişi belli nesne ya da olgulara karşı sürekli ilgi gösterebilir. Onlara karşı kararlı bir tutumu vardır ve değerler sistemi geliştirir (Sertçelik, 2007: 10-11).

Bu alan da, bilişsel alan gibi kendi atasında aşamalı olarak sıralanmıştır; fakat bilişsel alanın bilgi basamağında sayılabilecek bazı öğeler olmadan, duyuşsal alandaki özellikler gerçekleşmeyebilir; çünkü bilmediğimiz bir nesneye, olguya karşı herhangi bir sevgi, nefret, korku vb. gibi duyuşsal bir tepki gösteremeyiz. Göstersek bile bu tepkiler süreklilik kazanmayabilir. Bir anlık bir ilgi, tutum, değer vb. bu basamakta söz konusu değildir (Sönmez, 2008: 42).

Duyuşsal davranış eğitimde oldukça önemli bir yer tutar. Çünkü devlet eliyle yürütülen eğitim devletin devamını sağlayacak nitelikte etkin vatandaş yetiştirme amacındadır. Eğitimi duyuşsal eğitime yönelten etkenlere bakacak olursak (Sertçelik, 2007: 10-11):

- Herkesin farklı ihtiyaç ve yetenekleri vardır. Bu yüzden herkes için faydalı bilgi anlayışı farklıdır. Bu nedenle eğitim bireyselleşmek zorundadır, çünkü hiç kimse ihtiyaç duymadığı şeyi öğrenmeye zorlanamaz.
- Okul en kolay, en hızlı ve en yararlı en etkili şekilde nasıl öğrenilebileceğini öğretmeyi üstlenmelidir. Bilgi çağında, okul bilgiyi değil, bilgiyi sevmeyi öğretmelidir. Bu hedeflere ulaşabilmenin yolu da duyuşsal eğitimidir.

Duyuşsal alan, ilgi, tutum, güdülenmişlik, kaygı, benlik, kişilik, değer yargıları gibi boyutlardan oluşabilir. Bu boyutlar, kişinin yaşamı boyu geçire geldiği yaşantıların ürünüdür. Bu nedenden dolayı, duyuşsal alanla ilgili davranışlar, yalnız okul sistemi içinde oluşmayabilir; fakat okulda bu alanla ilgili istendik davranışların kişiye kazandırılması zorunludur. Böyle olmakla birlikte, toplumdaki duyuşsal davranışlar ile okulda hedeflenen istendik duyuşsal davranışlar birbirleriyle çelişebilirler. Örneğin, kan davasının gelenekselleştiği bir çevrede, ya da “Devletin malı deniz; yemeyen domuzu” gibi bir yargının yaygın olduğu bir toplumda, bunların karşıtı olan davranışların okulda kazandırılması epeyce güç olabilir. Bu alandaki hedef tümcelerinin sonunda, isteklilik, farkındalık, açıklık, hoşgörölük, adanmışlık gibi sözcüklerden biri bulunmalıdır. Bu alanı aşamalı olarak Krathwohl (1964) tarafından aşğıdaki gibi kodlanmıştır (Sönmez, 2008: 43): Tablo 2.9’da duyusal alan alt basamakları gösterilmiştir.

Tablo 2.9 Duyuşsal Alan Taksonomisinin Düzeyleri, Her Düzeyin Kapsadığı Duyuşsal Ürünler ve Hedef Örnekleri

Düzy	Duyuşsal Ürün	Örnek Hedef
Alma	Almanın üç alt basamağı; farkında olma, almaya açıklık ve belli bir şeye dikkatini yöneltmedir. Dinlemeye isteklilik açıklık vb. bu düzeyin öğrenme ürünleridir.	Hedef: Fen bilgisi dersinde dikkatini konuya yöneltme
Tepkide Bulunma	Tepkide bulunma üç alt düzeyi kapsar: Bunlar; uysal davranma karşılık vermeye isteklilik, karşılık vermekten tatmin olmadır. Uysal olma, katılımını sürdürmede istekli olma, bir işi yapmaktan zevk alma gibi özellikler bu düzeydeki öğrenme ürünüdür.	Hedef: Fen Bilgisi dersinde sorulara cevap vermeye ve soru sormaya istekli olma
Değer Verme	Bu basamağın alt basamakları; bir değeri kabullenme, bir değeri tercih etme ve bir değere adanmadır.	Hedef: Fen Bilgisi ile ilgili kaynakları okumaya öncelik verme Televizyonda fen bilgisi ile ilgili programları kaçırmadan izleme Boş zamanlarında fen bilgisi ile ilgili deneyler yapma
Örgütlenme	Bu düzeyin alt basamakları; yeni değeri kendi değerleriyle uyumlulaştırma ve değer sistemine kalmadır. Bu basamakta birey, yeni değerlerle kendi değerlerini bütünleştirerek bir değer sistemi oluşturur.	Hedef: Fen bilimlerine duyulan ilgi nedeniyle ten eğilimli bir değerler sistemine doğru ilerleme
Kişilik Haline Getirme (Nitelenemişlik)	Bu düzeyin de kandı içinde iki alt basamağı vardır, Bunlar; değeri davranış ölçütü haline getirme ve kişiliğinin bir parçalı haline getirmedir. Her koşulda odun vermeden benimsediği bu değere uygun davranma, uzun dönemli sahiplenme	Hedef: Kendilerine fen bilimleri ile ilgili alanlara katkı getirecek bir hayat yolu seçme

Kaynak: Senemoğlu, 2009: 407

Öğretmenler, çoğu zaman dersleriyle ilgili duyuşsal hedef belirlemezler. Oysa, etkili bir öğretmen, öğrencilerin duyuşsal özelliklerinin Milli Eğitimin genel amaçları arasında ağırlık bir yere sahip olduğunu, öğretme-öğrenme sürecinde önemli rol oynadığını ve bu nedenlerle öğretimi düzenlemede önemle dikkate alması gerektiğinin bilincindedir. Tüm öğretmenler, olumlu duyuşsal özelliklerin gelişimine rehberlik etmelidirler (Senemoğlu, 2009: 408).

2.1.2.1 Alma basamağında hedef ve davranış yazma

Kişi nesne ve olguların farkında olmazsa, ona karşı bilişsel, duyuşsal, devinişsel, algısal bir davranış geliştiremez. Bu basamaktaki davranışlar, bilişsel alanın bilgi basamağındaki hatırlama davranışlarıyla iç içedir. Bilmenin içinde farkında olma vardır; ama bilme farkında olmadan daha fazla bir davranıştır; fakat farkında olma, almaya açık olma bir hatırlama değildir; çünkü bir uyancının farkına yarma, uyancının niteliğini, özelliklerini bilme anlamına gelmeyebilir. Sözgeleş; sosyal bilgilerde, kişilerin farklı düşünce ve inançları olduğunu fark edemeyen bir kişi onlara karşı hiçbir alanda öğrenilmiş bir davranış gösteremez. Kişi önce nesnenin, olgunun farkına varır; ondan sonra uyancıya açık olabilir. Daha sonra da kontrollü ve seçici dikkat basamağına geçebilir. Bu düzey aşamalı olarak 1.1 Farkında Olma, 1.2 Almaya Açıklık, 1.3 Kontrollü ve Seçici Dikkat olarak alt basamaklara ayrılmıştır. Bu düzeyde hedef yazarken genel ilkelere uyulmalı; hedef ifadesinin sonuna “farkında oluş, dönüklük, duyarlılık, seçicilik” gibi ifadeler bulunmalıdır (Sönmez, 2008: 43-44).

2.1.2.2 Tepkide bulunma basamağında hedef ve davranış yazma

Bu basamakta genellikle ilgiler söz konusudur. Kişi uyarıcılara bilinçlice tepkide bulunur ve onlarla ilgilenir, uyarıcıları arar, onlarla bulunmaya isteklidir ve üstelik bu işten zevk alır. Örneğin; “boş zamanlarda bir zorlama olmadan mobilya yapma, zevk alarak bir mobilya yapma” davranışlarında olduğu gibi. Kişi uyarıcıya karşı uysallık, isteklilik gösterebilir. Son basamakta ise tepkide doyum sağlayabilir. Bu basamakta hedef yaz arken genel ilkelere uyulmalı; hedef cümlesinin sonuna”

razı oluş, gönüllü oluş, zevk alış “ gibi ifadelerden biri getirilmelidir (Sönmez, 2008: 44).

2.1.2.3 Değer verme düzeyinde hedef ve davranış yazma

Bu basamakta sosyal bilgiler için hedefler tutum, inanç ve değerlerle ilgili olabilir. Kişinin uyancılara karşı nasıl bir tepkide bulunacağı bu basamakta kestirilebilir. Değerler, tutumlar ve inançlar tümüyle kişi tarafından oluşturulmamıştır. Bu basamakta kişinin duyuşsal tepkileri sınırlı bir kararlılıktan açık bir kararlılığa ve tutarlılığa doğru derecelenebilir. Öğrencinin bir uyancıya karşı nasıl bir duyuşsal tepki gösterebileceği, bu basamakta kestirilebilir. Böyle olmakla birlikte kişinin değerlerinin de zamanla değişebileceği unutulmamalıdır. Tutum, inanç ve değerler bu basamağın kapsamı içindedir. Bu basamakta hedef yazarken genel ilkelere uyulmalı; hedef cümlesinin sonuna “düşkünlük, süreklilik, adanmışlık, takdir ediş, kendine iş ediniş, kendini veriş” gibi ifadeler getirilmelidir (Sönmez, 2008: 45).

2.1.2.4 Örgütlenme basamağında hedef ve davranış yazma

Bu basamakta kişi yeni değerler, duyuşsal alanla ilgili yeni örüntüler oluşturur. Bu basamağa değin hep başkalarınca, ya da toplumca oluşturulan değerleri benimsemiş, savunmuştu. Oysa bu düzeyde, hem başkalarınca ve toplumca oluşturulan değerleri, hem de kendisince benimsenip savunulanları irdeler. Aralarındaki ilişkilere bakar ve bir sonuca varır. Sonuncu olarak da kendi içinde çelişmeyen yeni bir değerler sistemi oluşturur. İşte bunlar, bu basamağın kapsamı içindedir (Sönmez, 2008: 44).

Bu basamakta hedef tümcelerinin sonunda “kararlı oluş, kararlılık” gibi ifadeler bulunabilir. Hedefler davranışa dönüştürülürken “her zaman, her durumda, gerektiğinde başvurma, sorma, teşekkür etme, kızmama, darılmama, savunma, kendi değerleriyle ters düşmeme, özgün davranma, gerekçe göstererek açıklama, tutarlı olma” gibi söz öbeklerine yer verilebilir. Bu düzey iki alt basamağa ayrılır (Sönmez, 2008: 44):

2.1.2.5 Nitelenmişlik basamağında hedef ve davranış yazma

Kişinin bu basamaktaki davranışları onun karakterini yansıtır. Bir bakıma dünya görüşünü, yaşam anlayışını ortaya koyar. Kişinin tüm yaşamı boyunca oluşturduğu duyuşsal özellikleri, bu basamakta hem tutarlı olmuş hem de kapsam bakımından genişlemiş ve zenginleşmiştir. Artık kişinin davranışları büyük bir olasılıkla kestirilebilir Bu basamakta hedef yazarken tümcelerin sonuna “alışkanlık haline getiriş, kişiliğe sahip oluş” gibi ifadeler bulunmalıdır. Davranış tümcelerinin sonunda ise, “her zaman, her durumda ve sürekli olarak yapma savunma, gözden geçirme, hizmet etme, çözme, kullanma” gibi söz öbekleri kullanılmalıdır (Sönmez, 2008: 46).

2.1.3 Psikomotor Alan

Kişinin fiziğini kullanarak yapmış olduğu öğrenilmiş davranışlar, Devinişsel alan kapsamına girer. Elimiz sobaya değdiğinde hemen elimizi çekeriz. Elimiz bu davranışı otomatik olarak yapar. Bu tür davranış fizikidir ama öğrenilmiş değildir. Oysa tansiyon ölçecek bir kişi önce doğru kola tansiyon aletini yerleştirir, dikkatlice manşonu şişirir, steteskopu kulağına yerleştirir, yavaşça manşonu indirir ve gelen atım seslerini duyarak, tansiyon ölçme işlemini gerçekleştirir. Bu davranış öğrenilmiş ve sürekli. Bu şekilde öğrenilmiş davranışların girdiği alana “Devinişsel Alan” denir (Sertçelik, 2007: 15).

Bu beceriler de diğer alanlarda olduğu gibi aşamalı şekilde sıralanmıştır. Sosyal bilgiler dersinde “harita, kroki, plan çizme, anket uygulama, yaka incelemesi yapma, görüşme yapma “ gibi etkinlikler devinişsel alanın kapsamı içindedir. Bu alan bilişsel ve duyuşsal alanla iç içedir. Ayrıca kişi, bu alanla ilgili davranışları çeşitli düzeylerde öğrenebilir. Bu davranışlar “eline aldığı kumaşın kalitesini söyleme, dikiş makinesini dikiş hazırlama, kalıp hazırlama, kalıbı kumaşa yerleştirme, giysiyi makinede çekme” gibi basitten karmaşığa, kolaydan zora, bir organın hareketinden daha çok organın koordineli hareketine doğru aşamalı olarak sıralanabilir. Kişi bu davranışları taklit ederek gösterebilir. Daha ileri düzeyde onları

otomatik olarak yapabilir. En üst düzeyde ise, kişi etkili ve verimli yeni bir davranış örüntüsü gösterebilir (Sönmez, 2008: 47).

Kişi devinişsel alanla ilgili bir davranışı öğrenirken, önce o davranışı gözler; yani gelen uyancıları algılar. Sonra aynı davranışı tekrarlamaya çalışır. Bu işe kılavuzlanmış faaliyet denebilir. Daha sonra beceri haline getirebilir. Bu becerileri yeni durumlara uydurabilir. En üst basamakta ise, bu becerileri kullanarak yeni ürünler ortaya koyabilir. Kişinin davranışı gözlemesi, yani algılaması ilk basamaktır; çünkü gözlenmeyen, algılanmayan bir davranış öğrenilemez. Uyarılmadan sonra, kişinin o davranışı, kılavuz denetiminde, ya da örneği göz önünde tutarak tekrarlaması gerekir. Tekrarlama, gözlemeden, uyarılmadan daha karmaşık ve zor bir basamaktır. Öğrenci tekrarlara tekrarlara, davranışı beceri haline getirebilir. Beceri halindeki davranış, otomatik olarak istenilen nitelik, süre ve yeterlikte yapılabilir. Bir davranışın bu özelliklerle donanık olması, tekrarlardan daha zor ve karmaşıktır. Üstelik kişi kılavuzlarına etkinlikleri olmadan, davranışı beceri haline getiremez. Öğrenci bu becerileri elde ettikten sonra, o beceriyi, ilk kez karşılaştığı yeni bir durumda da kullanabilir. Sözel; viyolonsel çalmasını bilen bir kişi, ilk kez karşılaştığı kemanı da bir iki denemeden sonra aynı ustalıkla icra edebilir. Tüm bu basamaklardan sonra kişi, devinişsel alanda yeni bir davranış modelleri oluşturabilir; yaratabilir. Bu son basamağa ulaşabilmesi için, kendinden önceki dört basamağı hakkıyla geçmesi gerekebilir. Örnekte de görüldüğü gibi devinişsel alan; basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, bir organın hareketinden koordineli harekete ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde bilişsel, duyuşsal ve sezgisel alanın basamakları da göz önüne alınarak aşağıda belirtilen şekilde aşamalı olarak sınıflandırılmıştır (Sönmez, 2008: 47-48):

Simpson (1966, 1972) tarafından yapılan sınıflamada ise, bir becerinin artan yetkinlik düzeylerinin aşamalı olarak ele alındığı görölmektedir. Diğer bir deyişle, bir becerinin kazanılma evreleri, başlangıcından en yetkin ürün haline gelinceye kadar aşamalı olarak sıralanmıştır. Mesleki teknik eğitimde işlem olarak tanımlanan beceriyi, bu sınıflamaya göre artan yetkinlik düzeylerinde kazandırmak mümkün olabilir (Senemoğlu, 2009: 409).

2.1.3.1 Uyarılma

Bu basamak, Duyuşsal alanın “ Alma”, Bilişsel alanın “ Bilgi” basamağını içerir. Bu basamakta etkili olan uyarma işini yapan kişidir. Örneğin; Hasta Bakım Tekniği dersinde öğretmen öğrencilere, enjeksiyon yapmayı öğretmek istiyor. Öğretmen bu işlemi üç, dört kez uygulayabilir. Öğrenci bu süre içinde öğretmen tarafından uyarılmıştır. Bu basamak iki kısımda incelenebilir (Sertçelik, 2007: 15).

1-Algılama

Hedef: İlköğretim 5. Sınıf: Fen bilgisi dersinde temel doğal maddeleri çeşitli duyu organları ile tanıyabilme (Sönmez, 2008: 47-48)

2- Bedensel Kuruluş

Hedef: Tüm Okullar: Beden eğitimi dersinde kısa mesafe koşuları için vücudu hazır duruma getirebilme (Sönmez, 2008: 47-48)

2.1.3.2 Kılavuz Denetiminde Yapma

Öğrenci bu basamakta, beceriyi öğretmenle beraber yapar. Öğrenci devamlı denetim altında tutulur. Yapılan yanlışlar anında düzeltilir. Kılavuzlama kolaydan zora, basit yapıdan zora doğru olmalıdır. Bu alanda iki alt basamağa ayrılır (Sertçelik, 2007: 15).

1-Kılavuzlayanla Birlikte Yapma

Hedef: Endüstri Meslek Lisesi: Bir dinamoyu öğretmenin yardımıyla sökebilme (Sönmez, 2008: 47-48)

2-Kendi Kendine Yapma

Hedef: Endüstri Meslek Lisesi: Bir dinamoyu atölyede öğretmenin gözetiminde kendi başına sökebilme (Sönmez, 2008: 47-48)

2.1.3.3 Beceri Haline Getirme

Kişi basamakta beceriyi kılavuzlayandan yardım almadan en üst seviyede gerçekleştirmelidir. Kişi, Devinişsel alanla ilgili beceriyi, denetim altına almış vücut ve organlar yoluyla istenilen sürede, en az enerji ve malzemeyle, kolay bir biçimde yapan becerili insan konumuna gelmiştir. Bu basamakta üç ana bölüme ayrılır (Sertçelik, 2007: 15).

1-İstenilen Nitelikte Yapma

Hedef: Kız Meslek Lisesi: Ekstraforlu baskı dikişini istenilen nitelikte yapabilme (Sönmez, 2008: 47-48)

2- İstenilen Nitelikte ve sürede yapma

Hedef: Sağlık Koleji: Damardan kanı, kurallara uygun olarak bir dakikada alabilme (Sönmez, 2008: 47-48)

3- İstenilen Nitelikte, Sürede ve Yeterlilikte Yapma

Hedef: Kız Meslek Lisesi: Fantezi elbise kemerini ekonomik olarak kolayca otuz dakikada hazırlayabilme (Sönmez, 2008: 47-48)

2.1.3.4 Duruma Uydurma

Kişi, beceri haline getirme basamağında kazandığı davranışları, devinişsel özellikleri ağır basan yeni bir problem durumu kolayca uygular. Bu düzeyde, önceden kazanılan becerilerin alana genellemesi söz konusudur. Örneğin; belli bir tür keman çalan bir öğrencinin viyolonselle ilk kez karşılaştığında, onu da bir iki deneme sonunda kolayca çalması, ya da belli bir elektrikli freze makinesinde beceri elde eden bir kişinin, başka türden bir freze makinesinde kolayca çalışmasında olduğu gibi. Kemanı belli bir amaç için kullananın onu diğer amaçla da kullanabilmesi; frezede belli bir ürün yaratan kimsenin aynı araçla başka ürünler de elde edebilmesi bu basamağın kapsamı içindedir. Kişi bir iki deneme yapabilir; fakat yeni durumda tek

başınadır. Ona yardım eden, yol gösteren kişi yoktur. Böyle olmakla birlikte istenilen beceriyi çok kısa zamanda kolayca kazanabilir (Sönmez, 2008: 50-51).

2.1.3.5 Yaratma

Bu basamak, özellikle bilişsel alanın sentez, bir dereceye, kadar da duyuşsal alanın nitelenmişlik ve sezgisel alanın geçmiş ve gelecekle iletişim kurma basamaklarıyla iç içedir; fakat burada devinişsel alanla ilgili nitelikler ağırlık taşır. Yaratma, yeniden ortaya koyma, benzeri olmayanı yapma, devinişsel özellikleri ağır basan orijinal, benzersiz, yeni davranış örüntüsü oluşturma işidir. Ayrıca orijinal davranış örüntülerinin ekonomik olması, enerjide tasarruf sağlaması ve tutarlı olması da söz konusu olabilir. Yoksa yapılanı aynısı, benzerini yapmak yaratma olamaz (Sönmez, 2008: 51).

2.2 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI

2.2.1 Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bilgiler alanı yıllar boyu birbiriyle çelişen tanımlardan, işlev örtüşmesi ve felsefî karmaşadan olumsuz etkilenmiştir (Wesley, 1978; Akt. Öztürk, 2009: 3). Bu nedenle sosyal bilgiler eğitimcilerinin, öğretim boyutunu irdelemeye başlamadan önce, alanın kavramsal ve felsefî boyutlarını iyi kavramış olmaları gerekir.

"Sosyal bilgiler nedir?" XX. yüzyıl boyunca bu soruya birbirinden farklı pek çok yanıt verilmiştir. Ders okullarda on yıllardır verilmekle beraber, sosyal bilgiler öğretiminin amaç, içerik ve yönteminin ne olduğu ya da olması gerektiği konusunda uzun süre bir uzlaşma sağlanamamıştır. İlk kez 1970 yılında Barth ve Shermis üzerinde geniş mutabakat sağlanan bir tanım yapmayı başarmış (Wesley, 1978; Akt. Öztürk, 2009: 3) ise de, sosyal bilgiler eğitimcileri Soğuk Savaş'ın sona erişine kadar alana kimi farklılıklar gösteren yeni tanımlar getirmeye devam etmiştir. Aşağıda XX. yüzyılın ikinci yarısında yapılan sosyal bilgiler tanımlarından bazı örnekler verilmiştir:

- "Sosyal bilgiler pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş sosyal bilimlerdir." (Shug

ve Beery, 1987; Akt. Öztürk, 2009: 3).

- "Sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi amacıyla sosyal bilimler ve beşerî bilimlerin kaynaştırılmasıdır" (Barr vd., 1978; Akt. Öztürk, 2009: 3).
- "Sosyal bilgiler özellikle vatandaşlık eğitimiyle ilgilidir. Demokraside vatandaşlık eğitimi birbiriyle ilişkili fakat biraz birbirinden farklı iki kısımdan meydana gelmiştir: Birincisi sosyalizasyon, ikincisi karşı sosyalizasyon" (Martorella, 1998; Akt. Öztürk, 2009: 3).
- "Sosyal bilgiler, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşerî bilimler kavramlarının disiplinlerarası bir yaklaşımla kaynaştırılmasıdır" (Barth, 1991; Akt. Öztürk, 2009: 3).

Sosyal bilgiler program anlayışının anavatanı olan ABD'de yukarıdakilere benzer birçok farklı tanımlama denemesinde bulunulmuştur. Bununla beraber Michaelis (1985) ve Shug ve Beery (1987) gibi uzmanlar, mevcut karmaşayı ortadan kaldırmaya herhangi bir katkısı olmayacağını düşünüp, sosyal bilgilere ilişkin yeni bir tanımlama girişiminde bulunmak yerine, mevcut tanımları listelemeyi tercih etmiştir. Nihayet ABD'de, profesyonel sosyal bilgiler eğitimcilerinin üyesi olduğu Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [NCSS], 1992 yılında sosyal bilgilerin tanımıyla ilgili tartışmalara bir son vermek amacıyla alana kapsamlı bir tanım getirmiştir. Bu tarihten itibaren sosyal bilgiler uzmanları tarafından üzerinde uzlaşa sağlanan ve temel referans kabul edilen bu tanım, şöyledir (Savage ve Armstrong, 1996; Akt. Öztürk, 2009: 4):

"Sosyal bilgiler, sosyal ve beşerî bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır."

NCSS tarafından kabul edilen bu tanım ABD'de adeta "resmî" bir nitelik kazanmıştır. Bu, büyük ölçüde, NCSS'nin ülkedeki sosyal bilgiler eğitimcilerinin büyük bir çoğunluğunu temsil etmesi ve program standartlarını belirleme yetkisine sahip olması ile de ilgili olabilir. Gerçekten de kamuoyuna duyurulduğu günden beri alanla ilgili tüm yayınlarda bu tanım temel alınmıştır. "İşe yarar" bir tanımlama yaptığını öne süren Martorella (1998) da NCSS tarafından belirtilen özelliklere vurgu yapmaktan öte gidememiştir.

Ülkemizde sosyal bilgiler öğretimi üzerinde çalışan Erden (t.y.), Sönmez (1997) ve Doğanay (2005) da alanı farklı şekillerde tanımlamışlardır. Gerek yabancı gerekse Türk bilim adamlarının yaptıkları tanımlar göz önünde bulundurularak sosyal bilgileri şöyle tanımlayabiliriz:

"Sosyal bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır."

Sosyal bilgilerin tanımıyla ilgili açıklamalara son verirken, bu kavramın sosyal yetenek yahut sosyal eğitim ile karıştırılmaması gerektiğini de hatırlatmak gerekir. Sosyal yetenek, hem okul içinde hem de okul dışında gerçekleştirilen grup etkinlikleriyle uğraşabilme becerisidir. Sosyal eğitim ise okulda, ailede, ibadethane ve diğer kurumlarda meydana gelebilir. Sosyal bilgiler bu ikisine de katkı sağlamakla beraber onlardan farklıdır (Michaelis, 1985; Akt. Öztürk, 2009: 4).

2.2.2 Sosyal Bilgilerin Önemi

Toplumsal yaşama uyum sağlamak, toplumsal yapı içindeki kişi, grup ve kurumlarla birlikte uyumlu bir biçimde yaşamak son derece güç bir iştir. Toplumsal kurumların ve ilişkilerin basit olduğu toplumlarda birey toplumsal davranışları yaşayarak, ailesinden ve çevresinden öğrenebilir. Ancak, toplumsal kurum ve ilişkilerin geliştiği ve çeşitlendiği günümüz toplumlarında, çocuğun insan ilişkilerin; insanların birbirinden farklı olduğunu; toplumdaki formal ve informal gruplar ile bu grupların işlevlerini; aile başlayan hükümet ve devlet gibi geniş örgütlere kadar

uzanan toplumsal kurumları öğrenmesi gerekir. Çocuğun bu davranışların tümünü ailesinden öğrenmesi mümkün değildir. Bu nedenle çocuğun toplumsallaşması işlevini günümüzde özellikle eğitim kurumları üstlenmiştir (Erden, t.y.; 4).

Eğitim kurumlarının temel işlevi XXI. Yüzyıl dünyasında etkili ve etkin vatandaş olabilmek için gerekli olan bilgi, beceri ve değerlerin öğrenciye kazandırılmasıdır. Bu bilgi, beceri ve değerlerin önemli bir bölümü ilköğretim kurumlarında özellikle Sosyal Bilgiler derslerinde kazandırılmaya çalışılır.

Günümüzde özellikle yoksulluk, açlık, savaş, dış ilişkiler, işsizlik, hava ve su kirliliği, toplumsal yaşamdaki bozulmalar, işçi ve tüketici sorunları önemli sosyal sorunları oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler dersleri çocukların bu tür problemleri farkında olmalarını, niçin bu sorunların çözümünün kolay olmadığını, bu sorunlara çözümler üretirken hesaba katılması gereken değerler ve muhtemel çözümleri farkında olmalarını sağlar (Preston, 1974; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 7).

2.2.3 Sosyal Bilgiler Öğretimin Tarihi

"Sosyal bilgiler" anlayışı, XX. yüzyıl başlarında ilerici bir eğitim reformunun önemli bir parçası olarak ABD'de ortaya çıkmıştır (Barth ve Spencer, 1990; Akt. Öztürk, 2009: 23). Sosyal bilgiler hareketi, söz konusu yüzyıl boyunca ABD'nin siyasal ve askerî müttefiki olan ve/veya kültürel bakımdan onun nüfuzu altında bulunan ülkelere de sıçramıştır. Türkiye, her iki kategoriye de giren ülkeler arasındadır. Aşağıda, sosyal bilgiler geleneği, dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmeler olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır.

2.2.3.1 Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihi

Antik Yunan'a kadar inen okul geçmişlerine rağmen, sosyal bilgilerin kapsamına giren derslerin yaygın/etkin bir biçimde okul programlarına girişi, büyük ölçüde XIX. yüzyılda Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde gerçekleşmiştir. Osmanlı Türkiyesi de kısa bir süre sonra bu gelişmeleri eğitim/öğretim programlarına yansıtmıştır. Fakat hemen belirtelim ki bu dersler, XX. yüzyıla

girilene değin, bütün ülkelerde tarih ve coğrafya gibi adlarla tek disiplinli program anlayışına göre yapılandırılmıştır.

Disiplinlerarası bir vatandaşlık eğitim programı olarak sosyal bilgilerin doğuş süreci, ABD'nin XX. yüzyıla girerken yaşadığı ve müteakip yüzyılda da devam eden sosyal, kültürel, ekonomik vs. alanlardaki büyük toplumsal dönüşümün doğurduğu sorunlara çözüm arama çabalarının bir sonucu olarak başlamıştır. Şöyle ki, XIX. yüzyılın ortalarına kadar halkın çok büyük bir bölümü, tarımsal ekonomide çalışan köylü bir toplumu meydana getiriyordu. Sanayileşmeye paralel olarak, yoğun bir biçimde yaşanan köyden kente göç, nüfusun büyük bir kesimini barınma, beslenme, ulaşım gibi alanlarda daha yüksek bir hayat standardına kavuşturdu ise de, yüzyıllarca adeta birbirinden soyutlanmış gettolarda yaşayan farklı kültürlere mensup insanları, birlikte yaşamak mecburiyetiyle karşı karşıya getirdi. Örneğin, siyahlarla beyazlar, Katolikler, Protestanlar, Yahudiler vs. aynı mahallede ya da apartmanda bir arada yaşamak zorunda kaldı. Geçmişte bu unsurlar arasında yaşanan çatışmalar, toplumsal dönüşüm/kaosun benzer olayları doğurma riskini artırdığını düşündürüyordu. Öte yandan taşra kökenli kentli nüfusun yeni bilgi, beceri ve değerlerle donatılması gerekiyordu. Bu tablo, ABD yöneticilerini yeni bir eğitim reformu yapmaya zorluyordu. Zira yeni bir eğitim programı ile farklı etnik ve dinsel kökenlere mensup Amerikan vatandaşlarına, bir arada yaşama arzusunun, giderek karmaşıklaşan ve zorlaşan yaşamda karşılaşacakları sorunları çözme ve karar alma becerilerinin kazandırılması gerekiyordu (Barth, 1991; Akt. Öztürk, 2009: 23).

Birinci Dünya Savaşı öncesi yıllar, yukarıda sözü edilen koşulların tetiklediği ilerlemeci (progressivist) bir eğitim hareketinin doğuşuna sahne olmuştur. Sosyal bilgiler alanı, XX. yüzyılın başlarında bu hareketin bir parçası olarak doğmuştur. Amaç, bütünleşmiş ve disiplinlerarası yeni bir vatandaşlık eğitim programı yaratmaktır. Sosyal bilgiler reformunun başlamasına yardımcı olan etmenlerden biri, "veri"yi "bilgi"ye çevirme düşüncesi/arayışıdır. Disiplinlerarası vatandaşlık eğitim programı, demokratik toplumda "kendi kendini yönet[meye dayalı] vatandaşlığın bir gerekliliği olan veriyi bilgiye çevirerek anlamlandırmada" yurttaşlara yardımcı olacaktı. Böylece program, vatandaşları "toplumsal değişim ve

kaosu yönetebilmeleri" için sahip olmaları gereken donanıma kavuşturacaktı. Esasen, bu reform ile ABD, aile ve toplumun kaybolan eğitimsel rolünü, sosyal bilgilere yüklemeyi deniyordu (Barth ve Spencer, 1990; Akt. Öztürk, 2009: 24).

Bununla beraber, Birinci Dünya Savaşı'na kadar "sosyal bilgiler" terimi, hiçbir yerde, bir program alanının adı olarak kullanılmamıştır. Nihayet, 1916 yılında ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [NCSS], aşağı yukarı günümüzdeki amaç ve içeriğe vurgu yapan bir öğretim alanını isimlendirmek için "sosyal bilgiler" terimini resmen kabul etmiştir (Naylor ve Diem, 1987; Akt. Öztürk, 2009: 24). Sosyal bilgilerin doğuşunu izleyen yıllarda, bu alanın gerekli olup olmadığı, tek disiplinli tarih ve coğrafya öğretimi karşısında etkililiği gibi konularda, sayısız tartışma yapılmış, rapor kaleme alınmıştır. Bazı insanlar ve kurumlar, sosyal bilgiler programlarını özellikle tarih konularının öğretimi bakımından yeterli derecede etkili bulmuyordu. Bu görüşteki öğretmenlerin bir kısmı 1920'li yıllarda dahi ilkokul sınıflarında tarih öğretmeye devam etmiştir. Buna karşılık, bir kısım ilkokul öğretmeni ise, daha ilk günden itibaren disiplinlerarası ve bütünleşmiş sosyal bilgiler programını uygulamıştır (Nelson, 1987; Akt. Öztürk, 2009: 24).

1920'li, 30'lu ve 40'lı yıllar boyunca, sosyal bilgiler üzerinde etkili olan faktör ve görüşlerde büyük değişiklikler meydana gelmiştir. İlerlemeci eğitimciler, sosyal yeniden kurmacılar ve çocuk eğitimi üzerine çalışan diğerleri, sosyal bilgiler öğretiminin şekillenmesinde önemli roller oynamıştır (Naylor ve Diem, 1987; Akt. Öztürk, 2009: 24). 1930'lu yıllarda Stanford Üniversitesi'nden Prof. Paul Hanna, ilköğretimin altı sınıfını içine alan bir "genişleyen topluluklar modeli" geliştirmiştir. Bu model, "genişleyen çevre yaklaşımı" vb. adlarla sosyal bilgiler literatürüne girmiş ve -yukarıda değinildiği gibi- geniş bir uygulama alanı bulmuştur (Nelson, 1987; Akt. Öztürk, 2009: 24). 1929'da ABD'de başlayan büyük ekonomik kriz ve onun tetiklediği sosyal çöküntü, sosyal bilgiler dersinin içeriğini değiştirmiş, ekonomik konuların öne çıkmasına yol açmıştır (Schug ve Beery, 1987; Akt. Öztürk, 2009: 24).

İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Sovyetlerin endüstriyel üretimden uzay teknolojisine kadar hemen her alanda ABD'yi geçmeye başladığı kaygısı, işbaşındaki muhafazakâr siyasetçileri, mevcut eğitim sistemini değiştirmeye

yöneltmiştir. Bu değişim sürecinde sosyal bilgiler programında ağırlık vatandaşlık eğitiminden tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji ve siyasal bilimlere kaymıştır. 1940'lı yılların büyük kısmı ile 1950'lerde tarih ve coğrafya, sosyal bilgiler öğretim programlarında sosyal bilimler arasında en öne çıkan disiplinler olmuştur (Naylor ve Diem, 1987; Akt. Öztürk, 2009: 25).

Aşağı yukarı 1960'ların başlarından 1970'lerin ortalarına kadar, ABD'de sosyal bilgilerin öğretiliş şekli yoğun bir eleştiriye tabi tutulmuştur. Bu süreçte, "yeni sosyal bilgiler" adı verilen bir reform hareketi doğmuştur. Reform, federal ve özel fonlarla desteklenen çok sayıda proje etrafında gelişmiştir. Tarih ve coğrafyanın önemi azalmış; sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyal psikoloji ağırlık kazanmıştır. Bu disiplinlerin kavram ve yöntemlerine dayalı disiplinlerarası yaklaşımlar gelişmiştir. Geleneksel tümdengelimci, betimleyici öğretim gözden düşerken, tümevarıma araştırma öne çıkmaya başlamıştır. "Yeni sosyal bilgiler" öğrencinin pasif alıcı rolünü, aktif bilgi arayıcıya dönüştürmek istemiştir. Bu bağlamda, eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine güçlü bir vurgu yapılmıştır. Ayrıca karar vermeye, değerlerin açıklanması ve analizine dair beceriler de öne çıkmıştır. Bruner'in The Process of Education (1960) [Eğitim Süreci] adlı kitabı, yeni sosyal bilgilerin gelişiminde bir katalizör işlevi görmüştür. Bruner'in programın merkezine problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesini koyan buluş yoluyla öğretim stratejisi, birçokları tarafından vatandaşlık yeterliklerinin geliştirilmesi için en etkili yol olarak kabul edilmiştir. Onlara göre, buluş yoluyla öğretim öğrencileri, bilgili ve yansıtıcı vatandaşlar olarak sosyal ve hükümetle ilgili işlere katılımları için gerekli becerilerle donatacaktır. Sonuç olarak, "yeni sosyal bilgiler" hareketinin etkisi altında geliştirilen pek çok program, buluş yoluyla öğretim stratejisini temele almıştır (Öztürk ve Dilek, 2005).

"Yeni sosyal bilgiler" hareketinin popülaritesi, 1970'li yıllarda azalmaya başlamıştır. Bu azalmada, geleneksel eğitim anlayışının hâlâ güçlü oluşunun yanı sıra, iş başındaki öğretmenlerin yeni program konusunda yeterince eğitilmeyişi de önemli rol oynamıştır. Bu nedenle, ilk yıllardaki heyecan azaldıkça ABD okullarında daha az sosyal bilgiler öğretmeni, "yeni sosyal bilgiler" hareketinin önermelerine

uygun eğitim yapmayı sürdürmüştür. 1980'lere gelindiğinde sosyal bilgiler öğretimi, geleneksel yaklaşımların daha da güçlenmesine sahne olmuştur (Naylor ve Diem, 1987; Akt. Öztürk, 2009: 25; Öztürk ve Dilek, 2005). Bununla beraber, 1990'ların ikinci yarısında NCSS, ülkede sosyal bilgiler öğretiminin "yeni sosyal bilgiler" hareketinin önermelerine yakın bir amaç, içerik ve yöntemle yapılmasını kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda XX. yüzyıla girerken ABD'de sosyal bilgiler programlarının, sosyal yapılandırmacılık kuramına bağlı, disiplinlerarası, bütünleşmiş, tematik vb. bir karakter taşıdığı, problem çözme yöntemi ve işbirlikli öğrenmeyi öngördüğü (NCSS, 2004) gözlenmektedir.

Bir program alanı olarak "sosyal bilgiler", yukarıda da belirtildiği gibi, ABD'de doğmuş ve gelişmiş bir program yaklaşımı olmakla birlikte, XX. yüzyıl boyunca, bu ülkenin müttefiki ve/veya kültürel bakımdan etkisi altındaki ülkelerde de benimsenmiştir. Japonya, Kore, Türkiye (Öztürk ve Dilek, 2005), Kanada ve Avustralya bu ülkeler arasındadır. Buna karşılık, İngiltere'nin de içinde bulunduğu pek çok ülkede, sosyal bilgiler programının kapsamına giren konular, tek disiplinli program anlayışına uygun olarak oluşturulan 'Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık gibi derslerde işlenmektedir (Welton ve Mallan, 1999; Akt. Öztürk, 2009: 26).

2.2.3.2 Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihçesi

Sosyal Bilgiler derslerinin okullarda okutulmasındaki amaç, bireyin mensubu bulunduğu devletin istediği vatandaş tipini yetiştirmektir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersleri, bireyin içinde yer aldığı yönetim rejiminin istekleri doğrultusunda, demokratik, totaliter veya sosyalist bir yönetim sisteminin izlerini taşıyabilir. Dolayısıyla bireylere verilecek sosyal bilgi, toplumun değer ve kurallarına göre şekillenir.

Ülkemizde sosyal bilgiler eğitiminin temellerini İslamiyet'in kabulünün öncesine dayandırmak mümkündür (Sönmez, 2005). Sosyal bilgiler dersinin en temel amacının, bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlamak, onu toplumsallaştırmak olduğu düşünüldüğünde, Türklerin Müslüman olmadan önceki dönemlerinde "çocukların ve gençlerin toplumsallaştırılıp eğitilmesinde "toplumun

töresi"nin önemli bir rol oynayacağı" düşüncesi (Akyüz, 2005), bu dersin temellerinin çok eskilere dayandığına delil oluşturmaktadır. Toplumsal kuralların öğretilmesinde (bireyin toplumsallaştırılması) törenin etkisi, Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte, yerini din eksenli bir sosyal bilgiler anlayışına bırakmıştır (Akyüz, 2005; Sönmez, 2005). Bu anlayış yüzyıllar boyunca sürmüş, ülkemizde Cumhuriyet rejimi kurulduktan ve devrimler yapıldıktan sonra sektiller bir eğitim sistemine geçilmiş ve laik anlayışa dayalı bir sosyal bilgiler eğitimi verilmeye başlanmıştır.

Osmanlı Dönemi'nde, sosyal bilgiler olarak önceki Türk uluslarında olduğu gibi, toplumsal değerlerle birlikte dini inançların da öğretildiği görülmektedir. Osmanlı eğitim sistemi içinde sosyal bilimler kapsamında yer alan, tarih ve coğrafya, birer ders olarak ilk defa Tanzimat dönemindeki okul programlarında yer almıştır (Öztürk ve Otluoğlu, 2005; Akyüz, 2005). Tanzimat döneminde 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesinde, erkek rüştiyelerinin programında Tarih-i Umumî, Tarih-i Osmanî ve Coğrafya; kız rüştiyelerinin programında Muhtasar Tarih ve Coğrafya; idadiyelerin programlarında Coğrafya ve Tarih-i Umumî; darülfünunların programlarında İlm-i Tarih, Tarih-i Umumî ve Tarih-i Ulûm-ı Tabiliye derslerinin yer alacağı belirtilmektedir. 1874'te açılan İstanbul Darülmuallimîni (öğretmen okulu) programında Muhtasar Tarih-i Osmanî, Muhtasar Coğrafya dersleri; Darülmuallimîn-i Sıbyan bölümünde, Tarih ve Coğrafya dersleri; Darülmuallimîn-i Rüşdiye ve Osmanî İdadiye bölümünde Tarih-i Umimî okutulmuştur (Akyüz, 2005).

Sosyal bilgilerin kapsamına giren tarih ve coğrafya dersleri, ilk kez Sultan II. Abdülhamid zamanında (1876-1909), Maarif Nezareti'ne bağlı, usûl-i cedide uygun eğitim-öğretim yapan birer ilköğretim kurumu olan iptidailerin programlarında yer almıştır. 1904'te tüm ilkokullar için yayınlanan yeni programda yalnız Muhtasar Tarih-i Osmanî dersinin olduğu görülür (Öztürk ve Otluoğlu, 2005). 1913'e gelindiğinde (ki bu tarihe kadar çok sık program değişiklikleri olmuştur), Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati (ilköğretim geçici kanunu) çıkarılmış ve bunda Tarih (özellikle Osmanlı tarihi) ve Coğrafya (özellikle Osmanlı coğrafyası) derslerinin yanında Malûmat-ı Medeniye ve Ahlâkiye ve İktisadiye dersleri ilköğretim programına konulmuştur (Akyüz, 2005).

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ülkemizde sosyal bilgiler anlayışında önemli değişiklikler görülmüştür. Bu bağlamda, 1924 Milli Eğitim programındaki Musâhabat-ı Ahlakiye ve Malûmat-ı Vatanîye dersleri birleştirilerek 1926 programında Yurt Bilgisi adını almıştır (Akyüz, 2005). Tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri 1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948 programlarında tek disiplinli öğretim anlayışına bağlı olarak ayrı ayrı okutulmuştur (Sönmez, 2005; Öztürk ve Otluoğlu, 2005). Bu programların temel felsefesinin ilerlemecilik olduğu söylenebilir. Bununla birlikte toplu öğretim ilkesinin benimsendiği görülür. Bu programlarda özellikle 1930'lu yıllardan sonra, Güneş Dil Teorisinin etkisiyle daha fazla Türkçe kelime ve sözcüklere önem verildiği bir gerçektir (bilindiği üzere Atatürk, Türkçenin dünya dillerine kaynaklık etmiş olabileceğine ilişkin Güneş Dil Teorisini benimsemiş ve hayata geçirilmesi için Türk Dil Kurumu'nun kurulması emrini vermiştir).

Cumhuriyet döneminde hazırlanan eğitim programlarında John Devvey'in etkisinden de bahsetmek gerekir. Atatürk tarafından ülkemize davet edilen J.Devvey, hazırlamış olduğu rapor ile eğitim sistemimizde önemli etkilere sahip olmuştur. Toplu öğretim ve iş okulu anlayışı eğitim sistemimize onunla girmiştir (Baysal, 2005). Bu anlayışın etkisi ile 1962 ilkokul programında, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin toplum ve ülke incelemeleri adı altında birleştirildiği görülür (Sönmez, 2005). Bu uygulama 1962 yılından itibaren ülkemizde sosyal bilgiler dersinin başka bir isimle okutulmaya başlandığını gösterir. Nitekim 1968 ilkokul programında "toplum ve ülke incelemeleri" dersinin adı "sosyal bilgiler" olarak değiştirilmiştir. 1962 ve 1968 yılındaki bu oluşumların ABD'deki "yeni sosyal bilgiler" reform hareketlerinden etkilendiği görülür (Öztürk ve Otluoğlu, 2005).

Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi ismiyle, ilk olarak 1968-69 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970-71 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullara resmen girmiştir (Günden, 1995). Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 9. Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca, 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararı ile temel eğitim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinin okutulmasına karar verilmiştir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi İlköğretim okullarında 1968'ten itibaren, Ortaokullarda ise 1975'ten itibaren okutulmaya

başlanmıştır. Bu uygulama 1985 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra Sosyal Bilgiler dersi İlköğretim II. kademedeki Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak verilmeye başlanmıştır. 1997-1998 öğretim sezonunda tekrar İlköğretim okullarında (4., 5., 6., 7. sınıflarda) Sosyal Bilgiler dersinin okutulmasına başlanmıştır. Her ne kadar "sosyal bilgiler" adıyla bir ders 1968 yılında ilk defa ilkokul programında yer almış ise de, bu tarihten daha önceleri sosyal bilgiler içeriğine yakın başka dersler de ' eğitim programlarında yer almıştır. Nitekim 1968 öncesinde, tarih, coğrafya, yurt bilgisi / yurttaşlık bilgisi / vatandaşlık bilgisi derslerinde sosyal bilgiler dersi içerikleri verilmeye çalışılmıştır.

2005 ilköğretim program değişikliklerine kadar, sosyal bilgiler programlarının temel felsefesinin daimicilik ve esasicilik olduğu gözlenmektedir. Her ne kadar programlar ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık anlayışı ile hazırlanılmışsa da uygulamalarda esasicilik ve daimicilik ön plana çıkmıştır (Baysal, 2005). 1968 ilkokul programında yer alan sosyal bilgiler dersi 1989, 1998 ve 2005 programlarında aynı adla yer almıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren ilköğretim programları hem sosyal bilgiler hem de diğer dersler (Hayat Bilgisi, Türkçe, Fen ve Teknoloji, Matematik) açısından bakıldığında önceki programlarla farklılıklar göstermektedir.

2.2.4 Sosyal Bilgilerdeki Belli Başlı Disiplinler

Sosyal Bilgiler programının içeriği, tarih, coğrafya, sosyoloji, felsefe, psikoloji, antropoloji vb. disiplinlerin ürettikleri bilgilerden yapılan seçkilerle oluşturulmaktadır. Sosyal Bilgiler bir disiplin değil, bir çalışma alanıdır. Çünkü Sosyal Bilgiler kendi bilgisini üretmez. Bunun yerine, kendi amaçlarına hizmet edici nitelikte bulunan ilke, genelleme ve kuramları sosyal bilimlerden alır ve kullanır (Tanrıoğlu, 2006: 13). Bu disiplinler aşağıda kısaca açıklanacaktır.

2.2.4.1 Antropoloji

Antropoloji, iskelet kalıntıları, fosiller, kalıntılar, vasıtalar, aletler, heykeller ve eski insan kültüründen kalan diğer şeylerin ortaya çıkarılıp incelenmesiyle tarihin,

geleneklerin ve yaşam alışkanlıklarının belirlenmesi için daha önceki uygarlıkların üzerine yapılan bilimsel çalışmadır (Maxim, 2003; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 10).

Antropologlar kültürleri inceler. Kültürü neyin tanımladığını ve onu bir bütün yapan şeyin ne olduğunu bilmek isterler. Genç insanların kendi kültürlerini nasıl öğrendiklerini ve bir kültürün farklı kültür ya da kültürler üzerine olan etkilerini araştırırlar. Özellikle sosyalleşmeyle ya da uzun süreli etkileşimle meydana gelen kültürel değişimi incelerlerle sonuçlanan sosyalleşme adını verdikleri süreci dikkatli bir şekilde incelerler. Antropologlar farklı bir bakış açısına sahiptirler, onların ilgileri çoğunlukla kültürün çevre tarafından nasıl etkilendiği ve insanların nasıl uyum sağladığına kültürün rolünün ne olduğudur (Turner, 2004; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 10).

Antropoloji Sosyal Bilgiler eski programlarında çok az bir yer tutmaktaydı. Ancak günümüzde Sosyal Bilgiler programında antropolojinin birçok kavramına yer verilmektedir (Erden, t.y.: 43). Bunlardan en önemlisi kültür kavramıdır. Kültür kavramı ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi için gerekli bir kavramdır. Çocukların dış dünyaya kayıtsızlığının azaltılması ve diğer kültürler hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaları gerekmektedir ki bu özellikle antropoloji yardımıyla gerçekleştirilebilir. Sosyal Bilgiler aynı zamanda antropologların başlıca arkeolojik yer kazılarında, röportaj ve gözlemlerinden oluşan araştırıcı tekniklerinin bazılarının kullanıma son derece uygundur (Turner, 2004; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 11).

2.2.4.2 Sosyoloji

Sosyoloji, insanın toplum yaşamının, insan grupları ile toplumlarının bilimsel incelenmesidir (Giddens, 2008; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 11).

Sosyologlar aile hükümet, din, iş ve okul gibi insanların oluşturmuş olduğu grup ve sosyal kurumları inceleyerek toplum ve toplumun davranışlarını üzerinde araştırma yaparlar. Aynı zamanda grup faaliyetlerinin bireyler üzerindeki etkilerini inceleyerek grupların davranışları ve birbiri arasındaki etkileşimlerini araştırırlar. Sosyologlar, grup üyelerinin gösterdikleri davranışları neden yaptıklarını anlamak için grupların değer ve normlarını incelerler. Sosyologlar çalışmalarını bir dizi soru etrafında şekillendirirler. Bunlar: "Ele alman toplumda ne tür insan grupları

şekillenir?", "Her grup üyesinden beklenenler nelerdir?","Grup üyeleri ne tür problemlerle karşı karşıya gelmektedirler?" dır. Bu sorulara cevap vermek için, sosyologlar belirli bir grubu ziyaret edebilir, bu gruptaki insanların ne yaptıklarını gözlemleyebilir, grup üyeleriyle röportaj yapabilir veya hatta o grubun doğasını tam anlamıyla anlamak için kısa bir süre o grupla birlikte yaşayabilir. Sosyologun araştırmasının sonucu eğitimcilere, yöneticilere ve diğer ilgililere sosyal problemlerin çözümünde ve halk politikasının oluşturulmasında yardımcı olur (Maxim, 2003; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 11).

Sosyolojinin Sosyal Bilgiler öğretimine çok önemli katkıları vardır. Aile, okul, komşuluk, devlet gibi temel toplumsal kurumlar, bu kurumlar içindeki statü ve roller ilköğretimde öğrencilere kazandırılır. Çocuğun yakın toplumsal çevresini ve önemli kurumları tanınması amacıyla Sosyal Bilgiler derslerinde sosyoloji ile ilgili temel kavramlar kazandırılmaya çalışılır (Erden, t.y.: 40).

2.2.4.3 Tarih

Tarih, geçmişteki olayları; yer, zaman kişileri göstererek kaynaklara dayalı olarak sebep-sonuç ilişkisi içersinde inceleyen bir bilim dalıdır (Köstüklü, 2001: 12).

Tarihçi, geçmişin tüm verilerini açıklama çabası içinde değildir. O, bu veriler içinden kendisine göre temel önem taşıyan sorunlar ya da görüşlere bir yorum getirebilmek için anlamlı olanlarını seçmek zorundadır (Doğanay, 2002: 31). Tarihçiler geçmişteki olayları açıklamak ve yorumlamak için sosyoloji, ekonomi, antropoloji, coğrafya, siyaset biliminin kavram ve ilkelerinden yararlanmaktadır. Örneğin, geçmişte meydana gelen bir savaşın nedenini açıklamak için savaşan tarafların kültürel ve teknik özellikleri (antropoloji), ülkelerin ekonomik yapıları ve kaynakları (ekonomi), yönetim biçimleri ve ülkeler arasındaki siyasal ilişkiler (politika), ülkelerin yer küre üzerindeki yerleri, doğal kaynakları (coğrafya) incelenmelidir (Erden, t.y.: 36).

Sosyal Bilgiler programlarındaki tarih konularının öğretimi, öğrencilerde tarihsel sorgulama becerisini geliştirmeye odaklanmalıdır. Bu beceri öğrencilere, tarihsel olayların kronolojisini öğretmenin yanı sıra, öğrencilerin kanıt ve bilgileri

kullanarak bu olayların niçin meydana geldiğini keşfetmelerini sağlar (Öztürk, 2007: 41). Ayrıca, Sosyal Bilgiler derslerinde tarih konularından faydalanılarak öğrencilerin günümüzde dünyada meydana gelen olayları geçmişte yaşanan olayların ışığı altında değerlendirmeleri sağlanır. Bunu yapabilmek için de tarih, geçmişteki olayları anlatır, günlük olayları tefsir eder ve gelecekteki olaylara ışık tutar (Karagözoğlu, 1966: 67).

2.2.4.4 Coğrafya

Coğrafya, insanla doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda gelişen faaliyetlerle durumları dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerine bağlı kalarak ve çeşitli araştırma yöntemleri uygulayarak araştırıp inceleyen, elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan, kendi içerisinde çok sayıda bilim dalından oluşan bir bilimler topluluğudur (Özçağlar, 2006: 2).

Coğrafya, insanın günlük hayatında sık sık başvurduğu ve yararlandığı bir bilim dalıdır. Her insan günlük hayatında verimli çalışabilmek için işiyle ilgili bilgi ve becerilerle birlikte çevresini, ülkesini ve dünyayı tanıma ihtiyacındadır. Ülkemizin özelliklerini, doğal kaynaklarını, ekonomik gücünü, üzerinde yaşayan insanların geçim yollarını, endüstri alanlarının nerelerde kurulduğunu, ulaşım yollarının durumunu, iç ve dış ticaret kapasitesini vb farkında olan kişi memleket problemlerini daha iyi anlar ve bu problemlere çözüm bulmada daha etkili olur (Karagözoğlu, 1966: 92).

2.2.4.5 Siyaset Bilimi

Siyaset bilimi, insanların kendilerini nasıl yönettiğini araştırır. Kamu yönetimine ait idari kurumlar, süreçler ve yasalar bir bilim dalının konusudur. Devlet yapısı, atanmış ve seçilmiş kamu görevlilerinin sorumluluk ve ödevleri siyaset biliminin kapsamını oluşturur (Öztürk, 2007: 42). Siyaset bilimi bir bilim olarak devlet ve siyaset konularına gerçekçi bakış açısını kazandırmıştır. Böylece devlet ve siyaset insanlar tarafından daha iyi anlaşılmış, daha net görülebilmiş ve insanlar kendi gerçeklerini yaratabilme güçlerinin farkına varmışlardır (Doğanay, 2002: 27).

Sosyal Bilgiler öğretiminin temel amacı, öğrencinin günlük hayatta karşılaşılabileceği problemlere çözüm üretebilecek yeterliliğe ulaşmasını sağlamaktır. Sosyal Bilgiler bu amacına ulaşabilmek için siyaset bilimine büyük oranda ihtiyaç duyar. Çünkü siyaset bilimi öğrencilerin yaşam boyu kullanacağı bir kısmı temel bilgileri, kavramları konu almaktadır. Bu noktada, siyaset biliminin temel kavramları içerisinde yer alan devlet, hükümet, otorite, cumhuriyet, anayasa, yasa, politik sistem vb. terimlerinin önemi açıktır. Sosyal Bilgiler derslerinin etkin ve duyarlı vatandaşlar yetiştirme amacını gerçekleştirmede siyaset biliminin katkısı büyüktür (Bilgili, 2008: 153).

2.2.4.6 Ekonomi

Bütün harçlıklarını özel bir oyuncak için biriktiren çocuklardan okul taksitleri için gerekli parayı denkleştirmek zorunda olan öğrencilere, sonunda ilk evlerini almak için tut-sat (mortgage) kredisine başvuran yeni evlilere kadar bütün herkes kısıtlı kaynaklarla limitsiz isteklerini gerçekleştirme girişiminde bulundukları durumlarla karşılaşmışlardır (Maxim, 2003; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 13). Ekonomi, insanların bu gibi istek ve gereksinimlerini karşılamak için kaynakları dengeli bir şekilde kullanmak üzere bireyler ve gruplar tarafından alınması gereken kararlarla ilgilidir yani bir karar verme sürecidir (Doğanay, 2002: 32).

Ekonomistler üretim ile tüketim, elde edilebilir doğal kaynaklarla tüketicinin ihtiyaçları arasındaki ilişkiyi inceler; üretim, tüketim ve değişim sisteminde gerekli olan kararların ne olması gerektiği konusunda çalışır ve bilgi üretirler. Kaynakların nasıl kullanıldığını analiz ederek, kaynak tüketim dengesini sağlamak için önerilerde bulunurlar. Bu önerilerden hem bireyler hem de makro düzeyde toplum ve devlet yararlanır. Ekonomistler ayrıca bu süreçte insan davranışlarını da incelerler (Erden, t.y.: 40; Doğanay, 2002: 33).

İlköğretim çağındaki çocuklar için ekonomi, gelecekte işçi (malların ve hizmetlerin üreticisi) , tüketici (mal ve hizmetlerin kullanıcısı) ve vatandaş (bir ekonomik sistem altında hayatını sürdüren toplumun bir üyesi) rollerini üstlenecekleri için önemlidir. Bu yüzden, çocukların birçok ekonomik tüketici

becerilerini bilmeleri ve Sosyal Bilgilere iyice yerleştirilebilir ekonomik değerler geliştirmeleri gerekmektedir. Bunlar; paranın yönetimi, bankaya para yatırma, btcelendirme, malların ve hizmetlerin alım ve satımı, bir hayat tarzının seçimi gibi hayatlarının değişik alanlarıyla ilgilidir. Hem geleceğin vatandaşı olarak hem de diğer ülkeleri öğrenen öğrenciler olarak çocuklar için aynı zamanda bazı önemli ekonomik içerikler vardır. Her iki rolde de, çocuklar en azından ekonominin nasıl işlediği ve bunun insanların yaşantılarını nasıl etkilediğini biraz anlamaları gerekmektedir (Turner, 2004; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 13).

2.2.4.7 Psikoloji

Psikoloji, davranış bilimlerini oluşturan temel bilim dallarından biridir. İnsan davranışını bilimsel olarak inceleyerek açıklamaya ve bazı kişisel davranışları önceden tahmin etmeye çalışan bir araştırma-uygulama alanıdır (Aytaç, 2000: 1). Psikoloji, yaşamın hemen hemen her yönüyle ilişkilidir. Toplum karmaşıklaştıa, insani sorunları çözmede psikoloji giderek daha önemli bir rolstlenmiştir. Özellikle yasalar ve kamusal düzenlemeler üzerindeki etkisiyle yaşamı etkilemektedir (Atkinson vd., 1995; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 14).

Psikologlar bütün yaşam aralığındaki gelişmeleri incelerler. Bireysellik, kişisel görüş, motivasyon ve davranışlar, öğrenme ve kavrama, insan kişilikleri, ve gruplar içindeki bireylerin hareketlerini içeren Sosyal Bilgilerle ilgili bir çok faktörle ilgilendirler (Turner, 2004; Akt. Kılıçoğlu, 2009: 14).

Sosyal Bilgiler ğretiminde psikolojinin veri ve araçları kullanılarak yapılan öğrenme ve öğretme etkinlikleri, öğrencilerin, kendilerine ve başkalarına ait kişilik özelliklerini, anlayışları, duyguları ve davranışları keşfetmelerini ve açıklamalarını sağlar (ztrk, 2007: 41). İlköğretim ğrencileri diğer insanlar ve zamanlar hakkında bilgi edindiği için, insanların sergiledikleri hareketleri niçin yaptıklarını anlamlandırmaları gerekmektedir. Psikoloji, ğrencilere bu imkânı da vermektedir.

2.2.5 Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Eğitimin vazgeçilmez araçları ve eğitim-öğretim sürecinin temel dayanaklarından biri olan ders kitapları, insan kaynaklarının niteliğinin geliştirilmesinde, öğretmenler, fiziki olanaklar ve ders programları kadar önemli bir yere sahiptir (Ceyhan ve Yiğit, 2003). Ders kitapları, bir ders içinde kullanılan ve o dersin süreç içinde gelişmesine, bilgi ve uygulamaya, yaşama dönük açılım ve yayılım kazanmasında rol oynarlar (Topses, 2001).

Ders kitaplarının kendilerinden beklenen faydayı sağlayabilmeleri, nitelikli kullanılabilir olmalarına bağlıdır. Bir ders kitabının seçiminde birinci özellik içeriktir. İçerikte güncel bilgiler yer almalı, bilgiler günlük yaşamla ilişkilendirilmelidir. Ders kitabı, eğitim programıyla tutarlılık göstermelidir (Öztürk ve Otluoğlu, 2003).

2004 yılından itibaren yayınlanmaya başlayan yeni sosyal bilgiler ders kitapları önceki dönemde hazırlanmış olan ders kitapları ile hemen hemen her açıdan farklılık göstermektedir. Sosyal bilgiler ders kitaplarının içeriği, görsel unsurları, hazırlık ve değerlendirme soruları tamamen değişmiştir. Konuların farklılığının yanı sıra, bu konuların sunum tarzı da tamamen değişmiştir. Tabii ki bu durum 2004 yılında yenilenen sosyal bilgiler programındaki değişikliklerden kaynaklanmaktadır (Oruç, 2009).

Sosyal bilgiler ders kitaplarının içerik açısından değişmesinin en önemli yönü konuların sunum şekilleridir. Önceki sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan "düz ve bilgi aktarıcı metinler" yeni kitaplarda oldukça az oranda kullanılmıştır. Bu durumun nedeni bilindiği üzere yapılandırmacı yaklaşımın programlarda uygulanmasıdır. Bu yaklaşıma göre doğrudan bilgi aktarımı yapılmayıp konular çeşitli kurgular dâhilinde verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla ders kitaplarında konular işlenirken çok çeşitli kurgular kullanılmıştır (Oruç, 2009).

Sosyal bilgilerin yapısından kaynaklanan sürekli bir değişim söz konusudur. Çünkü sosyal bilgiler bireyi ve toplumu ilgilendir, birey ve toplum değişmekte ve gelişmektedir. Dolayısıyla sosyal bilgilerde değişmektedir. Birey ve toplumun

değişimine paralel olarak bilimin ilerlemesi ki özelde eğitimle ilgili bilimlerinin gelişimi sosyal bilgileri de etkilemiştir. Söz konusu değişim ve etkilenme, sosyal bilgilerin yapısı, mantığı ve öğretimini kapsar. Sosyal bilgilerin öğretiminde meydana gelen değişim özellikle ders programı ve ders kitapları ile alakalıdır.

Ülkemizde de sosyal bilgiler dersinde büyük değişiklikler yapılmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu tarafından bütün derslere yönelik 2004-2006 yıllarında program değişikliği yapılmıştır. Programı değişen derslerin başında sosyal bilgiler dersi gelmektedir. Daha önceki dönemlerde hazırlanan ders programları davranışçı yaklaşıma uygun olarak hazırlanmıştı. Ama en son yapılan değişikliklerle ders programları yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış olup günümüzde de bu anlayış etki ve popülerliğini devam ettirmektedir.

Ders programlarının değişimi doğal olarak ders kitaplarını etkilemiş ve ders kitaplarının yapı ve içeriğini değiştirmiştir. Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecim yürütmelerinde ilk ve temel kaynakları ders kitaplarıdır. Ders kitapları programın somutlaştırılmış, programa bir nevi şekil verilmiş halidir. Ders kitabı olmayan dersin olması mümkündür. Ama ders kitabının sağladığı kolaylık ve etki aynı ders için söylenemez. Yani ders kitabı etkili, verimli bir dersin işlenmesi için yegâna yardımcıdır. Bu sebeple ilk ve orta öğretimde okutulan derslerin ders kitapları vardır ve bu kitaplar öğretimi daha işlevsel hale getirmektedir.

Bilindiği üzere ders kitapları öğrenme-öğretme sürecinde özellikle planlı eğitim uygulamalarında öğrencilerin neler öğreneceğini ve öğretmenlerin neler öğreteceğini Önemli ölçüde etkileyen bir kaynaktır. Ders kitabı bütün öğeleriyle öğretimin hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin toplumda her yönüyle söz sahibi olabilecek bir takım özelliklerle donatılması onlara sunulacak kaliteli eğitim ve kaliteli ders kitapları sayesinde gerçekleşecektir (Büyükan, 2003).

Ders kitapları kimi zaman öğretimi zorlaştırmaktadırlar. Bu duruma sebep olarak şunları söyleyebiliriz: Ders kitabının yazımından ve baskısından kaynaklan sebepler, bazı öğretmenlerin ders kitabından ne tarzda istifade edebileceğini veya onu nasıl kullanması gerektiğini bilmemesinden kaynaklanan sebepler. Özellikle

yapılandırmacı yaklaşım anlayışına göre yazılan ders kitaplarında bu problemler daha çok yaşanmaktadır.

Yukarda da bahsettiğimiz gibi program değişikliği ders kitaplarını değiştirmiştir. O halde yeni ders kitapları ile eskiler arasında ne gibi farklar olduğunu açıklamak yerinde olacaktır. Öncelikle ilköğretim birinci ve ikinci kademe de okutulan ders kitapları üçlü takım haline getirilmiştir. Bu takım içerisinde, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabıdır. Ders kitapları içerik yönünden program çerçevesinde büyük ölçüde değişmiştir. Ders kitabı yazarları, kitapta işledikleri konuları yapılandırmacı yaklaşım ilkeleri dâhilinde ele almışlar ve ders kitaplarının sadece içeriğini değil fiziki yapısını da değiştirmişlerdir.

Ders kitapları, Talim ve Terbiye Kurulunca değerlendirilerek uygun görüldükleri takdirde okutulmaya hak kazandıkları için söz konusu kurum tarafından yazımda dikkat edilmesi gereken çeşitli kriterler ortaya konmuştur. Bu sebeple ders kitapları Talim ve Terbiye Kurulunca belirlenen kriterler doğrultusunda hazırlanmıştır. Ders kitaplarının hazırlanma sürecinde dikkat edilmesi gereken kriterler ve aranan nitelikleri şu şekilde ifade edebiliriz (MEB, 2007):

- Öğrencileri; millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir.
- Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği eğitim kurumunun amaçlarına uygun olur.
- Atatürk İlke ve İnkılâpları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca alınan kararlara uygun olur.
- Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerlere katkı sağlar.
- Bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapar.
- Bilişim teknolojisinin etkin ve verimli kullanımını teşvik eder.
- Türk toplumunun sosyal, ahlaki, kültürel ve tarihî değerlerini geliştirerek

yaşatır.

- Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı bilgi, beceri ve yetkinlikleri kapsar.
- Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir.
- Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz.
- Her türlü etkinlikte öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır.
- Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur.

2.2.5.1. Ders Kitabı Öğretim Programı İlişkisi

Herhangi bir kitabın ders kitabı olarak nitelendirilmesi, ilgili dersin programıyla örtüşüp örtüşmediği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla programın hedef ve davranışlarının (kazanımlarının) gerektirdiği strateji, yöntem ve teknikleri uygulamaya uygun bir araç demektir. Bu açıdan bakıldığında, ders kitabı birçok aracın işlevini yerine getirme durumunda olan bir araçtır.

Ders kitaplarının pek çok özelliğe sahip olması, araçların seçiminde öğretmenlerin tercihlerini önemli ölçüde etkilemektedir. İyi hazırlanmış ders kitapları, konuların sıralanışı ve hazır etkinliklerle amaca uygun, düzenli ve hızlı bir öğretimin yapılmasına imkan verir.

Ders kitapları öğretim sırasında, öğrencilerin neleri öğreneceği ve öğretmenlerin neleri öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen bir kaynak olma özelliğini taşıdığı gibi, sınıf içi öğrenme-öğretme etkinliklerine yönelik kararlar üzerinde de önemli etkilere sahiptir.

YÖK ve Dünya Bankası'nın 1999 yılında yaptığı bir araştırmada, ders kitaplarının Türkiye'de sınıf içi öğretimin içeriğini büyük ölçüde belirlediği, bu nedenle öğretmenlerin (beğensin yada beğenmesin) kendilerini ders kitabı kullanmak zorunda hissettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, ders kitabının, eğitimin

amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına yön veren ve en çok kullanılan öğretim aracı olduğunu söylemek mümkündür (Kılıç ve Seven, 2002: 19).

2.2.5.2. Öğretim Hedef-Davranışları ve Ders Kitabı

Eğitim programının ilk ögesi hedeftir. Hedef öğrenciye kazandırılması düşünülen nitelikler kümesidir. Eğitim sürecinde her an göz önünde bulundurulması gereken bir özelliğe sahiptir. Hedef göz önünde bulundurulmadığında, ulaştırılması gereken yerin dışında, başka bir yere varılması sonucu ortaya çıkar.

Hedeflerden sapmaların engellenmesinde, ders kitapları belirleyici bir role sahiptir. Ders kitaplarında, en genel çerçeveye olan hedefler, ölçüt olarak alındığında, sınırlar çizilmiş ve sapmalar engellenmiş olur.

Davranışlar, hedeflerin alt basamaklarını ve sınırlarını belirler. Bir öğretim programında davranışlar belirlenmiş ise, hedeflere ulaşma basamak ve sınırları çizilmiş olur. Ders kitapları bu basamak ve sınırları, davranışları esas alarak, çizerek, gereksiz bilgi ve işlemlerle zaman kaybını ve hedeften sapmaları önleyebilir (Kılıç ve Seven, 2002: 20).

2.2.5.3. Öğretimin İçeriği, Öğrenme-Öğretme Durumları ve Ders Kitapları

Öğretim programının hedef-davranışlarını kazandıracak şekilde ünite ve konuların düzenlenmesi içerik olarak ifade edilir. Kazanımlarla içerik arasında birebir örtüşme vardır. Bu örtüşme, ders kitaplarında bir bütün olarak gerçekleşebilir. Ders kitabının temaları, öğretim programının içeriğinden çıkarılır. Ders kitaplarında programın içeriği dışında temalar yer almaz.

Öğrencinin kazanımları kavraması öğrenme-öğretme etkinliklerinin yapılmasıyla olmaktadır. Etkinliklerin yapılmasında pek çok değişken vardır. İçeriğin düzenlenmesi, pekiştirme, ipucu, dönüt, düzeltme, öğrenci katılımı, öğretmen nitelikleri, eğitim teknolojisi, strateji-teknik-yöntem, araç-gereç, biçimlendirme ve

yetiştirmeye d6n6k değerlendirme gibi değişkenler 6ęretme-6ęrenme durumlarını d6zenlemede kullanılır.

Ders kitabı, değişkenlerin kullanılmasını ve bir arada bulunmasını sağlaması açısından, bu aşamada 6ęrenci ve 6ęretmene yardımcı olabilecek bir materyaldir. 6ęrenme- 6ęretme ortamının oluşturulmasında ders kitapları, bir pusula rol6 oynayabilir. 6nk6, değişkenlerin kullanım yerini, zamanını, t6r6n6 ve d6zeyini ders kitaplarında vermek m6mk6nd6r (Kılıç ve Seven, 2002: 21).

2.2.5.4. 6ęretimi Değerlendirme ve Ders Kitabı

6ęretim programının son 6ęesi değerlendirmedir. Değerlendirmenin olmadığı ya da eksik olduğu durumlarda, programın başarıyla uygulandığı s6ylenemez. Ders kitaplarında bulunan etkinliklerin uygulanması sonucu kazanılan kazanımlar 6ęretimin değerlendirilmesinde 6l6t olarak alınır (Kılıç ve Seven, 2002: 22).

Kitapların 6ęrenme 6ęretme s6relerinde g6revlerini yerine getirebilmeleri için bazı 6zelliklere sahip olması gerekir. 6lkemizde 1991 yılından 6nce ders kitabı yazımı yalnızca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından y6r6t6l6yordu. Fakat, MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 16.01.1991 g6n ve 10 sayılı kararı ile Ders Kitapları Y6netmeliği'nin y6r6rl6ęe girmesi ile 6zel sekt6r6nde ders kitabı hazırlamasına izin verilmiştir. Hazırlanacak olan ders kitaplarının Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın belirlediği genel 6l6tlere g6re geliştirilmesi istenmiştir. Bu karar sonrasında bir ders için birden fazla ders kitabı hazırlanması nedeni ile 6lkemizde ders kitaplarının sayısı ve niteliği doğal olarak artış g6stermiştir (Tebliğler Dergisi, 2006).

MEB Mevzuat Bankası'nın Ekim 2006 tarihli 2589 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınladığı Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Y6nerge'de ders kitaplarının nitelikleri şu şekilde sıralanmıştır (Tebliğler Dergisi, 2006):

Ders Kitapları;

- Öğrencileri; milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir.
- Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği eğitim kurumunun amaçlarına uygun olur.
- Atatürk İlke ve İnkılapları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca (Talim Terbiye Kurulu) alınan kararlara uygun olur.
- Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerleri kapsar.
- Bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapar.
- Bilişim teknolojisinin etkin ve verimli kullanımını teşvik eder.
- Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı değer, tutum ve yeterlikleri kapsar. Türk toplumunun sosyal, ahlaki, kültürel ve tarihi değerlerini geliştirerek yaşatır.
- Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir.
- Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz.
- Her türlü etkinlikte öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır.

Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.

2.2.5.5 Öğrenme Anlayışları Açısından Eski ve Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitapları

Bir ülkede hâkim olan öğrenme anlayışı, öğrenmeye ilişkin algılamalardan, müfredat programının içeriğine, ders kitaplarının yapılandırılmasından, sınıf içi

iletişime, öğretmenin ve öğrencinin öğretme ve öğrenme sürecindeki rolünden öğrenmenin değerlendirme sürecine dek tüm basamakları temelden etkileyen bir yapıyı temsil etmektedir. Ders kitapları bağlamında da benimsenen öğrenme anlayışı, ders kitabı yazarının sorumluluğunu ve bununla bağlantılı olarak bilginin sunum biçimini, öğrenci katılımına olanak tanıyan etkinliklerin işlevini, ders kitabında öğrenmenin değerlendirilmesine olanak sağlayan ortamları ve öğretmen ile ders kitabı arasındaki ilişkiyi derinden etkileyebilmektedir.

Nitekim 2004 yılından itibaren Türkiye'nin eğitim sisteminde oldukça köklü değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. İlköğretim birinci kademedan itibaren uygulamaya konulan bu değişikliklerin en önemli boyutu, varolan öğrenme anlayışını sorgulamaya ve yeni bir öğrenme anlayışının temellerini atmaya yönelik olmasıydı. Buna paralel olarak değişikliklerin başında yer alan Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) Başkanı da bu değişimi "katı davranışçı program anlayışından kognitif ve yapılandırıcı (konstruktif) bir yaklaşıma geçilmesi" (1) olarak nitelendirmiştir. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. sınıflar) Öğretim Programı'nda da "... program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte; bilginin taşıdığı değeri ve bireyin varolan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır" (Milli Eğitim Bakanlığı, 2004: 44) denilmektedir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, temel olarak yeni sosyal bilgiler öğretim programı ve dolayısıyla ders kitapları yapılandırmacı öğrenme anlayışı merkezli hazırlanmıştır denilebilir. Bununla birlikte gerek TTK Kurulu Başkanının ifadesinden gerekse programdaki ifadelerden bu değişimin bir bütün olarak yapılandırmacılık anlayışı olmadığı, kısmen davranışçı öğrenme anlayışının da izlerinin görülebileceği gibi bir yorum da geliştirilebilmektedir. Bu kitabın 5.

Bölüm'ünde davranışçı ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımlarının teorik çerçevesi hakkında bilgi verilmiştir.

Burada ayrıca belirtilmesi gereken ilk nokta, davranışçı öğrenme anlayışı, sosyal bilimlerle ilintili derslerin okul düzeyinde öğretimi çerçevesinde "vatandaşlık aktarımı" (Barth ve Demirtaş, 1997) olarak da adlandırılan anlayışla paralellikler gösterdiği'dir. Buna göre sosyal bilimlerle ilintili derslerin öğretimi belirli davranış, inanış ve değerlerin ders kitapları ve öğretmenler aracılığıyla öğrencilere aktarılması, iletilmesi işlevini görmektedir. Bu çerçevedeki öğretim amacı sorgulamak, irdelemek üzerine oturtulmamıştır. Zaten "vatandaşlık aktarımı" adından anlaşılacağı üzerine sistem, "doğru inanç ve değerler" aktarmak üzerine kurulmuştur. Bu yapılırken akademik arenada üretilmiş bilgi ve değerlerin uygun görülen belirli bir bölümüne öne çıkarılmaktadır, Ders kitaplarının içeriğinde ve yazım sürecinde kabul görmeyen akademik kaynakların ve görüşlerin ifade edilmesi çok da olanaklı değildir.

Davranışçı öğrenme kuramı ve bunun Sosyal bilimlerle ilintili derslerdeki izdüşümü olan "vatandaşlık aktarımı"nda temel amaç, öğrencinin içinde yaşadığı toplumla uyum içinde olmasını sağlayıcı bilgi, tutum ve beceriler geliştirmektir. Öğrenciyi toplum içindeki rollerini yapan, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, iyi ve mutlu bir vatandaş olarak yetiştirmek, millî kültür değerlerini tanımasını, takdir etmesini, benimsemesini ve kazanmasını sağlamak anlayışın diğer temel özellikleri arasındadır. Birbirine benzeyen bir toplum ve değer sistemi içinde, homojen ve aynı payda altında toplanan birey ve vatandaş yaratmak bu sistemin ana iskeletini oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu değerleri üreten eğitime katılımı, vergi vermek, askerlik görevini yerine getirmek, oy kullanmak iyi/sorumlu vatandaşın ödevleri olarak ders kitaplarında vurgulanmaktadır.

Öğrenme yaklaşımları bağlamında altı çizilmesi gereken ikinci nokta ise, yapılandırmacı eğitim felsefesinin sınırlarını ve çerçevesini çizdiği anlayışın, sosyal bilimlerle ilintili derslerin okul düzeyinde öğretimi çerçevesinde "sosyal bilimlerle ilintili sosyal bilgiler" ve "yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler" (Barth ve Demirtaş, 1997) olarak da nitelenen anlayışlarla ilişkili olduğudur. Buna göre sosyal

bilimler ile ilintili derslerin okul düzeyindeki öğretimindeki temel amaç, öğrencilerin sosyal bilimlerin metodolojisini tanımaları, anlamlandırmaları, temel kavram ve yaklaşımları ile ilintili birtakım becerileri içselleştirmeleridir. Böylelikle öğrenciler sosyal olay ve sorunlarla ilgili araştırma, inceleme ve problem çözme süreçlerini yaşamış olacaklardır. Küçük birer sosyal bilimci olarak görülen öğrencilerin, konu alanı ile ilgili kaynak ve kanıtları tanımaları, incelemeleri, değerlendirme sürecinde etkin olarak kullanmaları ve sorunsala ilişkin bireysel görüş ve bakış açılarını yapılandırmaları esas alınmıştır. Bu yaklaşımlarda amaç, öğrencinin önceden belirlenmiş birtakım doğruları içselleştirmesini beklemek değildir. Aksine öğrencinin sosyal bilimlerin üretmiş olduğu farklı bakış açılarını görmesi, kanıt ve kaynakları tanıması, kullanması ve bireysel bakışını oluşturması ön plana çıkmaktadır. Böylelikle anlam, yaklaşım ve içerik olarak yapılandırmacı anlayış ile sosyal bilginin üretilmesine temel oluşturan sosyal bilimlerin metodolojisi arasında felsefi açıdan bir izdüşüm olduğu görülmektedir.

Nitekim 2004 yılı İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi (4-5. sınıflar) öğretim programında da öğretmenlere "sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler" ve "yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler" anlayışlarına özel önem verilmesi" istenmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2004: 5). Her ne kadar ilerleyen sayfalarda (s. 45) sosyal bilgiler programının "vatandaşlık aktarımı" da dâhil olmak üzere her üç geleneği de önemsediği vurgulanmakla birlikte, programda yer alan,

- "kaynak kullanımı ve kanıt değerlendirmeye dayalı sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilerin sebep - sonuç ilişkisi kurmaları ve kanıta dayalı akıl yürütmeleri sağlanmalı, kanıtların sınırlılıkları ve tarihin farklı yorumlan olabileceği fark ettirilmelidir" (s. 5),
- "bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp, sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş; sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış (s. 44) vatandaşları yetiştirmenin amaçlandığı ifadeleri temel yönelim ve vurgunun yapılandırmacı öğrenme anlayışına doğru olduğunu göstermektedir.

2.2.5.6 Öğretim Programları Açısından Eski ve Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitapları

1998 ve 2004 yılları Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının konu kapsamı incelendiğinde en büyük farklılığın tarih konularının kapsam ve içeriğinde olduğu görülecektir. Bu çerçevede 1998 yılı müfredat programına göre hazırlanmış 4. sınıf ders kitaplarında "Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" başlığı altında;

- Türklerin İlk Yurdu ve İlk Türk Devletleri,
- İlk Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık,
- Türk Milletinin Tarihteki Yeri,
- İlkçağ'da Anadolu Uygarlıkları,
- İlkçağ'da Anadolu'da Kurulan Devletlerde Kültür ve Uygarlık

gibi konular verilip, 5. sınıf ders kitaplarında İslam Tarihi, Büyük ve Anadolu Selçukluları, Osmanlı İmparatorluğu ve bu imparatorluk ile ilişkisi çerçevesinde Avrupa Tarihi gibi konular öğrencilere sunuluyordu. Kronolojik bir bakış açısı çerçevesinde farklı coğrafya ve zaman dilimlerindeki tüm Türk tarihinin (ve Türk tarihi ile ilintili diğer tarihlerin) bir bütün olarak öğrenciye sunulması merkezli bu bakış açısı, hem öğrencinin zaman algısını zorluyor hem de bilgi merkezli bir anlayış çerçevesinde sonu ezber ile biten öğrenme ortamlarının hazırlayıcılığını sağlıyordu.

Buna karşılık 2004 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı tema merkezli olarak yapılandırılmıştır. Tema merkezli örüntülendirilen öğretim programları, işbirlikli öğrenme ve probleme dayalı öğrenme stratejilerine zemin hazırlaması, alanın/disiplinin kavram ve yöntemlerine vurgu yapması noktasında yapılandırmacı öğrenme anlayışının izdüşümlerini taşımaktadır. Bu çerçevede öğrencinin araştırması aracılığıyla bilgiyi yapılandırması, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmesi ön plana çıkarılmaktadır. Yine bu ilkeler paralelinde tarih konuları kronolojik bir anlayış çerçevesinde sunulmamaktadır. Bu çerçevede Türk tarihinin (ve Türk tarihi ile ilintili diğer tarihlerin) kronolojik ve bütüncü bir yaklaşımla sunulması anlayışı 2005 yılı Sosyal Bilgiler ders kitaplarında görülmemektedir.

Kapsamlı ve farklı tarih ve coğrafyalarda gezinen bir tarih öğretimi anlayışı yerine, aile tarihini araştırma, yerel tarihi inceleme, sözlü tarih yaklaşımını öğrenerek uygulama, zaman içindeki süreklilik ve değişimi görme, yazılı ve görsel kanıtları kullanma gibi yöntem, kavram ve metodolojik bakış açılar öğrencilere kazandırılmaya çalışılmıştır. Aşağıda 2004 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanları ile üniteler gösterilmiştir (Tablo 2.10).

Tablo 2.10 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğrenme Alanları ve Üniteler

Öğrenme Alanı	Sınıfı	Üniteler
Birey ve Kimlik	4	Herkesin bir kimliği var
	5	Haklarımı öğreniyorum
Kültür ve Miras	4	Geçmişimi öğreniyorum
	5	Adım adım Türkiye
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	4	Yaşadığımız yer
	5	Bölgemizi tanıyalım
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	4	Üretimden tüketime
	5	Ürettiklerimiz
Bilim, Teknoloji ve Toplum	4	İyi ki var
	5	Gerçekleşen düşler
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	4	Hep birlikte
	5	Toplum için çalışanlar
Güç, Yönetim ve Toplum	4	İnsanlar ve Yönetim
	5	Bir Ülke Bir Bayrak
Küresel Bağlantılar	4	Uzaktaki arkadaşım
	5	Hepimizin dünyası

Kaynak: Kabapınar, 2009: 374

Yukarıda da görülebileceği gibi, 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çerçevesinde oluşturulan içeriğin önemli özelliklerinden biri, Sosyal Bilgiler dersine temel oluşturan Sosyal bilim dallarındaki genişlemedir. Yakın zamanlara dek Sosyal Bilgiler dersi müfredat programları çok büyük oranda Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi temelinde şekilleniyordu. Sosyal bilimlerin diğer dallarının konuları, müfredat programlarında ancak dolaylı bir şekilde varlıklarını hissettirebiliyordu. Buna karşılık 2005 yılı Sosyal bilgiler öğretim programı, çok daha geniş bir yelpaze içerisindeki Sosyal bilim alanlarını öğrencilerin önüne sunmaktadır. Sözgelimi "Birey ve Toplum" adlı ünite Vatandaşlık Bilgisi'nin yanı

sıra psikolojiyi, "Kültür ve Miras" adlı ünite tarih ve Vatandaşlık Bilgisi'nden başka antropolojiyi, "Üretim, Tüketim ve Dağıtım" adlı ünite ekonomiyi, "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler", "Güç, Yönetim ve Toplum" adlı üniteler ise sosyoloji ile hukuk bilimini vurgulayan üniteler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2004 yılında yayımlanan öğretim programlarını önceki programlardan ayıran en önemli özelliklerden biri de öğretim sonucunda öğrencilerde geliştirilecek becerilerin neler olduğunun açık bir şekilde tanımlanması ve sınıflandırılmasıdır. Teknolojik gelişmelerin hızı, hem insanoğlunun ortaya koyduğu bilgi potansiyelini inanılmaz oranda artırmış, hem de bilgiye ulaşma yollarını da (internet gibi) inanılmaz derecede kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda çağın gereksinimleri, nitelikli insan ve bilgi ilişkisini başkalaştırmıştır. Artık nitelikli bireyin özellikleri, ansiklopedik bilgilerle donanmış "ayaklı kütüphane" olarak tanımlanan kişiler olmaktan çıkmıştır. Bu çerçevede bilgiye ulaşma yollarını bilme, edindiği bilgiyi probleme çözmede işe koşma, varolan kavramlara, ilkelere, ilişkilere ve problem çözme süreçlerine eleştirel bakma, sorunlara ve durumlara farklı noktalardan bakarak yaratıcı düşünme nitelikli bireyin sahip olması gereken beceriler olarak görülmektedir. 2004 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda tanımlanan ve sınıflandırılan beceriler aşağıdaki gibidir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2004).

- Araştırma becerisi
- Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi
- Eleştirel düşünme becerisi
- Girişimcilik becerisi
- İletişim becerisi
- Karar verme becerisi
- Problem çözme becerisi
- Yaratıcı düşünme becerisi
- Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisi

- Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi
- Empati becerisi
- Mekânı algılama becerisi
- Sosyal katılım becerisi
- Değişim ve sürekliliği algılama becerisi
- Gözlem becerisi

Bu becerilerden ilk dokuzu sosyal bilgiler dersleri ve diğer derslerle birlikte öğrencilerde kazandırılması planlanan beceri alanlarıdır. Buna karşılık son altı beceri olan gözlem becerisi, mekânı algılama becerisi, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, sosyal katılım becerisi ile empati becerisi tamamen sosyal bilimlerle ilgili olarak sosyal bilgiler dersine has beceriler olarak görülmektedir. "Alana özel beceriler" olarak adlandırılacak bu beceriler sosyoloji, psikoloji, coğrafya, tarih ekonomi ve diğer sosyal bilim dallarındaki bilim adamlarının sahip olduğu ve bilgiyi üretme sürecinde kullandığı metodolojik bakışı temsil etmektedir.

Benzer şekilde ilk dokuz beceri alanında yer alan ve "genel beceriler" olarak nitelendirilebilecek olan beceriler içerisinde de sosyal bilimlerin metodolojisini genel karakteristiklerini yansıtan ve bir sosyal bilimcinin sahip olması gereken alt beceriler de vardır. Bunlara, bu kitabın programlarla ilgili bölümlerinde yer verilmiştir.

Eleştirel düşünme becerisi, iletişim becerisi ve araştırma becerisi başlığı altından verilen becerilerin alt becerilerinde yer alan noktalar da sosyal bilimlerin metodolojik bakış açısı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Sözelimi kanıt kullanma, farklı bakış açıları, olgu ve fikirler arasındaki ayrım, propagandayı tanıma sosyal bilimcilerin bilgi üretme sürecindeki önemli metodolojik kavram ve hassasiyetleri oluşturmaktadır.

2.2.6 Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amaçları

Sosyal bilgiler öğretiminin temel amaçları, geleceğin etkin yurttaşlarında karar verme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesidir (Barth ve Demirtaş, 1997). Her zaman öğretmenler, bu becerileri nasıl gerçekleştireceklerine dair farklı görüşlere sahip olmuştur. NCSS, bu konuda bir uzlaşma sağlamak amacıyla 1970 yılında yayınladığı öğretim kılavuzunda sosyal bilgiler öğretimi için şu dört amacı önermiştir: (a) insanın geçmiş, bugün ve gelecekteki durumu hakkında bilgi edinme becerisini geliştirme; (b) bilgiyi işleme için gerekli becerileri kazandırma; (c) inanç ve değerleri yorumlama becerisini geliştirme; (d) vatandaş olarak aktif sosyal katılım için bilgiyi uygulama (Barth, 1991; Akt. Öztürk, 2009: 8). Bu amaçlar, o günden beri, gerek sosyal bilgilerde program geliştirme çalışmalarında, gerekse alan uzmanlarının oluşturduğu literatürde (Barh ve Demirtaş, 1997) üzerinde uzlaşılan amaçlar olmuştur. Tüm ülkelerin vatandaşlık eğitime uyarlanabilirliklerinden dolayı bunlar, evrensel amaçlar olarak değerlendirilebilir. Doğal olarak, bu amaçların ülkelere özgü yorumlan/yansımaları farklı olacaktır. Bu farklı yorumlar ulusal amaçları meydana getirmektedir.

2.2.6.1 Evrensel Amaçlar

Evrensel amaçlar, yukarıda vurgulandığı gibi, (i) bilgi, (ii) beceri, (iii) tutum/değer ve (iv) sosyal katılıma ilişkin olanlar olmak üzere dört grupta toplanabilir (Michaelis ve Garcia, 1996; Akt. Öztürk, 2009: 8).

- **Bilgiye İlişkin Amaçlar**

Çoğulcu bir toplumda vatandaşların ihtiyaç duyduğu bilgi, sosyal ve beşerî bilimlerle diğer bilimlerden, güncel olayların gözlemlenmesinden, birey ve toplumun ihtiyaçlarının analizinden elde edilir. Bilgiye dair amaçların gerçekleştirilmesinde sosyal bilgiler öğretimi şu konuları ele alır:

- Tarihî, ahlâkî, kültürel, coğrafi, ekonomik ve sosyo-politik yetkinlik,
- Ulusal kimlik, anayasal miras, vatandaşlık değerleri, haklar ve sorumluluklar,

- Geçmişten bugüne, farklı zaman ve mekânlarda insanların istek ve ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı ve nasıl bağımsız hale geldikleri,
- Yerel ve ulusal tarih, coğrafya ve yönetim sistemi,
- İnsanlar ve onların sosyal ve fizikî çevreleriyle ilişkileri, çevrelerini nasıl düzenledikleri, bunu yaparken uyarladıkları ve değiştirdikleri,
- Hükümet, eğitim, iletişim, ulaşım, üretim, aile yaşamı, din gibi sosyal kurumlar ve sosyal görevler,
- Dünya bölgeleri, onların kültürleri, tarihi, coğrafyası, uygarlığa katkıları, ekonomik ve siyasal sistemleri, diğer bölgelerle ilişkileri,
- Farklı ahlâkî ve dinî inançlar ve bunların insan yaşamı üzerindeki etkileri,
- İnsanların düşünce, duygu ve isteklerinin yansıması olarak sanat, edebiyat, mitoloji, değerler ve idealler.

• **Beceriye İlişkin Amaçlar**

Sosyal bilgiler öğretimi, etkili demokratik vatandaşlık için gerekli olan çalışma, düşünme ve kişiler arası - grup becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki hedefler/konular üzerinde odaklanır:

BECERİYE İLİŞKİN AMAÇLAR	
Çalışma Becerileri	1. Ders kitapları, başvuru eserleri, kütüphaneler, görsel - işitsel ve toplumsal kaynaklarda bulunan bilgiyi bulma, toplama, yorumlama, değerlendirme, düzenleme ve raporlaştırma, 2. Gözlemleme, dinleme, okuma, not tutma, taslak çıkarma, özetleme, iletişim kurma, 3. Bilgisayar, video ve diğer elektronik aletler, görsel — işitsel araçlar vb. kullanma, 4. Haritaları, küreleri, grafikleri, çizimleri, diyagramları, tabloları, zaman şeritlerini, karikatürleri, şekilleri vb. yorumlama.
Düşünme Becerileri	1. Önyargıları, basmakalıp örnekleri, propagandaları, varsayımları ve düşünceleri ortaya çıkarma, inceleme, zanları ve değerleri tanımlama, 2. Eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, üst düzey kavrama, analiz etme, sentez ve genelleme gibi süreçleri uygulama.
Kişiler Arası ve Grup Becerileri	1. Takım, komite ve etkinlik grubu gibi büyük ve küçük gruplarda çalışma, 2. Başkalarına saygı gösterme, onların duygu ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı olma, 3. Grup planlaması, tartışma, değerlendirme, rol alma, problem çözme ve karar verme ile meşgul olma, 4. Lider ve takipçiler olarak roller alma, grup standartları ve kararlarının oluşumuna katılma, uygulamada görev alma.

- **Değerlere İlişkin Beceriler**

Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlığa sıkı bir biçimde bağlı vatandaşlarda bazı tutum ve değerleri geliştirmeyi amaçlar. Bu çerçevede aşağıdaki hedefler/konular üzerine odaklanır:

- Başka insanlara, grup ve kültürlere, etnik, ırkî ve diğer farklılıklara karşı olumlu tutum sahibi olma/geliştirme,
- Adalet, eşitlik, otorite, katılım, gerçeklik, vatanseverlik gibi birleştirici değerlere, özgürlük, farklılık, mahremiyet, hak edilen süreç, mal ve insan hakları gibi bireysel ve kamusal değerlere bağlı olma,
- Anayasal güvenceleri, demokratik değer ve davranışları, farklı grupların kültürümüze olan katkılarını, toplumumuz ve diğer toplumlarda bulunan sosyal, ekonomik ve siyasal kurumların görevlerini takdir etme,
- Uzlaşmazlıkları analiz ederken ve adalet, eşitlik ve demokratik değerlerde yargıya varırken değer verme sürecini kullanma,
- İnsan ilişkilerinde sorumluluk, işbirliği, başkaları için endişelenme, açık fikirlilik ve yaratıcılığın önemini bilme.

- **Sosyal Katılıma İlişkin Amaçlar**

Bireylerde bilgi, beceri ve değerlere ilişkin donanımın oluşturulması, etkin bir toplumsal katılımı gerçekleştirmek içindir. Böyle bir katılım için bazı kişisel, grup etkileşimi ve sosyal/siyasal becerilerin geliştirilmesi gerekir. Bu çerçevede sosyal bilgiler öğretimi aşağıdaki hedefler/konular üzerine odaklanır:

- Farklı inanç ve kültürlere, ihtiyaçlara, duygulara, sorunlara, başkalarının hedeflerine, birey ve grupların sorumluluklarına, hak ve özgürlüklerin çiğnenmesine karşı duyarlılık gösterme; basmakalıp düşünceleri, önyargıları ve bağnazlığı ortadan kaldırmanın gerekliliğine karşı hassas olma,
- Grup çalışmaları planlamada, karar vermede, harekete geçmede, uyuşmazlıkları çözmede, ihtilafli konuları incelemeye, lider ve takipçi olarak

hizmet vermede, ikna ve arabuluculuk yöntemlerini kullanmada oluşturma/yapıcı grup etkileşimi kurma,

- Gerekli eylemleri tanımlama, vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme, koşullar değişince birey olarak rolünü de değiştirme; adalet, eşitlik ve diğer demokratik değerlerin yayılması için başkalarını etkileme; eylemlerinin sonuçlarını kabul etme ve bunlarla başa çıkma,
- Katılımın niteliğini, insanın yaşam koşullarının gelişimine katkısını, birey ve grup eylemlerine ait süreçleri değerlendirme.

2.2.6.2 Ulusal Amaçlar

Sosyal bilgiler öğretiminin ulusal amaçları, ülkelerin eğitim politikalarını belirleyen ilkeler ve amaçlara göre oluşturulmaktadır. 1973 yılından beri Türk millî eğitim sistemi de, bu tarihte çıkan Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre yapılmaktadır. Bu bağlamda, tüm öğretim programlarının da bu yasada belirtilen amaçlar doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir. Nitekim bu yasada yer alan genel amaçlar, bundan öncekilerde olduğu gibi, 2005 Sosyal Bilgiler 4 — 5. Sınıf Programı'na da aynen alınmıştır. Buna göre;

"Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
- Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler

olarak yetiştirmek;

- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır." (MEB TTKB, 2005: 5).

2.2.7 Sosyal Bilgiler Programı

2.2.7.1 Programın Vizyonu

2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda ifade edildiği gibi yeni programın vizyonu "21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve İnkılâplarını benimsemiş, Türk kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmek...)" olarak belirtilmiştir.

İfadelere dikkat edilirse, bunların eski programda da olduğu dikkati çekmektedir. Konu alan bilgisinin öğrenilmesini ya da ezberlenmesini ön plana çıkaran eski programda, bu ifadeler "Açıklamalar" kısmında bir tür iyi niyet dileği gibi durmaktadır. Yeni programda ise bu ifadeler etkinliklerle, doğrudan verilecek beceri ve değerlere yapılan vurgu ile kazanılabilecek ve geliştirilebilecek bir ortama kavuşmaktadır.

Livingstone'un (1969: 20) vurguladığı gibi "eğitimde bir geciken aksiyon kanunu vardır... Öğretmenler çabalarının meyvesini hemen görmek ve aldıkları

sonuçlara göre çalışmalarını düzenlemek isterler. Hâlbuki iyi bir öğretmen, sarf ettiği çabanın en seçkin meyvelerini belki hiçbir zaman göremeyecektir." Fakat 15 Nisan 2006 tarihinde Anadolu Ajansı'nın gazetelere geçtiği bir haber ümit vericidir. Haber şöyledir; "Komşusunun getirdiği bir meşrubat kapağında kendisine top çıkan bir 4. sınıf Öğrencisi M. K. market sahibinin hediyesini vermemesi üzerine Kayseri valisine mektup yazmış. Durumdan haberdar olan vali olaya müdahale etmiş. Market sahibi öğrenciye 2 top ve bir de çikolata vermiştir. Öğrenci bilinçli bir tüketici olarak 9. Geleneksel Tüketici Hakları Ödülünü almıştır." 4. sınıftaki yeni programın 4. ünitesinin öğrenci üzerindeki etkisini kestirmek zordur. Fakat yeni programın, içerdiği bilinçli tüketicilik kazanımlarıyla ve örnek etkinlikleriyle benzer davranışlar gösterebilecek öğrencilerin sayısını arttıracacağı düşünülebilir (Ata, 2009: 35).

2.2.7.2 Programın Temel Yaklaşımı

2005 sosyal bilgiler programının temel yaklaşımı, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatarak etkin bir Türkiye cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmektir.

Öncelikle "sosyal bilgiler" tanımında bir değişiklik görülmektedir. Eski yaklaşıma göre sosyal bilgiler; tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi derslerle sınırlı gibi görülmektedir. Yeni sosyal bilgiler programında ise yukarıdaki disiplinlere antropoloji, hukuk, felsefe, psikoloji, sosyoloji, ekonomi eklenmiş ve bunları yansıtan öğrenme alanlarına göre üniteler belirlenmiştir. Sosyal bilgiler dersinin toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi olduğunun altı çizilmiştir.

Yeni öğretim programı sosyal bilgiler öğretiminde Önemli bir konuma sahip olan (1) "yansıtıcı düşünme", (2) "sosyal bilimler" ve (3) "vatandaşlık aktarımı" olarak sosyal bilgiler eğitimi geleneklerini yansıtmaktadır. "Birey ve Toplum" öğrenme alanı son yıllarda ortaya çıkan "kişisel gelişim" olarak sosyal bilgiler yaklaşımını yansıtan tipik bir öğrenme alanıdır (Ata, 2009: 35).

2.2.7.3 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı

Bu başlık altında programın yapısını oluşturan beceri, kazanım, öğrenme alanları, üniteler, kavramlar, değerler, etkinlikler, Atatürkçülük konuları, ilişkilendirmeler ve değerlendirme öğeleri üzerinde durulacaktır. Sosyal Bilgiler programının öğeleri hakkında daha ayrıntılı bilgilere geçmeden önce program tablosu üzerinde kısaca durmak faydalı olacaktır. Tablo 2.11'de Sosyal Bilgiler programından seçilmiş, öğrenme alanlarına göre düzenlenmiş örnek bir program tablosu görülmektedir (Yazıcı ve Koca, 2008: 23-24).

Tablo 2.11 Program Şeması Örneği

ÖĞRENME ALANI: GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER 4. SINIF			
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HEP BİRLİKTE	Bu ünitenin sonunda öğrenciler: 1- İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmi kurum ve grupları fark eder. 2- ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler yada ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir. 3- Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir. 4- Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir. 5- Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.	- “Bir Gazete Sayfası Hazırlayalım” (Çevredeki sosyal problemlere karşı duyarlılığı artırma, neden sonuç ilişkisini belirleme, geliştirme amacına yönelik olarak, bir haberden hareketle gazete sayfası hazırlanır) (1. ve 2. kazanım) - “Gönüllü Çalışanlar” (Yardımselik ve dayanışma değerlerini vurgulayan fotoğraflar ve temsili resimler incelenir) (1. ve 2. kazanım) - “Nasıl Güzelleştirebiliriz?” (Çevremizi nasıl güzelleştirebiliriz? gibi sorularla ilgili küçük grup çalışmaları yapılır) (2., 3. ve 5. kazanım) - “Bir Sorunumuzu Çözelim” (Proje yada grup çalışması ile yaşanan çevreden örnek sosyal bir sorun öneriler sunulur) (2., 3. ve 5. kazanım) - “İlk Adımı Atanlar” (Toplumsal duyarlılığı sağlama ve katılımcı birey olmayı cesaretlendirme amacıyla birçok kişinin yaşamını etkilemiş, önemli başarılar elde etmiş insanlar ile ilgili araştırma yapılır.) (4. ve 5. kazanım) - “İki Elin Sesi” (Öğrenci tarafından seçilen veya tasarlanan bir grup, kuruluş veya sosyal örgüte yeni üyeler kazandırmaya yönelik kısa bir metin hazırlanır ve sınıfta sunulur) (2. ve 5. kazanım)	[!] Öğrencinin yakın çevresinde olan eğitim, sağlık ve yardım kuruluşları ele alınacaktır. [!] Atatürkçülükle ilgili konular (1, 2, 3, 4, 5-2) - İnsan hakları ve vatandaşlık (1,2, 3-39, 40, 41) - Kariyer bilinci geliştirme (1,2,3-15, 16) - Rehberlik ve psikolojik Danışma (4-6) - Sağlık kültürü (2-31, 32) [!] Doğrudan verilecek beceri: Sebep-sonuç ilişkisini belirleme [!] Doğrudan verilecek değer: Yardımselik * Bu ünite gözlem, öz değerlendirme formu, proje, öğrenci ürün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

Kaynak: Yazıcı ve Koca, 2008: 24

Tablonun ilk sütununda söz konusu öğrenme alanıyla eşleşen ünitenin adı belirtilmiştir. İkinci sütunda ise bu ünite, öğrenme süreci sırasında öğrencilerin ulaşmaları beklenen kazanımlar yer almaktadır. Üçüncü sütunda öğretmenlere fikir vermesi açısından etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Etkinlikler hakkında kısa açıklamalar ve etkinliklerin eşleştiği kazanımlar bu sütunda gösterilmiştir. Son sütun ise açıklamalar bölümüdür. Bu bölümde dersler arası ve üniteler arası ilişkilendirmeler, Atatürkçülük konuları ve ara disiplin kazanımları ile ders kazanımlarının eşleşmesi, doğrudan verilecek beceri, doğrudan verilecek değer, son olarak da uygulanması tavsiye edilen değerlendirme yöntemleri hakkında bilgi verilir. Her öğrenme alanı için ayrı olarak hazırlanan bu tablolar etkinliklerin hazırlanmasında kolaylık sağlamaktadır. Etkinliklerin hazırlanmasında kazanımlar ve açıklamalar bölümünde belirtilen özellikleri dikkate almak zorunludur (Yazıcı ve Koca, 2008: 24-25).

- **Öğrenme Alanları**

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapı olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme alanları aynı zamanda ünitelerin bilimsel içeriklerinin sınırlarını da belirler.

Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. "Zaman, Süreklilik ve Değişim" öğrenme alanı tüm öğrenme alanlarını kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Bununla birlikte 6. ve 7. sınıflarda "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" öğrenme alanına ait ünite yer almamaktadır. Öğrenme alanlarının sınıflara göre üniteleri Tablo 2.12'de yer almaktadır.

Tablo 2.12 Sosyal Bilgiler Programında Öğrenme Alanları ve Ünite Eşleşmeleri

ÖĞRENME ALANI	4. SINIF ÜNİTELER	5. SINIF ÜNİTELER
BİREY VE TOPLUM	Kendimi Tanıyorum	Haklarımı Öğreniyorum
KÜLTÜR VE MİRAS	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	Üretimden Tüketime	Ürettiklerimiz
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	İyi Ki Var	Gerçekleşen Düşler
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	Hep Birlikte	Toplum İçin Çalışanlar
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	İnsanlar ve Yönetim	Bir Ülke Bir Bayrak
KÜRESEL BAĞLANTILAR	Uzaktaki Arkadaşlarım	Hepimizin Dünyası

Kaynak: Yazıcı ve Koca, 2008: 25

Öğrenme alanları, sınıf düzeyine göre genişleyen içeriklerle farklı ünitelerle eşleşir. Örneğin; insanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı 4. sınıfta "Yaşadığımız Yer" ünitesiyle eşleşirken 5. sınıfta ise genişleyen ve derinleşen içeriğiyle "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesiyle temsil edilir. Bu durum 6. ve 7. sınıflarda da devam eder. İnsanın doğal ve toplumsal çevresinde gerçekleştirdiği tüm faaliyetler ve insan davranışları zaman sürecinde süreklilik arz ettiği gibi, gelişim ve değişim de gösterebilir. Dolayısıyla tüm öğrenme alanları bu süreklilik ve değişim süreçlerinden etkilenir. Bu yüzden "Zaman Süreklilik Ve Değişim" ayrı bir öğrenme alanı olarak düşünülmemiş ve diğer öğrenme alanları ile birlikte verilmiştir.

Her öğrenme alanı, diğer öğrenme alanlarıyla bağlantı kurabilmekte ve birden fazla sosyal bilim dalının içeriğinden faydalanabilmektedir. Örneğin; "Kültür ve Miras" öğrenme alanında tarih, coğrafya, arkeoloji, sanat tarihi, sosyoloji, antropoloji, etnoloji, ekonomi bilim dallarının temel kavramları ve konu alanları kullanılmıştır (Yazıcı ve Koca, 2008: 25-26).

- **Üniteler**

Programda ünite anlayışı devam etmekle birlikte üniteleri tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi konu alanlarına göre sıralamak yerine, öğrencilerin gelişim Özellikleri göz Önüne alınarak ünitelerin düzenlenmesine çalışılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi için sekiz ünite belirlenmiştir ve her sınıf düzeyinde ünite isimleri değişmekte ve içerikleri genişlemektedir (Tablo 2.12).

- **Kazanımlar**

Kazanım, öğrenme süreci içinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla, öğrencilerin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler olarak tanımlanır. Davranışçı yaklaşımla dizayn edilmiş programlardaki hedeflerin yerini, yeni programda kazanımlar almıştır. Bu nedenle kazanımların gerçekleşmesi ile öğrencilerin, öğrenme alanında gösterdikleri gelişmeler arasında doğru orantılı bir ilişki vardır.

2005 programında 4. sınıf için 46, 5. sınıf için 47 olmak üzere 93 kazanım belirlenmiştir. Programda 6. ve 7. sınıflarda sırasıyla 42 ve 45 olmak üzere toplam 87 kazanım olduğu görülmektedir. Kazanımların öğrenciye dönük olması için ifadelerde "...yapar, ...uygular" şeklinde geniş zaman eylemleri kullanılmıştır. Kazanımlar, programlarda öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanının özelliğine uygun olarak hazırlanmaya çalışılmıştır.

- **Beceriler**

Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre beceri, uygun öğrenme ve öğretim ortamında bireyin, hazır bulunuşluk düzeyine göre düşünsel ve davranışsal bir çabaya girmesi sonucu bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapar hâle gelmesidir. İlköğretimin her sınıfında bütün dersler için ortak olan 9 genel beceri belirlenmiştir. Program, Sosyal Bilgiler dersinde genel becerilerin yanı sıra Sosyal Bilgilere ait 6 beceriyi de öğrencilere kazandırmayı hedeflemektedir (Şekil 2.4).

* Eleştirel Düşünme * Yaratıcı Düşünme * İletişim * Araştırma * Problem Çözme * Karar Verme * Bilgi Teknolojilerini Kullanma * Girişimcilik * Türkçeti Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma	Genel Beceriler
* Mekanı Algılama * Zaman ve Kronolojiyi Algılama * Değişim ve Sürekliliği Algılama * Sosyal Katılım * Empati * Gözlem	Sosyal Bilgiler Dersi Becerileri

Şekil 2.4 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler (Yazıcı ve Koca, 2008: 27)

2005 programında her sınıf düzeyi için doğrudan verilecek becerilere de yer verilmiştir. Öğrencilerin, konuları öğrenmek için yaptıkları etkinlikler sırasında bilgiyi oluştururken, her öğrenme alanı için birer adet olmak üzere belirlenmiş doğrudan becerileri de öğrenmeleri planlanmıştır (Tablo 2.13).

Tablo 2.13 Doğrudan Verilecek Becerilerin Öğrenme Alanlarına ve Sınıflara Dağılımı

Öğrenme Alanı	4. Sınıf Doğrudan Verilecek Beceriler	5. Sınıf Doğrudan Verilecek Beceriler
BİREY VE TOPLUM	Kanıtı tanıma ve kullanma	Yazılı anlatım
KÜLTÜR VE MİRAS	Not alma	Görsel kanıt kullanma
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	Mekanı algılama	Gözlem
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	Tablo, diyagram ve grafik okuma	Basit istatistik verilerini yorumlama
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	Karşılaştırma yapma	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma	Olgu ve düşünceleri ayırt etme
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	Sebeup-sonuç ilişkisini belirleme	Sosyal katılım
KÜRESEL BAĞLANTILAR	Karar verme	Basılı ve görsel kaynakları kullanma ve değerlendirme

Kaynak: Yazıcı ve Koca, 2008: 27

- **Değerler**

Sosyal Bilgiler Programı'nda değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlar olarak tanımlanmıştır. Yenilenen Sosyal Bilgiler Programı'nda adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barışseverlik, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere 19 temel değer belirlenmiştir. Bununla birlikte her sınıf düzeyinde doğrudan verilecek değerler de yer almaktadır. Programda yer alan doğrudan verilecek değerler Tablo 2.14'te görülmektedir. Program şemasında her bir üniteyle hangi değer in eşleşt iği belirtilmiştir. Böylelikle öğrencilerin, yapılan etkinlikler sırasında, Tablo 2.14’te belirtilen değerleri de öğrenmeleri sağlanmıştır.

Tablo 2.14 Doğrudan Verilecek Değerlerin Öğrenme Alanlarına ve Sınıflara Dağılımı

Öğrenme Alanı	4. Sınıf Doğrudan Verilecek Değerler	5. Sınıf Doğrudan Verilecek Değerler
BİREY VE TOPLUM	Duygu ve düşüncelere saygı, hoşgörü	Sorumluluk
KÜLTÜR VE MİRAS	Türk büyüklerine, aile birliğine önem verme, vatanseverlik	Estetik
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	Doğa sevgisi	Doğal çevreye duyarlılık
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	Temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme	Çalışkanlık
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	Bilimsellik	Akademik dürüstlük
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	Yardımseverlik	Dayanışma
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	Bağımsızlık	Adil olma, bayrağa ve İstiklal Marşı’na saygı
KÜRESEL BAĞLANTILAR	Misafirperverlik	Tarihsel mirasa duyarlılık

Kaynak: Yazıcı ve Koca, 2008: 28

Değer öğretiminde 2005 Sosyal Bilgiler Programı, geleneksel telkin yöntemi yanında özellikle değer açıklama, ahlâkî muhakeme, değer analizi; gözlem yoluyla değer öğretimi yaklaşımlarının da kullanılmasını önermektedir.

- **Kavramlar**

Kavramlar, sosyal bilgiler programının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Çünkü bilginin yapı taşlarını kavramlar oluşturur. Öğrencilere akı! yürütme yöntemlerini kullanmayı öğretmek ve temel bilimsel ilkeleri kazandırmak, iyi bir kavram öğretimiyle gerçekleşir. Bu yüzden programın amaçlarından biri de öğrencilere sosyal bilimlerin temel kavramlarının öğretilmesidir.

Programda, kavramların sayısının sınıf düzeyiyle doğru orantılı olarak arttığı ve kavramların verilme düzeyinin farklılaştığı gözlemlenmektedir. Buna göre 4. sınıfta 91, 5. sınıfta 121, 5. sınıfta 145, 5. sınıfta ise 157 kavram belirlenmiştir.

2005 Sosyal Bilgiler Programı, kavram öğretimi konusunda; kavramların tanımlayıcı ve ayırt edici özelliklerinin öğrenilmesinde etkili biçimde kullanılan anlam çözümleme tabloları, kavramları gruplayarak ve öğrencinin zihin yapılanmasını düzenleyerek daha üst kavrama ve düşünme düzeyine erişmesine yardım eden kavram ağları, bir alana ait ve birbirleriyle ilişkili kavramların ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin öğretilmesinde etkili olan kavram haritaları üzerinde özellikle durmaktadır.

- **Atatürkçülük Konuları**

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programı ile eski program arasında dikkat çekici farklardan biri de Atatürkçülük konularında gözlemlenmektedir. Eski programda Atatürkçülük konuları, ünite sonlarında bulunmaktaydı. Ayrıca Atatürkçülük konularında 4. ve 5. sınıflarda bir yoğunluk söz konusu iken 6. ve 7. sınıflarda ise bu konuların yoğunluğunun bir hayli azaldığı gözlemlenmekteydi.

Yeni programda ise Atatürkçülük konularının ünite ya da konu sonlarına eklenmesi yerine kazanımlarla beraber verilmesi tercih edilmiştir. Bunu sağlamak için sosyal bilgiler kazanımları ile eşleşen Atatürkçülük konuları belirlenerek öğrenme alanlarının içeriğine ve öğrenci düzeyine göre dağıtılmıştır. Bu eşleştirmeler program semasındaki açıklamalar sütununda gösterildiği gibi Atatürkçülük konularıyla eşleşen kazanımlar ve öğrenme alanları ile üniteler ayrı bir

tabloda listelenmiştir. Böylelikle etkinlikler hazırlanırken hangi öğrenme alanında hangi kazanımların ve Atatürkçülük konularının dikkate alınacağı belirlenmiştir. Yeni programda, Atatürkçülük konularının bulunduğu öğrenme alanlarının ve ünitelere ayrılan eğitim yılı içerisindeki zaman diliminin milli bayramlarla kesiştiği görülmektedir. Eğitimde güncellik ilkesinin gereği olan bu uygulama sebebiyle, öğrenme alanları ve ünitelerin programdaki yerleri değiştirilememektedir.

Yenilenen Sosyal Bilgiler Programı'nda üç şekilde ilişkilendirme yapılmıştır. Bu ilişkilendirmelerden ilki üniteler arasında gerçekleşir. Bilinenden bilinmeyene ilkesinin bir gereği olarak programda, Sosyal Bilgiler üniteleri arasındaki bağlantı sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin 4. sınıfın "Uzaktaki Arkadaşım" ünitesi ile aynı programda zaman olarak daha önce yer alan "Yaşadığımız Yer" ünitesi ilişkilendirilmiştir. "Uzaktaki Arkadaşım" ünitesinin etkinlikleri hazırlanır ve işlenirken önceki üniteyle bağlantısı etkili bir şekilde kurulmaya çalışılmıştır. Programda görülen ikinci ilişkilendirme dersler arasında yapılmıştır. Sosyal Bilgiler, Matematik, Türkçe, Fen ve Teknoloji dersleri arasında yatay yönde bir ilişkilendirme söz konusudur. Ünite şemasında Sosyal Bilgiler dersiyle Matematik dersi ilişkilendirilmişse söz konusu hafta işlenecek iki dersin de kazanım ve becerileri birbirleriyle uyumludur. Bu örnekten de anlaşılabileceği gibi programda yapılan ilişkilendirmelerin amacına ulaşabilmesi için ünitelerin yeri değiştirilmemelidir.

Programda yer alan üçüncü ilişkilendirme, ara disiplin kazanımları ile sosyal bilgiler kazanımları arasındadır. Sivil toplum kuruluşlarının programa olan katkısı olarak nitelendirebileceğimiz söz konusu ara disiplinler; "Afetten korunma ve güvenli yaşam, Girişimcilik, İnsan hakları ve vatandaşlık, Kariyer bilinci geliştirme, Özel eğitim, Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, Sağlık kültürü, Spor kültürü ve olimpiik eğitim"dir. Sosyal bilgiler kazanımları ile ara disiplin kazanımları eşleştirilerek sosyal bilgiler kazanımları gerçekleştirildiğinde ara disiplin kazanımlarının da gerçekleşmesi amaçlanmaktadır (Yazıcı ve Koca, 2008: 30-31).

İlişkilendirmeler ünite şemalarının açıklama kısmında belirtildiği gibi ara disiplin kazanımlarının hangi ünite ve sosyal bilgiler kazanımları ile ilişkilendirildiği ayrıntılı olarak ara disiplin kazanımları tablosunda da gösterilmektedir.

- **Etkinlikler**

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda belirlenmiş kazanımlar, beceriler ve değerlerin öğrenci tarafından yapılandırılması, sınıf içinde ve dışında uygulanacak etkinliklere bağlı olduğu için programın odak noktası etkinlikler üzerinde yoğunlaşmıştır. Sosyal bilgiler programının amaçlarına uygun olarak hazırlanmış etkinliklerde aranması gereken bazı temel özellikler şöyle sıralanabilir:

- Etkinlikler öğrenci/öğrenme merkezli olarak hazırlanmalıdır.
- Güncel bilgi ve yeni teknolojik araç-gereçler etkinliklerin önemli bir parçasıdır.
- Etkinlikler öğrenmeyi sağlarken aynı zamanda eğlendirmelidir.
- Bireysel öğrenme stilleri dikkate alınmalıdır.
- Etkinlikler öğrenci yaratıcılığını ortaya çıkarabilmelidir.
- Süreç değerlendirmesi yapmaya elverişli olmalıdır.

Programda yer alan örnek etkinlikler, öğretmenlere uygulama konusunda yol göstermektedir. Etkinlikler üç gruba ayrılarak incelenebilir.

Bunlardan ilki sınıf-okul içerisinde yapılan etkinliklerdir. Programda yer alan etkinlik örneklerinde sınıf içi etkinlikleri mümkün olduğunca görsel materyal destekli olarak hazırlandığı görülmektedir. Fotoğraf, tablo, grafik, harita kullanma, resim yapma gibi etkinlikler ilgi çekmektedir. Film, internet ve sanal alan gezileri, drama, grup çalışmaları, masal, efsane, türküler de etkinliklerde yer bulmaktadır. Böylelikle sınıf ortamının sadece bilgi öğrenilen sıkıcı bir alan olmaktan çıkarılması amaçlanmış, sınıflar öğrencilerin eğlenerek öğrenmeleri için uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.

Yeni program, öğrencilerin olabildiğince çok kaynaktan bilgi edinmesini amaçlamaktadır. Bu yüzden öğrencilerin okul dışında yapacakları etkinlikler büyük önem kazanmaktadır. Okul dışı etkinlikler olarak kabul edilen günlük tutma, soy ağacı oluşturma, sözlü tarih çalışmaları, meslek sahipleri ile röportaj yapma gibi

öğrencilerin aileleri ve diğer kaynak kişilerle yapacakları etkinlikler çocuğun sınıfın kapalı ortamından çıkıp sosyal ve ekonomik hayat hakkında ilk elden bilgi edinmesini sağlayacaktır.

İnceleme gezileri etkinliklerin üçüncü grubunu oluşturmaktadır. Öğrenciler için en ilgi çekici etkinlikler olan inceleme ve gözlem gezileri yeni programda yer alan örnek etkinliklerde tarihi mekânlara, müzelere, savaş alanlarına, resmi dairelere, fabrikalara düzenlenen geziler şeklinde kendine yer bulmaktadır.

Program, ders kitabı ya da çalışma kitaplarındaki etkinliklerle sınırlı kalınmaması istenmekte aynı zamanda öğretmenlerin kazanımlar doğrultusunda kendi etkinliklerini üretme ve uygulamasını da öngörmektedir. Bunun için Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı web sayfasında "öğretmenler portalı" (<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/index.php>) hazırlanmıştır. Öğretmenler tarafından hazırlanan etkinlikler bu portalda yayınlanmakta, böylece etkinlikler sürekli olarak güncellenmekte ve öğretmenlerin farklı etkinlikleri kolayca ulaşması sağlanmaktadır.

2.2.7.4 Sosyal Bilgiler Programı Öğrenme Alanları ve Kazanımları

Öğrencilerin öğrenme düzeyini etkileyen önemli faktörlerden biri de ders kitaplarıdır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, öğrencilerde tam öğrenmeyi gerçekleştirebilecek zengin öğrenme ortamları oluşturulamadığı için, ders kitapları temel kaynak olarak biraz daha öne çıkmaktadır. Ayrıca öğretmenlerimizin çoğu da derslerde kullanacakları öğretim yöntemlerini ders kitaplarındaki konu işleniş sistemine göre plânladıklarından, ders kitapları hem öğretmen hem de öğrenciler üzerinde son derece büyük öneme sahiptir (Önal ve Kaya, 2006: 21).

Tablo 2.15 Sosyal Bilgiler Programı Öğrenme Alanları

ÖĞRENME ALANLARI	
BİREY VE KİMLİK	○ Kişisel ve sosyal yeterlilikler, ○ İnsan davranışlarını etkileyen duygu ve düşünceler, ○ Kimliği oluşturan faktörler ve bunların yaşama etkisi, ○ Yurttaş olmanın önemi konuları ele alınacaktır.
KÜLTÜR VE MİRAS	○ Kültür ve insan etkileşimini, ○ Ülkemizin kültürel öğelerini, ○ Kültürle ilgili olarak geçmişle günümüzü karşılaştırmayı, ○ Kültürün zamana ve mekana göre değiştiğini, ○ Kültürün korunması, geliştirilmesi ve ulusal bilinci kazandırması, ○ Kültürel öğelerin bir toplumu diğer toplumlardan ayıran özellikler olduğunu, diğer taraftan yerelden ulusala ve ulusaldan evrensele doğru taşınarak dünya kültürel mirasının renklenmesine ve zenginleşmesine katkı sağladığını öğrenmesi amaçlanmıştır.
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	○ Doğal ve beşeri ortamı, ○ Bu ortamlarda meydana gelen olayların sebep ve sonuçlarını, ○ İnsanın doğal ve beşeri ortamdaki rolünü kavrayarak, öğrendikleri bilgileri ihtiyaçların giderilmesinde, sorunların çözüm yollarının araştırılmasında ve karar almada kullanmaları; bu sayede coğrafyanın insan hayatındaki yerini fark etmeleri amaçlanmıştır.
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	○ Üretim, dağıtım ve tüketim ile ilgili temel kavramları öğrenmeleri, ○ Ekonomik faaliyetleri ve mali kaynakları tanıyarak, meslekler hakkında bilgi edinmeleri, ○ İstek ve ihtiyaçlarını mevcut kaynaklara göre oluşturmaları, ○ Üretime katkıda bulunmanın gerekliliğine inanmaları amaçlanmıştır.
ZAMAN, SÜREKLİLİK VE DEĞİŞİM	○ Zamanda bulundukları yeri anlamaları ○ Geçmiş, bugün ve gelecek bağlantısını kurabilmeleri, ○ İnsanlık tarihi boyunca kendi bulundukları yerleri değişim ve süreklilik perspektifi ile amaçlanmıştır. ○ Bu alan, tüm insanlık tarihi, zaman, mekan ve kronoloji içerdiği için diğer bütün öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilecektir.
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	○ Teknolojik ürünlerin amacına uygun olarak kullanılması, ○ Teknolojik ürünlerin arka planında yer alan gelişim aşamaları, ○ Bilim ve teknolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkileri, ○ Bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma, ○ Bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlamak amacıyla telif ve patent yasalarının varlığı konuları ele alınmıştır.
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	○ Toplumsal yaşamda bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşimin kavranması, ○ Toplumsal problem, olay ve ihtiyaçlara; grup, kurum ve sosyal örgütlerin ilişkilendirilmesi, ○ Sorumluluk sahibi bir birey olmanın ve sosyal katılımın öneminin fark edilmesi amaçlanmıştır.
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	○ Bilinçli bir yurttaş olarak demokratik katılım yolları, ○ Devlet gücünün varlığı, ○ Yönetimlerde düzenin nasıl sağlandığı, ○ Demokrasinin temelleri konuları ele alınmıştır.
KÜRESEL BAĞLANTILAR	○ Farklı coğrafyalardaki toplumlar, ○ Kültürel benzerlikler, farklılıklar ve etkileşimler, ○ Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler, ○ Dünyayı ilgilendiren sorunların sebep ve sonuçları, ○ Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin toplumlar arasındaki ilişkilere etkisi gibi konular ele alınmıştır.

Kaynak: Önal ve Kaya, 2006: 21

Tablo 2.16 Sosyal Bilgiler Programı 4. Sınıf Kazanımları

ÜNİTE	KAZANIM
KENDİMİ TANIYORUM	- Bireysel farklılıkları tanıır ve kabul eder. - Duyguları ve düşünceleri arasındaki ilişkiyi fark eder. - Farklı durumlara ait duygularını ve düşüncelerini ifade eder. - Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygıyla karşılar. - Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar. - Sahip olduğu resmi kimlik belgeleri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM	- Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur. - Ailesinde ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder. - Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir. - Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir. - Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Milli Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler. - Milli Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.
YAŞADIĞIMIZ YER	- Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendine göre konumlandığı yeri bulur. - Çevresinde gördüklerini şekillerle ve şemalarla anlatır. - Çizdiği şekillerde ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur. - Çevresindeki bir yerin krokisini çizer. - Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır. - Çevresinde gördüğü doğal ve beşeri unsurları ayırt eder. - Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur. - Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.
ÜRETİMDEN TÜKETİME	- İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder. - İhtiyaçlardan hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur. - Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir. - Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir. - Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır. - Kullandığı bazı ürünlerin üretim, tüketim ve dağıtım ağını oluşturur. - İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.
İYİ Kİ VAR	- Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır. - İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanıır. - Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini kavrar. - Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır. - Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlar. - Teknolojik ürünleri kendine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.
HEP BİRLİKTE	- İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmi kurum ve grupları fark eder. - Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler yada ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir. - Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnek verir. - Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir. - Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.
İNSANLAR VE YÖNETİM	- Yaşadığı yerin yerel yönetim birimlerini tanıır. - Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar. - Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir. - Büyük Millet Meclisi'nin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.
UZAKTAKİ ARKADAŞIM	- Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder. - Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur. - Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır. - Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnek verir.

Kaynak: <http://okulweb.meb.gov.tr/58/10/288837/dosyalar/4> sınıf / sosyal_4.doc

Tablo 2.17 Sosyal Bilgiler Programı 5. Sınıf Kazanımları

ÜNİTE	KAZANIM
BİREY VE TOPLUM	○ Bulunduğu çeşitli grup ve kurumlar içinde yerini belirler. ○ İçinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir. ○ Çocuk olarak haklarını fark eder. ○ Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.
ADIM ADIM TÜRKİYE	○ Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve yapıları tanır. ○ Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir ○ Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır. ○ Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar. ○ Kanıt kullanarak Atatürk inkılablarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır. ○ Atatürk inkılablarıyla ilkelerini ilişkilendirir.
BÖLGEMİZİ TANIYALIM	○ Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanır. ○ Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar. ○ Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir. ○ Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir. ○ Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. ○ Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlere neden olan uygulamaları fark eder. ○ Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.
ÜRETTİKLERİMİZ	○ Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. ○ Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir. ○ Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler. ○ Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir ○ Ekonomideki insan etkisini fark eder. ○ Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur ○ İş birliği yaparak üretime dayalı, yeni fikirler geliştirir
GERÇEKLEŞEN DÜŞLER	○ Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir ○ Buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır. ○ Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır. ○ Kanıtlara dayanarak, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir. ○ Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanır ve izler. ○ Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.
TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR	○ Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir. ○ Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur. ○ Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır. ○ Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir. ○ Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmî kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.
BİR ÜLKE, BİR BAYRAK	○ Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder. ○ Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir. ○ Merkezî yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir. ○ Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar. ○ Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.
HEPİMİZİN DÜNYASI	○ Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder. ○ Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder. ○ Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır. ○ Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir. ○ Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder. ○ Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.

Kaynak:

http://okulweb.meb.gov.tr/58/10/288837/dosyalar/4_sinif/

sosyal_5.doc

2.2.7.5 Sosyal Bilgiler Programının Değerleri

Temizlik	Merak
Adalet	Dürüstlük
Sağlık	Araştırmacılık
Hoşgörü	Yardıms severlik
Çalışkanlık	Bilimsellik
Saygı	Dayanışma
Ulusal Güvenlik	Sorumluluk
İşbirliği	Estetik
Azim	Aile
Çevreye Duyarlılık	

2.2.8 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler

Sosyal Bilgilerin konusu, insanlar ve yaşamlarıdır. Kendi kendimizi ve diğer insanları daha iyi anlamamızı sağlamakta ve yardımcı olmaktadır. Sosyal Bilgilerin tanımını yapmak zordur. Bunun nedeni, sosyal bilgilerin disiplinler arası ve çok disiplinli bir alan olmasıdır. Sosyal Bilgiler alanında uluslar arası en büyük kuruluşlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)'ne göre, Sosyal Bilgiler, sosyal bilim alanlarını, insan şeref ve haysiyetini korumak amacıyla oluşturulan demokratik bir toplumda bireyin rolünü inceleyen, sosyal olayları ve insan ilişkilerini irdeleyen faaliyet alanlarını kapsamaktadır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002).

İlköğretim kurumlarında, öğrencilerin sosyal yaşama hazırlanması ve istenen değerlerin öğrencilere kazandırılması görevini diğer derslerin yanı sıra I. Kademe'de Hayat Bilgisi dersi; II. Kademe'de Sosyal Bilgiler dersi üstlenmiştir. Sosyal bilgiler dersinin temel görevi, bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu ve sosyalleşmesini sağlayarak onu yaşama hazırlamaktır. Bu açıdan bakıldığında, Sosyal Bilgiler dersinin bireylere değer kazandırmadaki rolü açıkça görülmektedir (Ercan, 2001: 24).

Müfredat değişikliği sonrası 2005 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler programının da değerlere ve değerler eğitime çok önem verildiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler Dersi 4-5 ve 6-7. Sınıf Öğretim Programında değerler ve bu değerlerin eğitimi, ayrı bir başlık altında ele alınmış, programda öğrenciye verilmesi gereken değerler belirlenmiş, bu değerlerin öğretiminde neler yapılması gerektiği açıklanmıştır. Bu değerler, öğrenme alanlarına ve sınıflara göre dağıtılmıştır.

Programda değer kavramı, "bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlar" olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca programda değerın özellikleri 5 maddede toplanmıştır. Bunlar:

- Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır. unutulmamalıdır. Bir başka ifadeyle, sınıfta bulunan öğrencilerin ne kadar fazlasına hitap eder ve öğrenme ihtiyacı oluşturulursa öğrenme o kadar kolaylaşacaktır. Bunun içinde de sınıf içi ve dışında birçok yöntem ve tekniğinin beraber kullanımına gidilebilir. Sonuç olarak yine programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin geliştirilen ve geliştirilmekte olan yöntem ve tekniklerden haberdar olmaları ve kendilerini yenilemeleri gerekmektedir.
- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değerler normları da içerir.

İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programında; adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, branş, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme,

saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri doğrudan verilecek değerler olarak belirlenmiş, ünitelerle ilişkilendirilmiş ve değerlerin öğretimine yönelik örnek etkinlikler verilmiştir. Programda sınıflara göre verilmek istenen temel değerler ve ünitelere göre dağılımı Tablo 2.14’de gösterilmiştir (MEB, 2005).

Programda değer öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin açıklamaya yer verilmektedir. Değerlerin öğrencilere nasıl aktarılacağı "Okullarda seçilen değerler, geleneksel telkin yöntemiyle aktarılabilceği gibi değer açıklama yaklaşımı ile öğrencinin kendi değerlerinin farkına varması sağlanabilir. Ayrıca öğrencinin değerlerini anlamak ve değerinin sistematik analizini yapmak amacıyla ahlaki muhakeme ve değer analizi yaklaşımları da kullanılabilir" şeklinde ifade edilerek, değer öğretiminde kullanılan bu yaklaşımlar açıklanmıştır.

2.2.9 Sosyal Bilgiler ve Karakter Eğitimi

Günümüzde "değişmenin bilimi" şeklinde tanımlanan Sosyal Bilgiler, okul programlarında, Sosyal Bilimlerin yöntemlerini, içeriğini ve bulgularını, oldukça basit bir düzeyde ele almakta ve bireyin, toplumda yaşayış ve davranışlarını, temel gereksinimlerini ve bunları gidermek için yaptıkları ile oluşturulan kuruluşları ve değerleri işlemektedir (Dönmez, 2003: 34).

Sosyal Bilgiler öğretimi, öğrencilere kavram, beceri ve değerleri kazandırmayı hedeflemektedir. Sosyal Bilgiler öğretiminde, öğrencilere sosyal yaşamla ilgili tutumlar ve değerler kazandırmak, öğrencinin toplumsallaşması ve iyi bir vatandaş olmasında çok önemli rol oynar (Erden, 1996: 54). Dolayısıyla Sosyal Bilgiler programında yer alan öğrenciye kazandırılması gereken değerler şunlardır: "Aile birliğine önem verme, adil olma, bağımsızlık, barış, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik (MEB, 2005: 89).

Karakter Eğitimi Komitesi tarafından yapılan çalışmalar sonucu şu değerler ortaya çıkmıştır. Thomas Lickona değerleri, saygı ve sorumluluk başta olmak üzere

hoşgörü, basiret, özdisiplin, yardımseverlik, merhamet, işbirliği, cesaret, dürüstlük, adil olma ve demokratik değerler olarak, Edward Wynne ve Kevin Ryan değerleri, adalet, basiret, ölçölülük, cesaret, inanç, umut, yardımseverlik, saygı olarak, William Bennet değerleri, merhamet, öz disiplin, sorumluluk, çalışma, arkadaşlık, cesaret, azim, dürüstlük, sadakat ve inanç olarak belirlemişlerdir (Leming, 1996; Akt, Avcı, 2009: 156).

1996 yılında ABD'de yapılan "Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi", Karakter Eğitimi Komitesi raporunu onaylamıştır. Raporun "Vatandaşlık Erdemini Güçlendirme: Sosyal Bilgiler Dersi'nde Karakter Eğitimi" Sürekli olarak verdiği mesaj, "sosyal bilgiler Öğretmenlerinin sınıflarında karakter ve vatandaşlık erdemi öğretimine odaklanma gibi bir sorumluluk ve göreve sahip oldukları" dır (NCSS 1997).

Sosyal bilgiler dersinin temel amacı çocukların iyi vatandaşlar olarak yetişmelerine yardımcı olmaktır. Karakter eğitimi en azından vatandaşlık erdemlerinin amaçları arasında yer almaktadır (Turner, 2004; Akt, Avcı, 2009: 156).

İdeal sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencileri daha çok çalışmaya teşvik etmek ister ve onlara dünyayı daha iyi anlamalarını sağlayacak araçlar sunar. Bu büyük amaçlara, sadece, karakter gelişimi ve vatandaşlık eylemi bakış açıları öğrencilerin günlük derslerine dâhil edilebildiği takdirde ulaşılabilir (Hoge, 2002; Akt, Avcı, 2009: 156).

Diğer eğitimcilerin, idarecilerin, okuldaki sorumlu personelin ve diğer kişilerin yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenleri sınıflarında ve okullarında iyi bir bireysel karakter geliştirmelidirler. İyi, bireysel karakter geliştirme iyi karakterin doğasının açık bir şekilde belirtilmesini; uygulandığında ödüllendirilmesini; öğretmenlerin öğrencilere yansıttıkları karakterin farkında olmalarını; okul ortamı ve sınıf dinamiği yoluyla karakteri geliştirme fırsatlarının farkında olunmasını gerektirecektir (NCSS 1997).

Karakter eğitimi programları amaçlı, aktif, kapsamlı olduğunda ve bu kavramla tamamen bağlantılı olan öğretim personeli tarafından mükemmel bir

biçimde uygulandığında, okulları ahlaki, sosyal ve güdüsel açıdan değiştirebilir, kendileri ve başkaları için yapmaları gerekenleri yapma konusunda içsel motivasyonu sağlamış öğrenci ve yetişkin üyelere sahip hoşgörülü toplumlar yaratabilir (Vessel, 1998; Akt., Avcı, 2009: 157).

Çocuklara sorumluluk verilebilir, karar vermeleri ve geçmişte ne olduğuyla ilişkili olarak kendi bakış açılarını geliştirmeleri sağlanabilir. Öğretmenler sınıfta seçimler mahkemeler düzenleyebilir. Anketler ve oylamalar kullanabilirler, sınıf hükümetleri kurup insan hakları ve kişisel haklarla ilgili sorulan ele alabilirler güncel olaylardaki sorumluğu paylaşabilirler (Turner, 2004; Akt., Avcı, 2009: 157).

Ayrıca tarihsel ve yasal olarak çocukların karakter gelişimlerinde sorumlu olan okulların, bu sorumluluklarını sadece yazılı programda yer alan içerik ve etkinliklerle yerine getirmesi çok zordur. Bunu gerçekleştirmede okulun örtük programının önemli bir sorumluluğu vardır (Doğanay, 2009: 251).

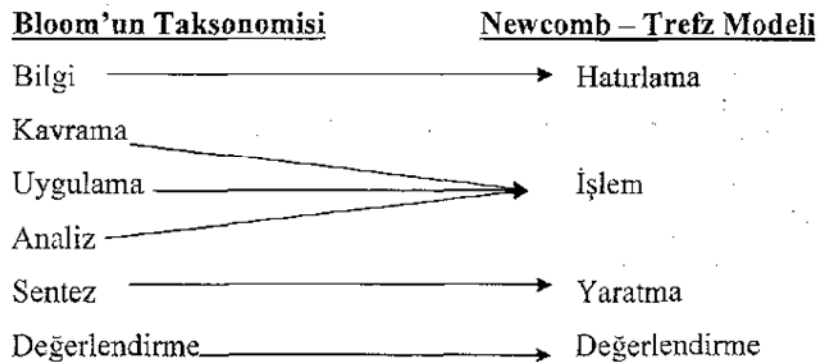
Williams, sınıflarda ahlaki değerlerin ve karakter eğitiminin nasıl gerçekleştirildiğini incelediği çalışmasında, saygı konusunda açık program aracılığıyla verilen formal derslerin mükemmel sonuçlar vermediğini, saygının en iyi, model olma ve olumlu ahlaki bir ortamı ifade eden kaliteli eğitimin örtük program aracılığıyla öğretildiğini belirtmiştir. Araştırmasında öğrenciler, model bir öğretmende şu davranışları görmek istediklerini belirtmişlerdir. Açık, tutarlı ve dürüst mesajlar veren, üstünlük taslamayan ve asla otoriter olmayan, yüksek beklentilerini açıklayan, gerçekten dinleyen, eylemleriyle vaatlerini yerine getiren, çalışkan ve öğrencilerin öğrenmesi konusuna gerçekten duyarlı olan, saygıyı sürdüren (Doğanay, 2009: 251).

Sonuç olarak karakter eğitimi vatandaşlık erdemini kapsayarak sosyal bilgiler öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca karakter eğitiminde örtük programın etkisi Önemli olmakla birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerine ve tüm okul personeline önemli sorumluluklar düşmektedir.

2.3 KONUS İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Fast (1974), An Analysis And Classification Of The ACS-NSTA High School Chemistry Achievement Tests Using Bloom's Taxonomy-Cognitive Domain adlı çalışmasında; lise kimya dersinin başarısını ölçmek için kullanılan ve kendisinin de 12 yılı aşkın komisyon üyeliğini yaptığı ACS-NSTA testlerini Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirmiştir. Bu çalışmada 12 testten derlenen 955 soru taksonomiye göre sınıflandırılmıştır. Soruların %40' ı bilgi düzeyinde, kavrama ve uygulama sorularının yaklaşık olarak %25'er oranda olduğu geriye kalan %10'luk oranın ise analiz sorularından oluştuğu bulunmuştur. Ayrıca 1966'dan beri yayınlanan 6 testin 1966'dan önce yayınlanmış olan 6 testten daha büyük oranda yüksek bilişsel düzeydeki soruları içerdiği de belirlenmiştir.

Whittington (1993)'un Aspired Cognitive Level Of Instruction, Assesed Cognitive Level Of Instruction And Attitude Toward Teaching At Higher Cognitive Levels adlı çalışmasında Ohio State Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin 213 öğretim üyesinden 10'u örneklem olarak seçilmiştir. Bu çalışmada öğretim üyelerinin ders anlatımı için seçtikleri hedeflerde ve sınavlarında bilişsel alanın hangi basamağını kullandıklarını belirlemek amaçlanmıştır. Bloom'un geliştirmiş olduğu altı basamaklı bilişsel alan taksonomisi bu çalışmada dört basamaklı bir yapıya dönüştürülmüştür. Bu yapı aşağıda gösterilmiştir:

Newcomb ve Trefz tarafından oluşturulan bu dört basamaklı taksonomiye göre yapılan değerlendirme sonucunda; öğretim üyeleri tarafından ders anlatımı için

belirlenen hedeflerin işlem seviyesinde, sınavlarda sorulan soruların ise hatırlama ve işlem seviyesinde olduğu gerek seçilen hedeflerin gerekse sınavlarda sorulan soruların ise çok azmin yaratıcılık ve değerlendirme basamaklarında olduğu belirlenmiştir.

Blank ve Libra (1997)' nın Bloom's Taxonomy And Journalism Conjoin To Improve Students' Questioning Practises adlı çalışması gazetecilik röportaj uygulamalarının sorularında eleştirel düşünmenin aşılmasını öğretmenin gerekliliğini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu makalede Bloom'un bilişsel alan taksonomisi hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş ve bu taksonomiye kullanmanın gazetecilik öğrencilerinin soru sorma yeteneklerini geliştirmeyi kolaylaştıracağı ortaya konulmuştur.

Howard Gardner, Meet Benjamin Bloom: Strategies For The Future Enliven Methods From The Past adlı makalesinde Savitz (1999) Bloom'un bilişsel alan taksonomisiyle çoklu zeka kuramını ilişkilendiren bir teknik uygulamıştır.

Takona (1999), yapmış olduğu çalışmada Moi University (Kenya)'ne bağlı 7 fakültenin 12 bölümünde 1989 – 1990 ve 1994 – 1995 akademik yıllarında öğretim üyelerinin uyguladığı sınavları Bloom Taksonomisine göre değerlendirmiştir. Yapılan değerlendirmenin sonunda öğretim üyelerinin sınavlarında kullandıkları soruların bilişsel alanın alt basamaklarında yer aldığı belirlenmiştir. Bu durumunda öğrencinin düşünce kapasitesinin gelişimini olumsuz etkilediği, mezunların kalitesinin ve üniversite öğretiminin gözden geçirilmesinin gerekliliği sonuçlarına varılmıştır.

Whittington (2000), Using Think-Aloud Protocols To Assess Cognitive Levels Of Students in College Classrooms adlı çalışmasının amacını Pennsylvania Governor's School'un ziraat fakültesindeki profesörlerin hangi bilişsel düzeyde öğretim yaptıklarıyla öğrencilerin hangi bilişsel düzeyde faaliyet gösterdiklerini karşılaştırmak olarak belirtmiştir. Bu çalışma için ziraat fakültesindeki 16 profesörden 4 tanesi örneklem olarak seçilmiş ve bu profesörlerin derslerine girilerek gözlenebilen öğretmen davranışları Bloom'un taksonomisine göre sınıflandırılmıştır.

Sonuç olarak profesörlerin derslerde en fazla kullandıkları davranışların bilgi düzeyinde olduğu en az kullandıklarının ise uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerinde olduğu belirlenmiştir.

Risner vd. (2000), Cognitive Levels Of Questioning Demonstrated By New Social Studies Textbooks: What The Future Holds For Elementary Students adlı çalışmada sosyal bilimler ders kitaplarında yer alan soruların Bloom'un bilişsel alan basamakları taksonomisinin hangi basamağında yer aldığını belirlemeyi amaçlamıştır. Alabama, Kaliforniya ve Teksas eyaletlerinde en çok kullanılan kitap serilerinden iki seri (Harcourt Brace Social Studies (2000) ve Macmillan-McGraw Social Studies (1997)) seçilerek bu kitaplardan rasgele seçilen 100 soru Bloom'un taksonomisine göre sınıflandırılmış ve sonuç olarak aşağıdaki tablo bulunmuştur.

	HBJ	Macmillan
Bilgi Seviyesi	19	57
Bilgi	19	57
Bilginin Üstündeki Seviyeler	81	43
Kavrama	17	15
Uygulama	25	6
Analiz	11	8
Sentez	8	1
Değerlendirme	20	13
Toplam	100	100

Yapılan araştırmanın sonucunda ise HBJ yayınlarının ders kitabının Macmillan yayınlarının ders kitaplarına oranla çok daha fazla yüksek düzeyde sorular içerdiği bulunmuştur.

Alkan (2002), “İlköğretim İkinci Kademe 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında ulaştığı sonuçlar şöyledir, 1. Ankete kadın ve erkek çeşitli kıdemlere sahip toplam 50 öğretmen katılmıştır. 2. Kitap seçiminde öğretmenlerin cinsiyetleri ve kıdem farklılıkları önemli bir faktördür. 3. Kitaptaki resimlerle kitabın içeriği arasındaki ilgi zayıftır. 4. Öğretmenlerin öğrencilerin ders kitabı aracılığı ile edindikleri bilgi ve becerileri günlük hayatlarında kullandıklarını düşündükleri görülmektedir. 5. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının öğrencilerin zihin, beden, ahlak, ruh ve duygu bakımından

geliştirecek onlarda tutumlu ve planlı olma alışkanlığı kazandıracak nitelikte olup olmadığı konusunda öğretmenlerin görüş birliğine varamadıkları görülmektedir.

Uzguç (2002), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İncelenmesi” adlı araştırmasında ulaştığı sonuçlar şöyle özetlenebilir. Araştırmada özellikle coğrafya konuları ağırlıklı olarak ele alınmıştır. 1. 8 yıllık zorunlu eğitim sonrasında ilköğretim ikinci kademesinde okutulan Sosyal Bilgiler dersi müfredatlarının pek çok eksik barındırdığı ve kapsamının yetersiz olduğu, 2. Kitaplarda kullanılan haritaların çok hatalı verildiği, 3. Kitaplardaki fotoğraflarda özellikle 4. ve 5. sınıflarda çizgi film karakterlerinden konuya uygun olmayan, metine açıklama getirmeyen, nitelsiz fotoğrafların olduğu, diğer fotoğraf ve resimlerde ise renk ve baskının kalitesiz olduğu, 4. Kitapların kaynakçaları incelendiğinde sosyal bilgiler konuları ile ilgili yayınlanan ve önemli bilimsel eserler durumundaki kitapların yer almadığı, 5. Bazı konuların güncellikten uzak olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Mutlu vd. (2003)'nin Fen Bilgisi Sınav Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi adlı çalışmasında, ilköğretim okullarındaki yazılı sınav yoklamalarının Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu çalışmada 2000 – 2001 eğitim-öğretim yılı Denizli ilköğretim okulları yazılı sınav soruları ile 2000 - 2001 LGS sınav soruları kullanılmıştır. Okulların sınav soruları Bloom taksonomisine göre değerlendirildiğinde bilgi basamağı %35, kavrama basamağı %39, uygulama basamağı %26, anâliz-sentez-değerlendirme basamaklarında ise %1 oranında soru olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yapılan araştırma ile 2000 - 2001 yıllarında yapılan LGS sınavlarındaki soruların %52 oranında analiz, sentez ve değerlendirme basamağında yer aldığı tespit edilmiştir.

Sağır (2003)'in Orta Öğretim Lise Birinci Sınıf Coğrafya Dersi Müfredat Programında Yer Alan Yeryüzünün Biçimlenmesi (Dış Kuvvetler) Ünitesinde Öğretmenlerin Öğrencileri Değerlendirmede Bloom'un Taksonomisini Kullanma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Eskişehir İli Örneği) adlı yüksek lisans tezinin amacı, orta öğretim lise birinci sınıf öğretim programında yer alan "Yeryüzünün Biçimlenmesi (Dış Kuvvetler)" ünitesinde öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmede kullandıkları ölçme araçlarında yer alan soruların Bloom'un bilişsel

alan taksonomisine göre gerçekleşme düzeylerini belirlemektir. Araştırma, öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmede kullandıkları ölçme araçlarında yer alan somların Bloom'un bilişsel alan taksonomisine göre değerlendirilmesine yönelik olduğu için tarama modelindedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak bir anket kullanılmıştır. Geliştirilen anket Eskişehir il merkezinde görev yapan 76 coğrafya öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmanın alt problemlerinin çözümlemesinde; tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve ki-kare testi yapılmış; frekans yüzde ve aritmetik ortalama değerleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin "Yeryüzünün Biçimlenmesi (Dış Kuvvetler)" konusunda en fazla "kavrama" basamağındaki sorulan kullandıkları görölmüştür. En az kullanılan veya hiç kullanılmayan soru türleri ise "değerlendirme" basamağında yer alan sorular olmuştur.

1999 – 2001 ÖSS Fizik Sınav Sorularının Bilişsel Gelişim Seviyelerinin İncelenmesi, Dershane Ve Liselerde Sorulan Soruların Bilişsel Gelişim Seviyeleriyle Karşılaştırılması adlı çalışmasında Güler (2004), 1999 – 2001 yılları arasında yapılan ÖSS fizik sınav sorularının Bloom taksonomisine göre, bilişsel gelişim seviyelerinin yaparak, beş dershaneenin son üç yılda yaptığı ÖSS deneme sınavı fizik sorularının ve lise fizik sınavlarında sorulan soruların bilişsel gelişim seviyeleriyle karşılaştırılmışlar. Üniversite sınavlarında sorulan soruların genelde yüksek seviyeli (analiz, sentez, değerlendirme) sorular olduğu, dershanelerin deneme sınavı sorularının ise Bloom Taksonomisi göz önüne alınmadan, üniversite sınavı sorularına paralel olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmayla liselerde yapılan fizik eğitiminin ve bunun değerlendirmesi olan yazılı yoklama sorularının öğrenciyi ÖSS' ye hazırlayamadığı, ÖSS sorularıyla lisede sorulan sorular arasında seviye farkı olduğu, bunun sonucunda da dershanelere olan talebin arttığı belirlenmiştir.

Kalın (2007), Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile 4. Sınıf Ders Kitabını incelediği çalışmasında 2005-2006 eğitim-öğretim yılında tüm yurt genelinde uygulanan yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının öğrenci merkezli olduğu; ancak Türkiye şartlarında bölgesel farklılıklardan dolayı yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.

Kulantaş (2007), 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğrenci Ders ve Çalışma Kitapları İle Öğretmen Kılavuz Kitaplarını öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre değerlendirdiği doktora çalışmasında 1) İçerik 2) Fiziksel ve görsel özellikler 3) Dil ve anlatım 4) Ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili olarak eksiklerin bulunduğunu belirtmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın evreni, araştırmanın örnekleme, veri toplama aracı bölümlerine yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmanın verilerinin elde edilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkındaki bilgileri içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu yöntem uygulanırken öncelikle dokümanlar okunarak ortaya çıkan bilgiler kodlanmakta, daha sonra kodlanan dokümanlar bir araya getirilerek içlerinden çalışma kapsamında verilecek sonuçlar çıkarılmaktadır (Morgil ve Yılmaz, 1999).

Bu yöntem uygulanırken öncelikle Talim Terbiye Kuruluna ait 4. ve 5. sınıf programında yer alan kazanımlar ile Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında okutulan 4. ve 5. sınıflara ait MEB ve özel yayınevlerinin yayınladıkları Sosyal Bilgiler ders kitapları incelenmiştir. Çalışma kapsamında programda yer alan kazanımlar ile bu kitaplarda yer alan hazırlık ve değerlendirme soruları incelenmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini MEB ve Özel yayın evlerine ait Talim Terbiye Kurulu onaylı 4. ve 5. sınıf ders kitapları oluştururken bu evren içinden birer adet 4. ve 5. sınıf MEB'e ait ders kitabı ve birer adet de özel yayın evine ait ders kitabı (4. sınıf A Yayınları, 5. sınıf Koza Yayınları) örneklem olarak seçilmiştir.

3.3. VERİLERİ TOPLAMA ARACI

Araştırma için gerekli olan veriler Talim Terbiye Kuruluna ait 4. ve 5. sınıf programında yer alan kazanımlar ile Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında okutulan 4. ve 5. sınıflara ait MEB ve özel yayınevlerinin yayınladıkları Sosyal Bilgiler ders kitaplarından elde edilmiştir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizinde ilköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan kazanımlar ile örnekleme alınan ders kitabındaki hazırlık ve değerlendirme soruları tek tek incelenerek bunların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanda hangi düzeyde oldukları analiz edilerek elde edilen veriler % ve f olarak tablolar halinde verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1 BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Birinci alt problem “4. sınıf birinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.1, Tablo 4.2 ve Tablo 4.3’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 1. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
BİREY VE TOPLUM	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Bireysel farklılıkları tanımlar ve kabul eder.		X	
Duyguları ve düşünceleri arasındaki ilişkiyi fark eder.		X	
Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.	X		
Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar.		X	
Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.	X		
Sahip olduğu resmî kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	X		
TOPLAM f	3	3	-
TOPLAM %	50	50	

4.sınıfın birinci ünitesi olan Kendimi Tanıyorum ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde 6 hedefin 3 tanesinin (% 50) bilişsel, 3 tanesinin de (% 50) duyuşsal alanda olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 1. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Bireysel farklılıklar nelerdir?	X		
Duygular ve düşünceler arasında nasıl bir ilişki vardır?	X		
Başkalarının duygu ve düşüncelerine karşı nasıl bir tepki verirsiniz?		X	
Doğduğunuz günden bu yana yaşamınıza ait belli başlı olayları sıraya dizebilir misiniz?	X		
Nüfuz cüzdanınızda hangi bilgiler yer alıyor?	X		
TOPLAM f	4	1	
TOPLAM %	80	20	

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 1. ünitesi hazırlık sorularının % 80’i bilişsel, % 20’si duyuşsal alandadır.

Tablo 4.3 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 1. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
İnsanların birbirlerinden farklı olan özellikleri nelerdir?	X		
Kendini bize nasıl tanıtırınız?		X	
Duygularınızı nasıl ifade edersin?		X	
Kendine özgü farklılık ve yeteneklerin nelerdir?		X	
TOPLAM f	1	3	
TOPLAM %	25	75	

Tablo 4.3’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 1. ünitesi hazırlık sorularının % 25’i bilişsel, % 75’i duyuşsal alandadır.

4.2 İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

İkinci alt problem “4. sınıf ikinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açıdan Örtüşmekte midir? ” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.4, Tablo 4.5 ve Tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.4 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 2. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	X		
Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.		X	
Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	X		
Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	X		
Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler.	X		
Millî Mücadele’nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk’ün rolünü fark eder.		X	
TOPLAM f	4	2	
TOPLAM %	67	33	

4.sınıfın ikinci ünitesi olan Kültür ve Miras ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde hedeflerin bilişsel ve duyuşsal alanlardan oluştuğu görülmektedir. 6 hedefin 2 tanesi (% 33) duyuşsal alan ve 4 tanesi de (% 67) bilişsel alandadır.

Tablo 4.5 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 2. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Sözlü tarih yöntemi kullanarak aile tarihi nasıl oluşturulur?	X		
Çevrenizde milli kültürü yansıtan öğeler nelerdir?	X		
Türk tarihinde yaygın olarak oynanan oyunlar nelerdir?	X		
Geçmişten günümüze kadar taşınan kültür öğelerimiz nelerdir?	X		
Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu’da neler oldu?	X		
Milli Mücadele’nin kazanılmasında Atatürk’ün rolü ne olmuştur?	X		
TOPLAM f	6		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.5’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 2. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.6 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 2. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili neler biliyorsun?	X		
Kültürümüzün zenginliğini hangi örneklerle anlatabilirsin?	X		
Ailenin tarihini nasıl yazarsın?	X		
Büyüklerimiz, güzel vatanımızı yabancılara vermemek için neler yapmışlardır?	X		
TOPLAM f	4		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 2. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

4.3 ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Üçüncü alt problem “4. sınıf üçüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor

Açıdan Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.7, Tablo 4.8 ve Tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.7 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 3. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER			
Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur.	X		
Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır.	X		
Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembollerini açıklayan bir bölüm oluşturur.	X		
Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.	X		
Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır.	X		
Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	X		
Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	X		
8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.		X	
TOPLAM f	7	1	
TOPLAM %	88	12	

4. sınıfın üçüncü ünitesi olan İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 8 hedefin 7 tanesi (% 88) bilişsel alandayken 1 tanesi (% 12) duyuşsal alandadır.

Tablo 4.8 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
İlk kez gittiğiniz bir yerde yönünüzü bulmak için hangi yöntemi kullanırsınız?	X		
Sokak, ev yada odanızın bölümlerini kroki üzerinde nasıl gösterirsiniz?	X		
Hava olaylarına ilişkin gözlemlerinizi bir bütün olarak nasıl gösterebilirsiniz?	X		
Yaşadığınız çevrede doğal ve beşeri unsurlar nelerdir?	X		
Doğal afetlere karşı korunma yolları nelerdir?	X		
TOPLAM f	5		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 3. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.9 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Doğadan faydalananarak yönünü nasıl bulursun?	X		
Bir yeri çizerek tarif etmek ne gibi kolaylıklar sağlar?	X		
Hava olayları günlük yaşamı nasıl etkiliyor?	X		
Efsaneler coğrafi şekillerin oluşumu hakkında neler anlatıyor olabilir?	X		
Doğal afetlere karşı nasıl hazırlıklar yapıyorsun?	X		
TOPLAM f	5		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 3. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

4.4 DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Dördüncü alt problem “4. sınıf dördüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.10, Tablo 4.11 ve Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.10 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 4. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder.	X		
İhtiyaçlarından hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur.	X		
Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.	X		
Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.	X		
Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.		X	
Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur.	X		
7. İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.	X		
TOPLAM f	6	1	
TOPLAM %	89	11	

4.sınıfın dördüncü ünitesi olan Üretim, Dağıtım ve Tüketim ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 7 hedefin 6 tanesi (% 89) bilişsel alandayken 1 tanesi (% 11) duyuşsal alandadır.

Tablo 4.11 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
İhtiyaç ve isteklerinizi ayırt edebilir misiniz?	X		
İnsanların temel ihtiyaçları nelerdir?	X		
Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarınız arasında nasıl bire ilişki vardır?	X		
Satın alacağınız ürünlerde belirlenen standartları biliyor musunuz?	X		
Bilinçli bir tüketici olarak haklarınız nelerdir?	X		
Kullandığınız bir ürünün üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarını biliyor musunuz?	X		
İhtiyaçlarınızla meslekler arasında bir ilişki var mıdır?	X		
TOPLAM f	7		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 4. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.12 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 4. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
İsteklerin mi, ihtiyaçların mı önemlidir?		X	
Tüm insanlar için ortak olan ihtiyaçlar nelerdir?	X		
Alışverişte nelere dikkat edersin?		X	
Bilinçli bir tüketici olarak neler yapıyorsun?	X		
Hangi mesleği seçmek istersin?	X		
TOPLAM f	3	2	
TOPLAM %	60	40	

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 4. ünitesi hazırlık sorularının % 60’ı bilişsel, % 40’ı duyuşsal alandadır.

4.5 BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Beşinci alt problem “4. sınıf beşinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.13, Tablo 4.14 ve Tablo 4.15’de gösterilmiştir.

Tablo 4.13 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 5. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.	X		
2. İnsanın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanıır.	X		
3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.	X		
4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.	X		
5. Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlar.	X		
6. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.			X
TOPLAM f	5		1
TOPLAM %	85		15

4.sınıfın beşinci ünitesi olan Bilim, Teknoloji ve Toplum ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde 6 hedefin 5 tanesi bilişsel alanda (% 85), 1 tanesinin de (% 15) psikomotor alanda olduğu görülmektedir.

Tablo 4.14 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 5. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Çevrenizdeki teknolojik ürünleri kullanım alanlarına göre nasıl sınıflarsınız?	X		
Belli başlı zaman ölçme araçları nelerdir?	X		
Kullandığınız bir teknolojik ürünün zaman içindeki gelişimini biliyor musunuz?	X		
Teknoloji ürünlerinin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklik nelerdir?	X		
Teknolojik ürünleri, başkalarına ve doğaya zarar vermeden nasıl kullanabiliriz?	X		
Çevrenizdeki ihtiyaçlardan yola çıkarak bir teknolojik ürün tasarlayabilir misiniz?	X		
TOPLAM f	6		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 5. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.15 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 5. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Kullandığın teknolojik ürünleri nasıl sınıflandırırsın?	X		
Zamanı hangi araçlarla ölçersin?	X		
Günlük hayatta en çok kullandığın teknolojik ürünler hangileridir?	X		
Teknolojik ürünleri verimli kullanabilmek için neler yaparsın?	X		
TOPLAM f	4		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.15’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 5. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

4.6 ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Altıncı alt problem “4. sınıf altıncı ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.16, Tablo 4.17 ve Tablo 4.18’de gösterilmiştir.

Tablo 4.16 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 6. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.		X	
2. Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.	X		
3. Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.	X		
4. Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir.	X		
5. Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.	X		
TOPLAM f	4	1	
TOPLAM %	80	20	

4.sınıfın altıncı ünitesi olan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 5 hedefin 4 tanesi (% 80) bilişsel alandayken, 1 tanesi (20) duyuşsal alandadır.

Tablo 4.17 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 6. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Çevrenizde hangi sosyal örgüt, resmi kurum veya gruplar var?	X		
Çevrenizdeki sosyal örgüt, resmi kurum ve grupları ihtiyaçlarınızla ilişkilendirebilir misiniz?	X		
Çevrenizdeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütlerle aranızdaki etkileşime örnekler verebilir misiniz?	X		
Okulunuzda ve yakın çevrenizde hangi sosyal ve eğitsel etkinliklere katılmak istersiniz?		X	
TOPLAM f	3	1	
TOPLAM %	75	25	

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 6. ünitesi hazırlık sorularının % 75’i bilişsel, % 25’i duyuşsal alandadır.

Tablo 4.18 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 6. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Ailenizle ortak yaptığınız işler nelerdir?	X		
İnsanların toplum içinde yaşama sebepleri nelerdir?	X		
Tek başına yapamayacağın bir işle karşılaştığında ne yaparsın?	SORU AÇIK DEĞİL		
Üye olduğun grup ve kulüpler hangileridir?	X		
TOPLAM f	3		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 6. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

4.7 YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yedinci alt problem “4. sınıf yedinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.19, Tablo 4.20 ve Tablo 4.21’de gösterilmiştir.

Tablo 4.19 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 7. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Yaşadığı yerin yerel yönetim birimlerini tanıır.	X		
2. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar.	X		
3. Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir.	X		
4. Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.	X		
TOPLAM f	4		
TOPLAM %	100		

4.sınıfın yedinci ünitesi olan Güç, Yönetim ve Toplum ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde tüm hedeflerin bilişsel alanda olduğu (% 100) görülmektedir.

Tablo 4.20 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 7. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Mahalle veya köy muhtarımızın görevleri nelerdir?	X		
Yaşadığınız yerin yönetiminde kimler söz sahibidir?	X		
Yöneticilerimiz nasıl seçilir?	X		
Kamuoyu nasıl oluşur?	X		
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramımızı niçin kutlarız?	X		
TBMM’de milletimizin temsili nasıl gerçekleşmektedir?	X		
TOPLAM f	6		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 7. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.21 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Yerel yönetim birimleri hangileridir?	X		
Çevremizin temizlik işlerini hangi kurum yapar?	X		
Yaşadığınız çevrede ne tür problemlerle karşılaşıyorsunuz?	X		
Ailenin aldığı kararların hangilerinde etkili oluyorsun?		X	
TOPLAM f	3	1	
TOPLAM %	75	25	

Tablo 4.21’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 7. ünitesi hazırlık sorularının % 75’i bilişsel, % 25’i duyuşsal alandadır.

4.8 SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Sekizinci alt problem “4. sınıf sekizinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir? ” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.22, Tablo 4.23 ve Tablo 4.24’de gösterilmiştir.

Tablo 4.22 4. Sınıf Sosyal Bilgiler 8. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder.		X	
2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.	X		
3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.	X		
4. Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir	X		
TOPLAM f	3	1	
TOPLAM %	75	25	

4.sınıfın sekizinci ünitesi olan Küresel Bağlantılar ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 4 hedefin 3 tanesi (% 75) bilişsel, alandayken 1 tanesi (% 25) duyuşsal alandadır.

Tablo 4.23 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 8. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Dünya üzerinde kaç tane ülke olduğunu tahmin edebilir misiniz?	X		
Diğer ülkelerdeki arkadaşlarınızla benzerlik ve farklılıklarınız nelerdir?	X		
Başka bir toplumda yaşayan arkadaşlarının günlük yaşamları hakkında bir fikriniz var mı?	X		
Diğer ülkelerdeki arkadaşlarınızla ortak kutladığınız günleriniz var mı?	X		
TOPLAM f	4		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.23’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 8. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.24 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 8. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Sence dünya üzerinde kaç ülke vardır?	X		
Hangi ülkeyi daha çok ziyaret etmek istiyorsun? Niçin?		X	
Sence farklı ülkelerdeki insanların günlük yaşamlarındaki farklılıklar neler olabilir?	X		
Hangi günlerin tüm dünyada ortak kutlandığını düşünüyorsun?	X		
TOPLAM f	3	1	
TOPLAM %	75	25	

Tablo 4.24’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 8. ünitesi hazırlık sorularının % 75’i bilişsel, % 25’i duyuşsal alandadır.

4.9 DOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Dokuzuncu alt problem “4. sınıf birinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.25 ve Tablo 4.26’da gösterilmiştir.

Tablo 4.25 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 1. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

1. Ünite	Hedef Alanı		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
EŞLEŞTİRME- Aşağıda karşılaşılabileceğiniz farklı durumlara ait ifadeler verilmiştir. Verilen ifadelerin önündeki rakamı, bu durumlar karşısında hissettiğiniz duygu ve düşüncelerin önüne yazınız. () öfkelenirim () üzülürüm () hoşlanırım () heyecanlanırım () korkarım () hoşgörürüm			
Sıra arkadaşınız en sevdiğiniz kaleminizi kaybettiğinde		X	
Çevreyi kirleten insanları gördüğümde		X	
Sokakta gezinen başıboş bir köpek gördüğümde		X	
Bana yeni bir giysi alındığında,		X	
Yaz tatilinden sonra okulların açıldığı ilk gün		X	
Top oynarken arkadaşınız yanlışlıkla topu yüzünüze attığında		X	
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki verilen ifadelerin hangisinin duygu, hangisinin düşünce belirttiğini karşılarına yazınız.			
Ayşe’nin elbisesi çok güzel.....	X		

Anneannem geldiğinde çok sevinirim.....	X		
Güzel bir film seyrettiğimde mutlu olurum.....	X		
Türk milleti misafirperver bir millettir.....	X		
Başarılı olmak için düzenli çalışmak gerekir.....	X		
Takımım gol attığında çok heyecanlandım.....	X		
Okullar arası bilgi yarışmasında okulumuz başarılı oldu....	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Aşağıdakilerden hangisi bir kimsenin nüfus cüzdanında yer almaz? a) adı b) doğum yeri c) adresi d) kan grubu	X		
2- Aşağıdakilerin hangisi fiziksel bir özellik değildir? a) boy b) kilo c) göz rengi d) zeka	X		
3- Aşağıdakilerden hangisi bireysel farklılıklardan değildir? a) cinsiyeti b) saç rengi c) göz rengi d) öğretmeni	X		
4- Aşağıdakilerden hangisi olumlu duygularımızdan birisi değildir? a) sevinç b) mutluluk c) kıskançlık d) umut	X		
5-Belirli varlık ve olayların insanın iç dünyasında uyandırdığı his nedir? a) davranış b) duygu c) düşünce d) hoşgörü	X		
6- Sene sonunda sınıfınızca düzenlenmesi planlanan bir gezinin yer seçiminde karar vermek zorundasınız. Sınıfınızın çoğunluğu Kapadokya'ya gitmeyi önerdi. Siz ve birkaç arkadaşınız ise Antalya'ya gitmeyi önerdiniz. Bu durum karşısında nasıl davranırsınız? a) Bizim görüşümüzün kabul edilmesi için mücadele ederiz. b) Öğretmenimizin belirlediği başka bir yere gideriz. c) Çoğunluğun kararına saygı duyarak istenen yere gideriz. d) Farklı öneriler olduğundan geziyi iptal ederiz.		X	
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Her devlet yeni doğan vatandaşına bir kimlik belgesi verir. Devletler, bu uygulamayı yapmasaydı neler olabilirdi?	X		
İnsanlar, aynı olaylar karşısında neden farklı tepkiler verir. Bu durumun nedenleri neler olabilir, tartışınız.	X		
Okulunuzda herkesin kendini ve yanında oturan arkadaşını tanıttacağı bir yarışma düzenlendiğini düşünün. Bu yarışmaya siz de katılacaksınız. Bunun için sizin ve yanınızda oturan arkadaşınızın fiziksel ve duygusal yönden benzer ve farklı yönlerini anlatan bir yazı yazınız.	X		
TOPLAM f	15	7	
TOPLAM %	68	32	

Tablo 4.25’de görüldüğü gibi 4. sınıf 1. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 15 tane bilişsel (% 68) ve 7 tane (% 32) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

Tablo 4.26 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 1. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

1. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Herkesin bir kimliği var	X		
2. İnsanlar fiziksel olarak farklı olsalar da duygusal olarak aynıdırlar		X	
3. Kendimi tanımlayabilmem için sadece kimlik bilgilerimi söylemem yeterlidir	X		
4. Eğer hoşgörülü olursak insanlar bunu daima kötüye kullanır	X		
5. İnsanların kimliklerini belirlemek için sadece nüfus cüzdanları vardır	X		
BOŞLUK DOLDURMA Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Arkadaş Kişisel Duygu Sosyal Soyağacı Hoşgörü	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. İnsanları tanımamız için bilgilerini bilmemiz gereklidir.	X		
2. Yaşadığımız olaylara göre ve düşüncelerimiz değişebilir.	X		
3. Aile büyüklerimizin isimlerini yazarak oluşturabiliriz	X		
4. İnsanların fiziksel, duygusal ve farklılıkları vardır	X		
5. İnsan ilişkilerinde en önemli davranışlardan biridir	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdaki bilgilerden hangisi resmi kimlik belgemizde bulunmaz? A. doğum tarihi B. doğum yeri C. duygusal özellik D. baba adı	X		
2. Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır? A. Her insan kendini ifade edebilmelidir. B. Fiziki özelliklerimiz karakterimizi yansıtır. C. Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılamalıyız. D. Duygu ve düşüncelerimiz arasında mutlak bir ilişki vardır.	X		
3. Aşağıdaki duygulardan hangisi olumlu değildir? A. sevmek B. özlem C. şefkat D. nefret	X		
4. Aşağıdaki duygulardan hangisi olumludur? A. Kin B. Öfke C. Sevgi D. kıskanma	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Yaşadığınız olaylara göre duygularınız değişir mi?		X	
2. Yeni tanıştığınız birine kendinizi nasıl tanıtırınız?	X		
3. Otobüs yolculuğuna çıktınız. Otobüste yanınıza tanımadığınızı		X	

biri oturduğu zaman onunla tanışmak ister misiniz? Neden?			
4. Sınıf arkadaşlarınızdan biri, sebebini bilmediğiniz bir olaydan dolayı size kırdı. Ona karşı tavrınız nasıl olur? Neden?		X	
5. Sınıfta herhangi bir konuda seçim yapıyor ama siz bu seçimde kaybettiniz. Neler hissedersiniz?		X	
6. Ailenizden herhangi bir bireyi tanıtır mısınız?	X		
7. Sıra arkadaşınız kalemini kaybetti. Sizin aldığınızı zannediyor. Ama kalemi siz almadınız. Olayı nasıl anlatırsınız?		X	
8. Bir insanı tanımak için onun hangi özelliklerini bilmeniz gerekir?	X		
9. Nüfus cüzdanınızdan başka, kimliğinizi belirleyen hangi belgelere sahipsiniz?	X		
10. Aileniz dışında en çok sevdiğiniz üç kişiyi belirleyiniz. Bunları niçin seviyorsunuz, nedenlerini söyler misiniz?		X	
TOPLAM f	17	7	
TOPLAM %	69	31	

Tablo 4.26’da görüldüğü gibi 4. sınıf 1. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 17 tane bilişsel (% 69) ve 7 tane (% 31) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.10 ONUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Onuncu alt problem “4. sınıf ikinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir? ” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.27 ve Tablo 4.28’de gösterilmiştir.

Tablo 4.27 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 2. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

2. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME- Aşağıda bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin önündeki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () gelenek () gazi () kültür () çeyiz () şehit () bayram	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Bir toplulukta eskiden kalmış olan ve kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel alışkanlıklardır.	X		
Gelin için hazırlanan her türlü eşyadır.	X		
Savaşta sağ olarak dönen kişilere verilen isimdir.	X		
Bir topluma özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütününe denir.	X		
Milli ve dini bakımdan önemli olan kutlanan gündür.	X		

BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıda kutucuklar içerisinde verilen sözcükleri cümledeki uygun olan boşluklara yerleştiriniz. Halk oyunu aile şenlik nüfus cüzdanı Sözlü tarih akraba Sakarya Savaşı Başkomutanlık Meydan Muharebesi	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
....., geçmişe ait bir konuda o konuyla ilgili kişilerle yapılan söyleşilerden elde edilen bilgilerin bir sistem içinde değerlendirilmesidir.	X		
Halk kültürünü, sevinç, üzüntü gibi duyguları doğaya ve insana ait olayları, müzikli veya müziksiz, bireysel ya da grup olarak vücut hareketlerine dayanan oyunlara denir.	X		
Belli günlerden yapılan, coşku veren eğlendirici gösterilerin tümüne denir.	X		
Kan veya evlilik yoluyla birbirine bağlı olarak kimselere denir.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Aşağıdaki savaşların hangisinden sonra Mustafa Kemal'e "Gazi" unvanı ve "Mareşal" rütbesi verilmiştir? a) I. İnönü Savaşı b) II. İnönü Savaşı c) Sakarya Savaşı d) Büyük Taarruz ve Başkumandan Meydan Muharebesi	X		
2- Kurtuluş Savaşı sırasında Doğu Cephesinde aşağıdakilerden hangisiyle mücadele edilmiştir? a) Fransızlar b) Ermeniler c) Yunanlılar d) İngilizler	X		
3- Aşağıdakilerden hangisi geçmişten getirdiğimiz kültür öğelerimizden biri değildir? a) Halk oyunları b) türküler c) el sanatları d) maskeli balo	X		
4- Aşağıdakilerden hangisi sözlü kültür mirasımızın ürünlerinden değildir? a) bilmece b) masal c) roman d) atasözü	X		
5- Atatürk'ün öğrenim gördüğü okullar arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur? a) Mahalle Mektebi b) Millet Mektebi c) Şemsi Efendi Mektebi c) Manastır Askeri İdadisi	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yaşadığınız yerdeki kültürümüze ait bir özelliği tanıtınız. Bu kültürel özelliği korumak ve yaşatmak için sizce neler yapılmalıdır? Türkçe yazım kurallarına dikkat ederek bir sayfalık metin oluşturunuz.	X		
Sözlü tarih çalışması yaparak ailenizdeki büyüklerin çocukken oynadığı oyunları öğreniniz. Öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.	X		
Kurtuluş Savaşı'na katılan kahramanları temsilen bir anıt proje yarışması düzenleniyor. Siz de çevrenizdeki anıtları inceleyerek resim ya da maket olarak bir proje hazırlayınız.	X		
TOPLAM f	17		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.27’de görüldüğü gibi 4. sınıf 2. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 17 tanesi de (% 100) bilişsel alandadır.

Tablo 4.28 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 2. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

2. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aile tarihimizi yazarken fotoğraflardan yararlanabiliriz	X		
Aile tarihimizi yazmak ülkemizin tarihini anlamamıza yardımcı olur	X		
Türküler ülkemizin kültürel zenginliğine örnek gösterilemez	X		
Dedemizin çocukluğundaki bayramlarla bugünkü bayramlar arasında bir farklılık yoktur	X		
23 Nisan 1920’de Ankara’da kurulan Büyük Millet Meclisi, ülkemizin cumhuriyetle yönetilmesi için atılmış önemli bir adımdır	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Gaziantep Ankara 29 Ekim 1933 Kronoloji Karagöz Hacivat Samsun	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aile tarihimizin önemli olaylarını zaman sırasına koyarak oluşturabiliriz.	X		
..... gölge tiyatromuzun en önemli oyunudur	X		
Cumhuriyetimizin 10. yıl kutlamaları tarihinde gerçekleştirilmiştir	X		
Şahin Bey şehrinin işgal edilmemesi için verdiği mücadelede şehit olmuştur	X		
Mustafa Kemal Atatürk Milli Mücadele’nin komuta merkezi olarak seçmiştir	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aile tarihimizi yazarken aşağıdakilerden hangisinden faydalanamayız? A. kartpostallar B. fotoğraflar C. siyasi tarih kitapları D. eski eşyalar	X		
2. Aşağıdakilerden hangisi milli kültürümüzün zenginliğine örnek gösterilemez? A. çiniler B. topraktan yapılmış vazolar C. gümüş işlemeli süs eşyaları D. elektronik eşyalar	X		
3. Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları Milli Mücadele’yi hangi şehirde başlatmışlardır? A. Ankara B. Erzurum C. Sivas D. Samsun	X		
4. I. İnönü Savaşı’nda Türk milleti aşağıdaki devletlerden hangisine karşı savaşmıştır? A. İtalya B. Rusya C. Yunanistan D. Almanya	X		

AÇIK UÇLU- Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Ailemizin tarihini yazmak bize neler kazandırabilir?	X		
Aile tarihimizi yazabilmek için hangi kaynaklardan faydalanabiliriz?	X		
Ailenizin tarihine ait bir kronoloji oluşturabilir misiniz?	X		
Kültürel özelliklerin değişimini, yakın çevrenizden örnekler vererek açıklayabilir misiniz?	X		
Kültürel özelliklerin değişimini, mesleklerden örnekler vererek açıklayabilir misiniz?	X		
Türk kültüründe önemli bir yer tutan oyunlarımızı (halk oyunu, gölge oyunu gibi) yazabilir misiniz?	X		
Milli Mücadele yıllarındaki önemli olayları ve bu olayların tarihlerini yazabilir misiniz?	X		
Milli Mücadele’de Türk halkının gösterdiği büyük fedakarlığı örneklerle açıklayabilir misiniz?	X		
Mustafa Kemal Atatürk’ün büyük bir lider olması Türkiye’nin geleceğini nasıl etkilemiştir?	X		
Ülkemizin güvenliğini sağlamak için görev yapan bir askere, mektup yazmak isterseniz neler yazarsınız?		X	
TOPLAM f	23	1	
TOPLAM %	96	4	

Tablo 4.28’de görüldüğü gibi 4. sınıf 2. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 23 tane bilişsel (% 96) ve 1 tane (% 4) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.11 ONBİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Onbirinci alt problem “4. sınıf üçüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.29 ve Tablo 4.30’da gösterilmiştir.

Tablo 4.29 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

3. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME- Aşağıda bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin önündeki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () Sel () Hava Tahmin Uzmanı () Deprem () Yön () Ova () Pusula	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Yükseltisi az olan geniş düzlüklerdir.	X		
2- Belirli bir yere veya noktaya göre bulunan yerdir.	X		
3- Yönümüzü bulmada en çok kullandığımız alettir.	X		
4- Kısa süre içinde havanın nasıl olacağı ile ilgili ihtimalleri söyleyen kişidir.	X		
5- Ülkemizde en çok can ve mal kaybına neden olan doğal afettir.	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki kutucuklar içerisinde verilen sözcükleri cümledeki uygun olan boşluklara yerleştiriniz. Tehlike doğal afet kroki Kutup Yıldızı Meteoroloji istasyonu erozyon	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- İnsanların yaşamlarını tehdit eden, kontrol edilemeyen olaylara denir.	X		
2- insanların yönlerini bulmak için kullandıkları yıldızdır.	X		
3- hava olaylarını inceleyerek ölçüme dayalı tahminde bulunan gözlemevidir.	X		
4- Bir yerin kuş bakışı olarak kabataslak çizimine denir.	X		
5- İnsanlara zarar veren doğal tehlikelere denir.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Aşağıdakilerden hangisinin kroki çizilmez? a) Ülkemizin b) Sokağımızın c) Okulumuzun c) Evimizin	X		
2- Aşağıdakilerin hangisinin icadı yeni yerlerin keşfedilmesini kolaylaştırmıştır? a) Pusula b) Harita c) Kağıt d) Saat	X		
3- Günlük hava durumu ile ilgili hangi kaynaktan bilgi alamayız? a) Televizyon b) Gazete c) İnternet d) Kitap	X		
4- Aşağıdakilerden hangisi doğal afetlerden değildir? a) Deprem b) Çığ c) Rüzgar d) Sel	X		
5- Aşağıdakilerin hangisi doğal unsurlardan biri değildir? a) Ağaçlar b) Köprüler c) Kayalar d) Irmaklar	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Ülkemizde depremlerin neden olduğu hasarları azaltmak için neler yapılmalıdır?	X		
Hava şartlarının, yaşantınıza etkisini içeren bir olay anlatınız.	X		
Yaşadığınız köy ya da şehrin yer şekilleri (dağlar, ovalar	X		

gibi), akarsular ve ikliminin özelliklerini anlatan bir şiir, türkü, destan vb. bulunuz. Burada yaşadığınız yerin özellikleri nasıl anlatılmış? Bununla ilgili bir yazı yazınız.			
TOPLAM f	18		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.29’da görüldüğü gibi 4. sınıf 3. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının hepsi (18 tane) bilişseldir (% 100).

Tablo 4.30 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 3. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

3. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Büyükayı Takım Yıldızı daima kuzeyi gösterir	X		
Düz bir zemine dikilen çubuğun en kısa gölgesi batıyı gösterir	X		
Bir yeri tarif ederken kroki çizmek işimizi kolaylaştırır	X		
Kış aylarında her gün aynı hava olayını yaşarız	X		
Hayvanlar birer doğal unsurdur	X		
Deprem haftası mart ayında kutlanır	X		
Deprem anında en güvenli yerlerden biri de masa altlarıdır	X		
Deprem tahliye çantasında el fenerinin bulunması gerekir	X		
Deprem anında ayakta beklememiz gerekir	X		
Deprem tahliye çantasını en az yılda bir kez kontrol etmeliyiz	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Kroki Sis Batı Doğu Güney Kuzey Deprem Kuşağı Çök, kapan, tutun	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
..... bir hava olayıdır	X		
Güneş doğup batar	X		
Karınca yuvalarının ağızları bakar, yuvadan çıkardıkları toprakları ise yönünü gösterir	X		
Bir yeri tarif ederken kullanılan taslak çizimlere denir	X		
Deprem anında yapmamız gereken temel harekete denir	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Yönümüzü bulmaya yarayan alet aşağıdakilerden hangisidir? A. Terazi B. Saat C. Pusula D. Cep Telefonu	X		
2. Ağaçların ve sabit taşların yosunlu yüzleri hangi yönü gösterir? A. Doğu B. Batı C. Güney D. Kuzey	X		
3. Aşağıdakilerden hangisi bir doğal unsur değildir? A. Dağ B. Silgi C. Taş D. Ağaç	X		

4. Aşağıdakilerden hangisi insan yapısı değildir? A. Ev B. Otomobil C. Tavuk D. Trafik Lambası	X		
5. Aşağıdakilerden hangisi deprem tahliye çantasında bulunması gereken malzemelerden biri değildir? A. Radyo B. El Feneri C. Düdük D. Futbol Topu	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yönünü bulmak isteyen insan güneşten ve sopadan nasıl faydalanabilir?	X		
Bir yeri tarif etmek için kroki çizmeye niçin ihtiyaç duyulur?	X		
Şehirlerde mi yoksa köylerde mi insan unsurları daha fazladır?	X		
Depremden önce evlerimizde ne gibi düzenlemeler yapmalıyız?	X		
Deprem geçtikten sonra hemen evlerimize dönmeli miyiz?	X		
Atatürk'ün doğa sevgisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?	X		
Doğayı korumak ve yeşillendirmek niçin önemlidir?	X		
Köydesiniz ve köyünüze yol yapılması için ormanın bir kısmının kesilmesi gerekiyor. Siz bu durumda neler yaptınız?		X	
Ülkemizde yaşanacak bir depremde, bir felaketle karşılaşılması için neler yapılması gerekir?	X		
Doğal unsurların mı yoksa insan yapısı unsurların mı fazla olduğu bir yerde yaşamayı tercih edersiniz?	X		
TOPLAM f	29	1	
TOPLAM %	96	4	

Tablo 4.30'da görüldüğü gibi 4. sınıf 3. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 29 tane bilişsel (% 96) ve 1 tane (% 4) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.12 ONİKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Onikinci alt problem “4. sınıf dördüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.31 ve Tablo 4.32’de gösterilmiştir.

Tablo 4.31 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 4. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

4. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME- Aşağıda, işlediğiniz ünite ile bazı bilmeceler ve bu bilmecelerin cevapları verilmiştir. Bilmecelerin önündeki rakamı cevabın önüne yazınız. () Karpuz () Değirmen () Arı () Havuç () Fındık () Ceviz	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Taşandır demirdendir yediği buğdaydandır.	X		
Dünya alemi doyurur kendi doymaz nedendir?	X		
Bol emek verir, kendi yemez yedirir.	X		
Bir kızım var; yeşil mantolu, kırmızı elbiseli, siyah düğmeli.	X		
Çıtır çıtır kırılır, ktır ktır yenirim; Giresun'da derilir, size gönderilirim.	X		
Boyu bir karış sakalı bir karış.	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki kutucuklar içerisinde verilen sözcükleri cümledeki uygun olan boşluklara yerleştiriniz. Giyecek yiyecek fiş yada fatura İstek ihtiyaç TSE damgası son kullanma tarihi	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Her alışverişten sonra mutlaka almalıyız.	X		
Bir yiyecek maddesi satın alırken önemlidir.	X		
Yaşamımızı sürdürebilmek için gerekli mal ve hizmetlere diyoruz.	X		
Standartlara uygun kaliteli mallara vurulur.	X		
..... ve temel ihtiyaçlarımızdandır.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Bir tüketici olarak aşağıdakilerden hangisi haklarımızdan birisi değildir? a) Satın aldığınız bozuk bir malı iade etmek b) Satın alacağınız malı istediğimiz fiyata almak c) Alışverişten sonra fatura/fiş istemek d) Gerektiğinde Tüketici Haklarını Koruma Derneğine başvurmak	X		
2- Aşağıdakilerden hangisi doğrudur? a) Reklamı yapılan her ürün kalitelidir. b) Aldığımız bir ürün bozuk çıkarsa atmamız c) Tasarruf hiçbir şeyin gereksiz yere harcanmaması demektir. d) Alışverişte ihtiyaçlarımıza değil isteklerimize öncelik verilmelidir.	X		
3- Aşağıdaki ürünlerden hangisinin garanti belgesi olamaz? a) Buzdolabı b) Halı c) Bilgisayar d) Kitap	X		
4- Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir? a) İhtiyaçlarımızı önem sırasına göre sıralamalıyız b) Bütçemize uygun bir alışveriş yapmalıyız. c) Kabiliyet ve isteklerimize göre meslek seçmeliyiz d) Temel ihtiyaçlarımızı ertelemeliyiz.	X		
5- Bilinçli bir tüketici olarak alışveriş yaparken aşağıdakilerden hangisine öncelik vermeliyiz? a) İhtiyaçlarımız b) Reklamlar c) Fiyatlar d) İsteklerimiz	X		

AÇIK UÇLU- Amcanız indirim sezonunda bir takım elbise aldı. Satıcıdan biraz daha indirim yapması karşılığında fiş yada fatura almamayı kabul etti. Ancak eve geldiğinde ceketin hatalı olduğunu fark etti. Takım elbiseyi mağazaya götürdü. Ama satıcı iadeyi kabul etmedi.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Alışveriş sırasında bir tüketici olarak amcanızın yaptığı yanlış davranışlar nelerdir?		X	
2- Sorununu çözmek için amcanıza neler önerirsiniz?		X	
TOPLAM f	16	2	
TOPLAM %	88	12	

Tablo 4.31’de görüldüğü gibi 4. sınıf 4. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 16 tane bilişsel (% 88) ve 2 tane (% 12) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

Tablo 4.32 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 4. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

4. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
İsteklerimiz, ihtiyaçlarımızı karşıladıktan sonra gelir	X		
İnsanlar için beslenme, barınma ve giyinme gibi ihtiyaçlar zorunludur	X		
Alışverişlerde kalite ve bütçeye uygunluk aranmayabilir	X		
Ürünlerin üretim ve son kullanma tarihlerine dikkat etmeliyiz	X		
Hazırladığımız bütçeye her zaman uymayabiliriz	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Hak ve sorumluluk Tüketiciyi Koruma Derneği Fiş İsrar Önem Temizlik	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Bilinçli bir tüketici bilir	X		
Aldığım bir ürün bozuk çıktığında başvururum		X	
Bilinçli bir tüketici önler		X	
Her mesleğin kendine göre ayrı bir vardır.	X		
Her alışverişten sonra almalıyız		X	
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdakilerden hangisi zorunlu ihtiyaçlarımızdan değildir? A. barınma B. Giyinme C. tatil D. gıda	X		
2. Alışverişlerde aldığın ürünlerde aşağıdakilerden hangisine dikkat edersin? A. pahalı olmasına B. ucuz ve kaliteli olmasına C. çabuk bozulmasına D. kalitesiz olmasına	X		

3. Tüketiciyi Koruma Derneğine yapılan bir şikayetin cevabı kaç gün içinde verilir? A. 20 gün B. 30 gün C. 40 gün D. 50 gün	X		
4. Bilinçli bir tüketici aşağıdakilerden hangisini yapmaz? A. Var olan kaynağı kullanır. B. İsrafi önler. C. Hak ve sorumluluklarını bilir. D. Pahalı ve kalitesiz ürün alır.	X		
5. Kullandığımız ürünleri geri dönüştürerek aşağıdakilerden hangisini sağlamış oluruz? A. Ekonomiye katkıda bulunuruz. B. Çok para harcamış oluruz. C. İsraf yapmış oluruz. D. Pahalı ürünler almış oluruz.	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
İstek ve ihtiyaçları ayırabilir misiniz?		X	
Harçlıklarınla bir bütçe yapıyor musunuz? Yaptığın bütçende nelere dikkat ediyorsunuz?	X		
Alışverişlerde niçin pazarlık yapılır? Sen de hiç pazarlık yaptın mı?	X		
Bir ürünün son kullanma tarihi geçtiğinde ne gibi durumlarla karşılaşılabilir?	X		
İsraf niçin iyi bir şey değildir? Açıklayınız	X		
İsrafi önlemek için neler yapabilirsiniz?	X		
Bilinçli bir tüketicinin özellikleri neler olabilir?	X		
Evlerimizde her gün yediğimiz ekmek, peynir ve zeytinin soframıza gelinceye kadarki yolculuğunda çalışanları sayar mısınız?	X		
Siz ilerde hangi mesleği seçeceksiniz? Niçin?		X	
TOPLAM f	19	5	
TOPLAM %	79	21	

Tablo 4.32’de görüldüğü gibi 4. sınıf 4. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 19 tane bilişsel (% 79) ve 5 tane (% 21) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.13 ONÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Onüçüncü alt problem “4. sınıf beşinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.33 ve Tablo 4.34’de gösterilmiştir.

Tablo 4.33 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 5. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

5. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME- Aşağıda bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin önündeki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () Papirüs () Zaman () Hicri () Miladi () Teknoloji () Gözlemevi	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Güneş yılına göre düzenlenmiş takvimdir.	X		
2- Nil Nehri kıyısında yetişen bitkilerden yapılan kağıtların adıdır.	X		
3- Gök cisimlerinin hareketlerinin izlendiği yere verilen addır.	X		
4- Bir iş veya oluşun içinde geçtiği ya da geçmekte olduğu süredir.	X		
5- Bir sanayi dalıyla ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç-gereç ve aletleri kapsayan bilgiye denir.	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki kutucuklar içerisinde verilen sözcükleri cümledeki uygun olan boşluklara yerleştiriniz. Güvercin Albert Einstein Proje Posta Tatarı Hicri takvim Louis Braille On iki hayvanlı Türk takvimi	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Eskiden uzak iki yer arasında haber götüren postacılara denir.	X		
2- görme engelliler için kabartmalı bir alfabe icat etmiştir.	X		
3- İhtiyaçlardan yola çıkarak çalışmaları yapılır.	X		
4- Türklerin Orta Asya'da kullandıkları ilk takvime denir.	X		
DOĞRU YANLIŞ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Kişiler gereksinimlerine göre çevrelerindeki teknolojiyi kullanmaktadırlar.	X		
2- Telgraf, telefondan önce icat edilmiştir.	X		
3- Kağıdı, ilk kez Çinliler kullandı.	X		
4- Türkiye'de ilk demir yolu İstanbul-Ankara arasına döşendi.	X		
5- Atatürk, İstanbul'un İngilizler tarafından işgalini televizyondan öğrenmiştir.	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Zaman makinesi icat etmiş olsaydınız hangi yıla giderdiniz? Neden? Orada ne gibi zorluklarla karşılaşabilirsiniz? Yazınız.	X		
TOPLAM f	15		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.33'de görüldüğü gibi 4. sınıf 5. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının hepsi (15 tane) bilişseldir (% 100).

Tablo 4.34 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 5. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

5. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Fotoğraf makinesi ev işlerinde bize kolaylık sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir ev aletidir	X		
İnsanlar ses ve işaretlerle anlaşarak iletişim kurma yöntemlerini geliştirdikten sonra yazı icat edilmiş ve daha sonraları iletişimde posta kullanılmaya başlanmıştır	X		
Uydu sisteminin gelişmesinden sonra telgraf ve telefon kullanılmaya başlanmıştır	X		
Bir ürünü tasarlarken, bu ürünü, çevremizdeki bir problemten yola çıkarak hazırlamalıyız	X		
Bir ürünü tasarlarken bu ürünün daha önceden var olmasına dikkat etmeliyiz	X		
Uzun süre başından kalkmadan bilgisayar kullanımının pek çok faydaları vardır	X		
İnternette gereksiz sayfalara girilmesi psikolojik ve sosyal rahatsızlıklar yaratır	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Geri dönüşüm Gaz lambası Afiş Lamba Kültürel farklılık Eğitim	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Tepegöz ve asetatlar alanında kullanılan teknolojik ürün	X		
Geçmişte yaşayan toplumların çeşitli takimler kullanmalarının nedeni kaynaklanmaktadır	X		
Geçmişte aydınlatma aracı olarak kullanılırken, günümüzde onun yerine kullanılıyor	X		
..... tasarladığımız ürünü insanlara tanıtan bir reklam aracıdır	X		
....., çöplerin kullanıldıktan sonra insanlara ve doğaya zarar vermeden yeniden kullanıma kazandırılmasıdır	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdakilerden hangisi kullanım alanı bakımından diğerlerinden farklıdır? A. tren B. Bilgisayar C. Uçak D. okul servisi	X		
2. Aşağıdakilerden hangisi ilkel bir haberleşme yöntemi değildir? A. dumanla haberleşme B. postayla haberleşme C. boruyla haberleşme D. güvercinle haberleşme	X		
3. Aşağıdakilerden hangisi yanlış verilmiştir? A. 110 itfaiye B. 112 ambulans C. 155 bilinmeyen numaralar D. 156 jandarma	X		

4. Aşağıdakilerden hangisi geri dönüşüm kutularının faydalarından biridir? A. Yeraltı kirliliğine neden olur. B. Taşıyıcı mikropların yayılmasına neden olur. C. Çevreye kötü koku yayar. D. Enerji tasarrufu sağlar.	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yaşantınızda kullandığınız teknolojik ürünleri neye göre sınıflandırırsınız? Örnek vererek açıklayınız.	X		
Zaman belirleme araçlarından takvimin çeşitleri ve bunların özellikleri nelerdir?	X		
Zaman belirleme araçlarından saatin geçmişten günümüze gelişimi nasıl olmuştur?	X		
İnsanlar ilk çağlarda ne tür iletişim araçları kullanıyorlardı? Bu araçların kullanımında ne tür zorluklar vardır?	X		
Yazının icat edilmesi iletişimi nasıl etkilemiştir?	X		
Kendinizi bilim adamı olarak düşünün. Hangi alanda ne tür bir buluş yapmak isterdiniz? Neden?	X		
Yeni bir ürün tasarlarken nelere dikkat edilir?	X		
Bilgisayarın yanlış ve uzun süreli kullanımı sonucunda bizlere ne gibi zararları olur?		X	
Okula giderken bir kaza olduğunu veya yangın çıktığını gördünüz. Neler yaparsınız?		X	
Geri dönüşüm kutularının kullanımı niçin önemlidir?	X		
TOPLAM f	24	2	
TOPLAM %	92	8	

Tablo 4.34’de görüldüğü gibi 4. sınıf 5. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 24 tane bilişsel (% 92) ve 2 tane (% 8) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.14 ONDÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Ondördüncü alt problem “4. sınıf altıncı ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.35 ve Tablo 4.36’da gösterilmiştir.

Tablo 4.35 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 6. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

6. Ünite	Hedef Alanı		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki kutucuklar içerisinde verilen sözcükleri cümledeki uygun olan boşluklara yerleştiriniz. () İlk yardım () remi kurum () sosyal grup () sivil toplum örgütü () dayanışma	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- İnsanların toplumsal sorunlar hakkında görüşlerini dile getirmek amacıyla oluşturdukları birliklere..... denir.	X		
2- Bir topluluğu oluşturanların; duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanmasına, yardımlaşmasına ve işbirliği içinde olmasına..... denir.	X		
3- Giderleri devlet tarafından karşılanan ve görevlileri devlet tarafından atanan yapılara..... denir	X		
4- Zor durumda olan insanlara maddi ve manevi yönden destek olmaya..... denir.	X		
DOĞRU-YANLIŞ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- İnsanlar belirli bir yaşa kadar eğitim alırlar.	X		
2- Eğitim ve öğretim ailede başlar	X		
3- Hayvanların korunması için çalışan sivil toplum örgütlerinden birisi de Yeşilay'dır.	X		
4- İhtiyacı olanlara yardım etmek insanlık görevidir.	X		
5- Kızılay, sel ve yangın gibi afetlerde insanlığın hizmetinde olan bir kurumdur.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Aşağıdaki telefon numaralarından hangisi Hızır Acil Servisin numarasıdır? a) 110 b) 112 c) 118 d) 177	X		
2- Aşağıdaki sivil toplum örgütlerinden hangisi kan bağışi ve afetzedelere yardım konusunda çalışır? a) Yeşilay b) Kızılay c) TEMA d) KÖSEV	X		
3- Aşağıdakilerden hangisi sivil toplum örgütü değildir? a) Türk Silahlı Kuvvetleri b) Çevre Koruma Vakfı c) Sigarayı Bırakma Vakfı d) Türk Eğitim Derneği	X		
4- Aşağıdakilerden hangisi sağlık ocağında bulunmaz? a) doktor b) hemşire c) sedye d) ameliyathane	X		
5- Aşağıdakilerden hangisi resmi bir kurumdur? a) Doğal Hayatı Koruma Derneği b) Çağdaş Yaşamı Destekleme Vakfı c) Emniyet Genel Müdürlüğü d) Vosvos Kulüp	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Çevrenizde karşılaştığınız sorunları çözmek için bir sivil toplum örgütü kurmak istiyorsunuz. Hangi sorunu çözmek için nasıl bir sivil toplum örgütü kurardınız? Açıklayınız.		X	
TOPLAM f	14	1	
TOPLAM %	93,5	6,5	

Tablo 4.35’de görüldüğü gibi 4. sınıf 6. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 14 tane bilişsel (% 93,5) ve 1 tane (% 6,5) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

Tablo 4.36 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 6. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

6. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Toplumdaki sosyal örgüt ve kurumlar bizler için çalışır	X		
Hastaneler en büyük eğitim kurumlarımızdandır	X		
İnsanlar tek başına yaşarlarsa birçok ihtiyacını kendileri karşılamakta zorlanırlar	X		
Türk toplumunda yardımlaşma ve dayanışma yoktur		X	
Kitaplık Kulübü sınıftaki öğrencilere Kızılay pulu satarak kitap alır		X	
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Kızılay İhtiyaçlar İş bölümü Eğitim Grup Sağlık	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Toplumda hizmeti veren kurumlar okullardır	X		
Belirli amaçlar için bir araya gelen bireyler oluştururlar	X		
Ailede ve dayanışma vardır			
Bütün kurum veya sosyal örgütler toplumun değişik doğmuştur	X		
..... kendi imkanları ile eğitimini sürdüremeyen öğrencilere burs vermektedir	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdakilerden hangisi en küçük sosyal kurumumuzdur? A. okul B. Hastane C. aile D. köy	X		
2. Aşağıdakilerden hangisi bir yardım kurumudur? A. okul B. Türkiye Kızılay Derneği C. aile D. hastane	X		
3. Orman köyleri bilinçsiz ağaç kesimiyle ormanların yok olmasından rahatsız olmuşlardı. Bu konuda kamuoyu oluşturup ormanların yok edilmesini engellemek istiyorlar. Orman köylüleri aşağıdaki hangi sivil toplum örgütüne başvurmalıdırlar? A. Tükoder B. Türkiye Yeşilay Cemiyeti C. Türkiye Kızılay Derneği D. TEMA Vakfı	X		
4. Aşağıdakilerden hangisi, çevremizdeki yoksul bir bireye yapmamız gereken davranışlardan değildir? A. Yardıma ihtiyacı olan kişi ile konuşmamak B. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvurmalarını sağlamak C. İmkanlarımız oranında yardımda bulunmak D. Çevremizdeki yardım edebilecek kişilerden yardım istemek	X		
5. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır? A. eğitim-okul B. sağlık-hastane C. ağaçlandırma-yeşilay D. iletişim-PTT			
6. Aşağıdakilerden hangisi okuldaki gösteri ve eğlenceleri düzenleyen kulüptür? A. Kütüphanecilik Kulübü B. Tiyatro Kulübü C. Çevre Koruma Kulübü D. Kızılay Kulübü	X		

7. Bireylerin içinde bulundukları kurum, grup ya da sosyal örgütlerde üzerine düşen görevleri zamanında uygun biçimde yerine getirmense ne denir? A. hak B. Etkileşim C. dayanışma D. sorumluluk	X		
8. Aşağıdaki ifadelerden hangisi aile için söylenemez? A. Ailede demokrasi vardır. B. Ailede dayanışma vardır. C. Aile içinde her bireyin sorumlulukları vardır. D. Aile bireyleri her istediklerini yapabilirler.	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Ailede iş bölümü ve dayanışma niçin önemlidir?	X		
2- Çevrenizdeki yoksullara nasıl yardımcı olursunuz?	X		
3- Toplumdaki eğitim, sağlık ve yardımlaşma kurumlarına örnekler veriniz.	X		
4- Hangi sosyal örgütte gönüllü olarak çalışmak isterdiniz? Niçin?	X		
5- İhtiyacı olan insanlara yardım ettiğinizde neler hissedersiniz?		X	
6- Okulunuzdaki kulüp çalışmalarının yararları nelerdir?	X		
TOPLAM f	19	3	
TOPLAM %	86	14	

Tablo 4.36’da görüldüğü gibi 4. sınıf 6. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 19 tane bilişsel (% 86) ve 3 tane (% 14) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.15 ONBEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Onbeşinci alt problem “4. sınıf yedinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.37 ve Tablo 4.38’de gösterilmiştir.

Tablo 4.37 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 7. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

7. Ünite	Hedef Alanı		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki kutucuklar içerisinde verilen sözcükleri cümledeki uygun olan boşluklara yerleştiriniz. () kamuoyu () muhtar () seçim () vergi () belediye () ihtiyar heyeti	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Köy ya da mahallenin işlerini yürütmek için o köy ya da mahallede oturanların seçtikleri kişiye denir.	X		
2- Temizlik, su, esnaf denetlenmesi gibi kamu hizmetlerine bakan ve üyeleri halk tarafından seçilen yerel yönetime denir.	X		

3- En az iki şey arasında yapılan tercihe denir.	X		
4- Halkın bir konudaki düşüncesine denir.	X		
5- Devletin giderlerini karşılamak amacıyla herkesin gelirinden belli bir oranda alınan paraya denir.	X		
DOĞRU YANLIŞ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Çöplerimizi muhtarlık görevlileri toplar.	X		
Genel ve yerel seçimler normal şartlarda her beş yılda bir yapılır.	X		
Meclisin üstünde yasal bir güç yoktur.	X		
Her ülkenin resmi çocuk bayramı vardır.	X		
Belediyeler çocuklar için parklar yapar.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Aşağıdakilerden hangisi yerel yönetim birimlerindendir? a) belde b) semt c) cadde d) ülke	X		
2- Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır? a) 18 yaşını dolduran kişiler seçmen olarak oy kullanabilirler. b) Her iki yılda bir genel seçimler yapılır. c) Nüfus cüzdanı örneğini muhtar onaylar d) TBMM’de kamuoyunu milletvekilleri temsil eder.	X		
3- Aşağıdakilerden hangisi “kamuoyu”nun oluşmasında rol oynayan etkenlerden biri olamaz? a) Ortak bir sorunun olması b) Aynı düşüncede insanların bir araya gelmesi c) Haberleşme olanaklarının yaygın olması d) Toplumdaki tüm insanların aynı görüşte olması	X		
4- Aşağıdakilerden hangisi ulusal egemenliğimizin temsil edildiği yerdir? a) ilçe b) muhtarlık c) belediye yönetimi d) TBMM	X		
5- Aşağıdakilerden hangisi TBMM’nin özelliklerinden biri değildir? a) Ulusun temsilcilerinden oluşmaktadır. b) Cumhuriyetin simgesidir. c) Karar verici en büyük güçtür. d) Yasalar üstü bir kurumdur.	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yaşadığınız mahallede size göre en önemli sorun nedir? Bu sorunun çözümü için ne tür önerileriniz olurdu?	X		
TOPLAM f	16	-	-
TOPLAM %	100		

Tablo 4.37’de görüldüğü gibi 4. sınıf 7. ünitesinin ünite sonu değerlendirme soruları 16 tane sorudan oluşmakta (% 100) ve soruların hepsi bilişsel kazanımlardan oluşmaktadır.

Tablo 4.38 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 7. Ünite
Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

7. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
İkametgah belgesi çıkarmak için belediye başkanına müracaat edilir	X		
Belediye başkanı atama yolu ile göreve gelir	X		
Muhtarlar sadece mahallelerde görev yaparlar	X		
Yapacağım işlere, önce başlarım sonra ne yapacağıma karar veririm		X	
Cumhuriyet 29 Ekim 1923'te ilan edilmiştir	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Belediye 23 Nisan İmar Müdürlüğü Valilik Seçim Sorumluluk	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Bir bölgenin temizlik işlerinden sorumludur	X		
Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı her yıl kutlarız	X		
Belediyenin birimlerinden biri de dır	X		
Sınıf başkanımızı yolu ile belirledik	X		
Her insan sahibi olmalıdır	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdakilerden hangisi mahallemizin yöneticisidir? A. belediye başkanı B. başbakan C. muhtar D. kaymakam	X		
2. Sokaklarımızın düzenlenmesini aşağıdaki kurumlardan hangisi gerçekleştirir? A. muhtarlık B. Valilik C. milli eğitim müdürlüğü D. belediye	X		
3. Aşağıdaki yöneticilerden hangisi seçimle iş başına gelir? A. belediye başkanı B. Vali C. okul müdürü D. kaymakam	X		
4. Aşağıdaki kavramlardan hangisi bağımsızlık kavramı ile ilgili değildir? A. oy vermek B. köy ağalığı C. seçim yapmak D. demokrasi	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yaşadığımız bölgede çevre kirliliği varsa ne yaparsınız?		X	
Belediye başkanınıza ne tür önerilerde bulunabilirsiniz?	X		
Çevreyi kirlüten birini çevreyi kirlletmemesi için uyarıyorsunuz. Ama, o "Size ne!" diyor. Ne cevap verirsiniz? Neden?		X	
Hangi durumlarda muhtarla görüşürsünüz?	X		
Yaşadığımız çevrenin güzelleşmesi için ne yapabilirsiniz?		X	
İleride muhtar veya belediye başkan adayı olarak seçimleri kazanmak için ne yaparsınız?		X	
Sınıfınızda yapılan bir seçime katılman engellenirse ne yaparsınız?		X	
İlk Meclis açıldığı zaman siz de o meclisin üyelerinden birisi olsaydınız Milli Mücadele'nin kazanılması için neler yapardınız?		X	
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na nasıl bir hazırlık yaparsınız?		X	
Bu bayram niçin çocuklara armağan edilmiş olabilir?		X	
Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılış sebepleri nelerdir?	X		
Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmamış olsaydı neler olurdu?	X		
Bir insanın özgürce seçim yapması neden önemlidir?	X		
TOPLAM f	18	9	
TOPLAM %	67	33	

Tablo 4.38’de görüldüğü gibi 4. sınıf 7. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 18 tane bilişsel (% 67) ve 9 tane (% 33) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.16 ONALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Onaltıncı alt problem “4. sınıf sekizinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.39 ve Tablo 4.40’da gösterilmiştir.

Tablo 4.39 4. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 8. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

8. Ünite	Hedef Alanı		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
EŞLEŞTİRME- Aşağıda, bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin başındaki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () Kurban Bayramı () Cumhuriyet Bayramı () Nevruz () Noel () Zafer Bayramı () Yılbaşı			
1- Türkiye, Tunus, Irak’ta kutlanan dini bayram.	X		
2- Fransa, Kanada, Avustralya’da kutlanan dini bayram.	X		
3- Azerbaycan, Mısır, İngiltere ve Arjantin’de kutlanan gün.	X		
4- Türkiye’de 29 Ekim’de kutlanan milli bayram.	X		
5- Türkiye, Kırgızistan ve İran’da baharın başlangıcı olarak kutlanan bayram.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1- Aşağıdakilerden hangisi her ülkede bulunmaz. a) bayrak b) milli marş c) cumhurbaşkanı d) başkent	X		
2- Aşağıdaki ülkelerden hangisinin bayrağı ülkemizin bayrağına benzemektedir? a) Hollanda b) Tunus c) Güney Kore d) Avustralya	X		
3- Tunus’la ortak olarak kutladığımız gün aşağıdakilerden hangisidir? a) Kartaca Uluslararası Kültür Festivali b) 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı c) 5 Mayıs Çocuklar Günü d) Ramazan Bayramı	X		
4- Aşağıdakilerden hangisi Türk Cumhuriyetleri ile paylaştığımız ortak kültür öğelerinden biri değildir? a) Çadır b) At c) Dede Korkut d) Lale	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yukarıdaki resimde görülen insanlar dünyanın neresinde yaşıyor olabilirler? Yazınız. - Bu insanlar neden yüzlerini kapatmışlar? - Neden bol (geniş) kıyafetler giymiş olabilirler? - Geçimlerini nasıl sağlıyorlar? Tahminlerinizi yazınız.	X		
Aileniz bir ülkeye gezi yapmayı planlıyor. Gideceğiniz ülkeyi seçme görevini size verdi. Hangi ülkeyi seçerdiniz? Neden?		X	

2002 yılında Türkiye-Güney Kore maçında, Güney Koreliler kendi bayraklarının yanında Türk bayraklarını da taşıdılar. Bunun nedenini sınıfta tartışınız.	X		
TOPLAM f	11	1	
TOPLAM %	92	8	

Tablo 4.39’da görüldüğü gibi 4. sınıf 8. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 11 tane bilişsel (% 92) ve 1 tane (% 8) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

Tablo 4.40 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 8. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

8. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Kazakistan Türkiye ile komşudur	X		
Almanya’nın başkenti Berlin’dir	X		
Türklerin Avrupa’da en fazla yaşadığı ülke Hollanda’dır	X		
Tanzanya bir Avrupa ülkesidir	X		
Yılbaşı tüm dünyada kutlanan bir özel gündür	X		
Japonya’da 21 Mart ve 23 Eylül’de bahar bayramları kutlanır	X		
Tayland’da balık önemli bir gıdadır	X		
Azerbaycan Özbekistan ile komşudur	X		
Türkmenistan’da da Türkiye’deki dini bayramlar kutlanır	X		
Türkiye Almanya’ya daha çok elektronik aletler satar	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Ramazan Karaorman Fırat Kura Nijer Kurban Sahra	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Tunus’ta kutlanan bayramların biri de festivalidir	X		
Azerbaycan’ın önemli akarsularından biri dır	X		
Müslüman ülkelerde kutlanan dini bayramlar ve bayramlarıdır	X		
Almanya’nın önemli dağlarından birisi dağlarıdır	X		
..... bir Afrika ülkesidir			
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’nin komşularından birisi değildir? A. Almanya B. Yunanistan C. Irak D. Azerbaycan	X		
2. Aşağıdaki sanayi kollarından hangisi Azerbaycan’da daha çok gelişmiştir? A. otomotiv B. petrol C. ilaç D. silah	X		
3. Aşağıdakilerden hangisi Türk cumhuriyetlerinde kutlanan geleneksel bir bayramdır? A. Kurban Bayramı B. Ramazan Bayramı C. Anayasa Bayramı D. Nevruz Bayramı	X		

4. Aşağıdakilerden hangisi Türkmenistan’da kutlanan bayramlardan biri değildir? A. Zafer Bayramı B. Anayasa günü C. Sahra festivali D. Kurban Bayramı	X		
5. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’nin Almanya’ya sattığı ürünlerden biri değildir? A. takım elbise B. kuru incir C. fındık D. uçak	X		
6. Aşağıdakilerden hangisi Japonya’nın başkentidir? A. Bakü B. Tokyo C. Şam D. Tahran	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Almanya’da yabancı işçi sayısının fazla olmasının sebeplerini açıklayınız.	X		
Türkiye Almanya’dan daha çok sanayi ürünleri alırken bu ülkeye tarım ürünleri ile konfeksiyon ürünleri satar. Bunun sebeplerini tartışınız.	X		
Dünyadaki insanların yaşadıkları doğal çevrenin onların günlük yaşamlarına ne tür etkileri olmaktadır. Farklı iki ülkeyi örnek vererek kısaca karşılaştırınız.	X		
Dünyadaki ülkenin bazı günleri bayram olarak kutlamasının başlıca sebepleri nelerdir? Bunlardan birini açıkla mısınız?	X		
Dünyadaki çocukların bayram günlerinde ortak olarak yaptığı davranışlar nelerdir? Kendi yaşamından da örnekler vererek açıkla mısınız?	X		
Türk toplumun misafirliğe verdiği önemi günlük yaşamından örnekler vererek açıkla mısınız?	X		
Dünyada en fazla görmeyi istediğiniz ülke hangisi? Niçin?		X	
Dünya üzerinde acı çeken çocukları görünce neler hissediyorsunuz? Onlar için diğer ülkelerin yapmaları gerekenler neler olabilir? Çözüm önerilerini söyler misiniz?		X	
Türkiye ile diğer Türk cumhuriyetlerini yakınlaştıran temel nedenler neler olabilir? Örneklerle açıklayınız.	X		
Siz hiçbir bayram etkinliğinde görev aldınız mı? Neler yaşadınız?		X	
TOPLAM f	27	3	
TOPLAM %	90	10	

Tablo 4.40’da görüldüğü gibi 4. sınıf 8. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 27 tane bilişsel (% 90) ve 3 tane (% 10) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.17 ONYEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Onyedinci alt problem “5.sınıf birinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.41, Tablo 4.42 ve Tablo 4.43’de gösterilmiştir.

Tablo 4.41 5. Sınıf Sosyal Bilgiler 1. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
BİREY VE TOPLUM	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Bulunduğu çeşitli grup ve kurumlar içindeki yerini belirler.	X		
2. İçinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir.	X		
3. Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.	X		
4. Çocuk olarak haklarını fark eder.		X	
TOPLAM f	3	1	
TOPLAM %	75	25	

5.sınıfın birinci ünitesi olan Birey ve Toplum ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 4 hedefin 3 tanesi (% 75) bilişsel alandayken, 1 tanesi (% 25) bilişsel alandadır.

Tablo 4.42 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 1. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
İçinde bulunduğunuz grup ve kurumlar içindeki rolleriniz nelerdir?	X		
İçinde bulunduğunuz gruplara ait rollerimizi ve bu rollerimizin gerektirdiği sorumluluklarımız nelerdir?	X		
Çocuk olarak haklarınızı farkında mısınız?		X	
TOPLAM f	2	1	
TOPLAM %	66	33	

Tablo 4.42’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 1. ünitesi hazırlık sorularının % 66’sı bilişsel, % 33’ü duyuşsal alandadır.

Tablo 4.43 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 1. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Hangi grupların üyesi olduğunuzu söyleyiniz	X		
Zamanımızın önemli bir bölümünü sınıfta geçiririz. Belli zamanlarda bazı görevler için seçimler yaparız. Siz ne zaman ve hangi görevler için seçim yapıyorsunuz? Açıklayınız		X	
Sınıftaki sorumluluklarınız nelerdir?	X		
Sizce hangi çocuklar, hangi temel haklarını kullanamıyorlar?	X		
TOPLAM f	3	1	
TOPLAM %	75	25	

Tablo 4.43’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 1. ünitesi hazırlık sorularının % 75’i bilişsel, % 25’i duyuşsal alandadır.

4.18 ONSEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Onsekizinci alt problem “5.sınıf ikinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.44, Tablo 4.45 ve Tablo 4.46’da gösterilmiştir.

Tablo 4.44 5. Sınıf Sosyal Bilgiler 2. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları KÜLTÜR VE MİRAS	Hedef Alanı		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve yapıtları tanır.	X		
2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.	X		
3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.	X		
4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.	X		
5. Kanıt kullanarak Atatürk inkılâplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.	X		
6. Atatürk inkılâplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.	X		
TOPLAM f	6		
TOPLAM %	100		

5.sınıfın ikinci ünitesi olan Kültür ve Miras ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde tüm hedeflerin bilişsel alanda olduğu görülmektedir.

Tablo 4.45 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 2. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Doğal ve tarihi varlıklarımızdan hangilerini biliyorsunuz?		X	
Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özellikler nelerdir?	X		
Kültürel öğelerin toplum yaşamındaki önemi nedir?	X		
Atatürk inkılaplarından sonra günlük yaşam nasıldır?	X		
Atatürk ilke ve inkılapları hakkında neler biliyorsunuz?	X		
TOPLAM f	4	1	
TOPLAM %	80	20	

Tablo 4.45’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 2. ünitesi hazırlık sorularının % 80’i bilişsel, % 20’si duyuşsal alandadır.

Tablo 4.46 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 2. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Tarihi mekan, doğal varlık ve tarihi nesnenin anlamlarını öğreniniz.	X		
Ülkemizin çeşitli yörelerinde söylenen türkülerden hangilerini biliyorsunuz?	X		
Ülkemize ait halk oyunlarından hangilerini izlediniz? Anlatınız.	X		
Yaşadığınız bölgedeki hangi kültürel öğeleri biliyorsunuz?	X		
“Farklı kültürler zenginliğimizdir.” sözünden ne anlıyorsunuz?	X		
Kültürümüzde insanların bir araya gelmesini sağlayan etkenler nelerdir?	X		
Akrabalarınızla hangi zamanlarda bir araya geliyorsunuz?	X		
Atatürk inkılapları öncesi günlük yaşam sizce nasıldı? Söyleyiniz.	X		
Atatürk inkılapları deyince aklınıza neler geliyor? Anlatınız.	X		
Atatürk ilkelerinden hangilerini biliyorsunuz?	X		
Cumhuriyetin ilanı hangi ilke ile ilgilidir?	X		
TOPLAM f	11		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.46’da görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 2. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

4.19 ONDOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Ondokuzuncu alt problem “5.sınıf üçüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.47, Tablo 4.48 ve Tablo 4.49’da gösterilmiştir.

Tablo 4.47 5. Sınıf Sosyal Bilgiler 3. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Türkiye’nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanır.	X		
2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	X		
3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	X		
4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.	X		
5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	X		
6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.	X		
7. Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.		X	
TOPLAM f	6	1	
TOPLAM %	84	16	

5.sınıfın üçüncü ünitesi olan İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 7 hedefin 6 tanesi (% 84) bilişsel alandayken, 1 tanesi (% 16) duyuşsal alandadır.

Tablo 4.48 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Yaşadığınız yerin yer şekilleri nasıldır?	X		
Yaşadığınız bölgede görülen iklim insan faaliyetlerini nasıl etkiliyor?	X		
Yaşadığınız bölgede insanların yoğun olarak yaşadığı yerlerin coğrafi özellikleri nelerdir?	X		
İnsanlar doğal ortamı değiştirerek doğadan nasıl faydalanırlar?	X		
Doğal afetlere neden olan uygulamalar nelerdir?	X		
Doğal afetler toplum hayatını nasıl etkiler?	X		
TOPLAM f	6		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.48’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 3. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.49 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 3. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Dağ, ova, plato, vadi kavramlarının anlamlarını öğreniniz.	X		
Yaşadığınız bölgede dağ, ova, plato, vadi gibi yüzey şekillerinden daha çok hangileri bulunmaktadır? İsimlerini öğreniniz.	X		
Yaşadığınız bölgede en az ve en çok yağış hangi mevsimlerde görülür?	X		
Meyve ve sebzelerin bazı yıllarda fiyatlarının çok yüksek olmasının nedeni sizce ne olabilir?	X		
Yaşadığınız bölgede nüfus daha çok nerelerde toplanmıştır?	X		
Çevrenizde insanlar doğadan nasıl yararlanıyor?	X		
Evlerimizi aydınlatan elektriğin kaynağı nedir? Elektrik bu kaynaktan evimize gelinceye kadar hangi aşamalardan geçiyor? Araştırınız.	X		
Doğal afetlerle, coğrafi özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? Açıklayınız.	X		
Bölgenizde yaşanan doğal afetler ile coğrafi özellikler arasında nasıl bir bağlantı kurulabilir? Açıklayınız.	X		
Doğal afetler üzerine söylenmiş şiir, türkü, destan veya efsane biliyor musunuz? Araştırınız.	X		
Çevrenizde ormanlar olmasaydı ne gibi sorunlar ortaya çıkardı?	X		
Erozyon hakkında çeşitli kaynaklardan bilgi toplayarak sınıf ortamına getiriniz.	X		
TOPLAM f	12		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.49’da görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 3. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

4.20 YİRMİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirminci alt problem “5.sınıf dördüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.50, Tablo 4.51 ve Tablo 4.52’de gösterilmiştir.

Tablo 4.50 5. Sınıf Sosyal Bilgiler 4. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.		X	
2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	X		
3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	X		
4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.	X		
5. Ekonomideki insan etkisini fark eder.		X	
6. Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.	X		
7. İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir.	X		
TOPLAM f	5	2	
TOPLAM %	68	32	

5.sınıfın dördüncü ünitesi olan Üretim, Dağıtım ve Tüketim ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 7 hedefin 5 tanesi (% 68) bilişsel alandayken, 2 tanesi (% 32) duyuşsal alandadır.

Tablo 4.51 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 4. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSIKOMOTOR
Yaşadığınız bölgedeki ekonomik faaliyetler hangileridir?	X		
Ekonomik faaliyetlerle coğrafi özellikler arasında nasıl bir ilişki vardır?	X		
Ekonomik faaliyetlerle meslekler arasında bağlantı olabilir mi?	X		
Bölgenizdeki ekonomik faaliyetlerin, ülke ekonomisinde nasıl bir değere sahip olduğunu biliyor musunuz?	X		
Ekonomide insan ne derecede etkilidir?	X		
Üretime ne şekilde katkıda bulunabilirsiniz?	X		
İş birliği yaparak üretime dayalı, yeni fikirler geliştirebilir misiniz?	X		
TOPLAM f	7		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.51’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 4. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.52 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 4. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yaşadığınız bölgede insanların en çok uğraştığı işler nelerdir? Başka alanlarda neden uğraşmadığını düşündünüz mü? Açıklayınız.	X		
Ülkemizin her bölgesinde aynı tarım ürünleri yetiştirilebilir mi? Neden?	X		
Çevrenizde yaygın olarak yapılan meslekler nelerdir? Bunun nedenini hiç düşündünüz mü?	X		
Çevrenizde fabrika, atölye gibi sanayi kuruluşları var mı? Varsa buralarda neler üretilmektedir? Söyleyiniz.	X		
Ülkemizin bugünkü duruma ulaşmasında önemli katkıları olan yatırımcılardan kimselerin adlarını biliyorsunuz?	X		
Çevrenizde değişik işlerde çalışan insanlar, farklı şeyler üreterek ülke ekonomisine katkıda bulunuyorlar mı? Tartışınız.		X	
Yılsonunda okulunuzun bir kermes düzenleyeceğini düşünüünüz. Bu kermeste, sizden de bir şeyler üretilip satarak katkıda bulunmanız istenseydi ne yapardınız? Açıklayınız.	X		
TOPLAM f	6	1	
TOPLAM %	84	16	

Tablo 4.52’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 4. ünitesi hazırlık sorularının % 84’ü bilişsel, % 16’sı duyuşsal alandır.

4.21 YİRMİBİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmibirinci alt problem “5.sınıf beşinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.53, Tablo 4.54 ve Tablo 4.55’de gösterilmiştir.

Tablo 4.53 5. Sınıf Sosyal Bilgiler 5. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.	X		
2. Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.	X		
3. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.		X	
4. Kanıtlara dayanarak, Atatürk’ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.	X		
5. Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanır ve izler.	X		
6. Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.	X		
TOPLAM f	5	1	
TOPLAM %	84	16	

5.sınıfın beşinci ünitesi olan Bilim, Teknoloji ve Toplum ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 6 hedefin 5 tanesi (% 84) bilişsel alandayken 1 tanesi (% 16) duyuşsal alandır.

Tablo 4.54 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 5. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Buluşlarla teknolojik gelişmeler arasında ne tür bir ilişki vardır?	X		
Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkileri nelerdir?	X		
Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özellikleri nelerdir?	X		
Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önem hakkında neler biliyorsunuz?		X	
Düzyemimize uygun bilim ve teknoloji ile ilgili süreli yayınlar nelerdir?	X		
Yaptığımız çalışmalarda kullandığımız kaynakları nasıl göstereceğinizi biliyor musunuz?	X		
TOPLAM f	5	1	
TOPLAM %	84	16	

Tablo 4.54'de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 5. ünitesi hazırlık sorularının % 84'ü bilişsel, % 16'sı duyuşsal alandadır.

Tablo 4.55 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 5. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Evinizdeki kütüphanede bulunan, basım yılı en eski ve en yeni kitapları sınıfa getiriniz.	X		
Evinizde hangi teknolojik ürünleri kullanıyorsunuz?	X		
Buluş yapan bilim insanlarından hangilerini tanıyorsunuz?	X		
Yaptıkları buluşlar hakkında neler biliyorsunuz?	X		
Atatürk'ün bilimsel ve teknolojik çalışmalara verdiği önemle ilgili sözlerini bulunuz.	X		
Süreli yayın ne demektir? Öğreniniz.	X		
Takip ettiğiniz süreli yayınları söyleyiniz.	X		
“Kaynakça” kavramının anlamını farklı iki kaynaktan bulunuz.	X		
TOPLAM f	8		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.55'de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 5. ünitesi hazırlık sorularının % 100'ü bilişsel alandadır.

4.22 YIRMIİKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmiikinci alt problem “5.sınıf altıncı ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor

Açıdan Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.56, Tablo 4.57 ve Tablo 4.58’de gösterilmiştir.

Tablo 4.56 5. Sınıf Sosyal Bilgiler 6. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.	X		
2. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.	X		
3. Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.	X		
4. Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.	X		
5. Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmî kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.	X		
TOPLAM f	5		
TOPLAM %	100		

5. sınıfın altıncı ünitesi olan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde tüm hedeflerin bilişsel alanda olduğu görülmektedir.

Tablo 4.57 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 6. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumlara örnek verebilir misiniz?	X		
Kurumların insan yaşamındaki önemini söyleyebilir misiniz?	X		
Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırabilir misiniz?	X		
Sivil toplum kuruluşlarını etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirebilir misiniz?	X		
Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmi kurum ve kuruluşlarla karşılaştırabilir misiniz?	X		
TOPLAM f	5		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.57’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 6. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.58 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 6. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Temel ihtiyaçlarınızın neler olduğunu anımsayınız. Bu ihtiyaçların hangi kurumlarla ilişkili olabileceği konusunda düşüncelerinizi söyleyiniz	X		
Sağlık, güvenlik gibi ihtiyaçlarımızı hangi kurumlar sağlamaktadır? Yakın çevrenizde hizmet veren bu kurumlardan bildiklerinizi yazınız	X		
Çevrenizde yer alan dernek ya da vakıfların isimlerini ve çalışma alanlarını belirleyiniz	X		
TEMA’nın yürüttüğü faaliyetleri inceleyiniz. Bu faaliyetler, TEMA’nın kuruluş amacına uygun mu? Düşüncelerinizi kısa bir paragraf halinde yazınız	X		
Her yaş ve meslektan insan sivil toplum örgütlerine katılabilir mi? Araştırınız	X		
TOPLAM f	5		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.58’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 6. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

4.23 YIRMIÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmiüçüncü alt problem “5.sınıf yedinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.59, Tablo 4.60 ve Tablo 4.61’de gösterilmiştir.

Tablo 4.59 5. Sınıf Sosyal Bilgiler 7. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM			
1. Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.		X	
2. Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.	X		
3. Merkezî yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.	X		
4. Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.	X		
5. Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.		X	
TOPLAM f	3	2	
TOPLAM %	60	40	

5.sınıfın yedinci ünitesi olan Güç, Yönetim ve Toplum ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 5 hedefin 3 tanesi (% 60) bilişsel alandayken, 2 tanesi (% 40) duyuşsal alandadır.

Tablo 4.60 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 7. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Toplumsal yaşamı düzenleyen yasalar nelerdir?	X		
Yerel yönetim birimlerinin görevleri nelerdir?	X		
Merkezi yönetim birimlerinin görevleri nelerdir?	X		
Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasında nasıl bir ilişki vardır?	X		
Ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerimiz nelerdir?	X		
TOPLAM f	5		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.60’da görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 7. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.61 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 7. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Evinizde ve okulunuzda uymanız gereken kuralları listeleyiniz	X		
Yasa, yetki, merkezi yönetim kavramlarının anlamlarını farklı iki kaynaktan araştırınız	X		
Yaşadığınız yerdeki merkeze bağlı yönetim birimlerini saptayınız. Bu birimlerin görevleri hakkında bilgi toplayınız	X		
Milletvekili, bakan, meclis başkanı kavramlarının anlamlarını öğreniniz	X		
Bakanlar Kurulunun üyeleri kimlerden oluşur? Araştırınız	X		
Cumhuriyetimizin ilanından günümüze kadar geçen sürede görev yapan cumhurbaşkanlarımızın adlarını öğreniniz	X		
Ulusal egemenlik sembollerinin neler olduğunu araştırınız	X		
Türk bayrağının tarihçesi, Türk Bayrağı Kanunu hakkında bilgi toplayınız	X		
TOPLAM f	8		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.61’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 7. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

4.24 YİRMİDÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmidördüncü alt problem “5.sınıf sekizinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Hazırlık Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.62, Tablo 4.63 ve Tablo 4.64’de gösterilmiştir.

Tablo 4.62 5. Sınıf Sosyal Bilgiler 8. Ünite Kazanımlarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Ünite Kazanımları	Hedef Alanı		
KÜRESEL BAĞLANTILAR	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.		X	
Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.		X	
Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.	X		
Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	X		
Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.		X	
Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.	X		
TOPLAM f	3	3	
TOPLAM %	50	50	

5.sınıfın sekizinci ünitesi olan Küresel Bağlantılar ünitesindeki kazanımların hedef alanı incelendiğinde en fazla hedefin bilişsel alanda olduğu görülmektedir. 6 hedefin 3 tanesi (% 50) bilişsel alandayken, 3 tanesi (% 50) duyuşsal alandadır.

Tablo 4.63 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 8. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	BİLİŞSEL	DUYUŞSAL	PSİKOMOTOR
Dünya çocuklarının ortak yönleri nelerdir?	X		
Ülkeler aralarında ekonomik alışveriş yaparlar mı?	X		
Size göre ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisi ne kadar önemlidir?	X		
Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerini biliyor musunuz?	X		
Ortak mirasın tanınmasında turizmin yeri nedir?	X		
Turizmin uluslar arası ilişkilerdeki yeri hakkında neler düşünüyorsunuz?	X		
TOPLAM f	6		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.63’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler MEB ders kitabı 8. ünitesi hazırlık sorularının % 100’ü bilişsel alandadır.

Tablo 4.64 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 8. Ünite Hazırlık Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

Hazırlık Sorusu	HEDEF ALAN		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Dünya çocuklarının hangi konulara ortak ilgi duyabileceği konusunda görüşlerinizi söyleyiniz	X		
Dünya çocukları deyince aklınıza hangi ülke çocukları geliyor? Onlarla ilgili neler söyleyebilirsiniz?		X	
Evinizde kullanılan ve üretim yerini bildiğiniz beş eşyanın listesini yapınız. Bu eşyaların üretildikleri firma ve ülke adını karşısına yazınız	X		
Ülkeler arasındaki alışverişte, iletişim ve ulaşım neden çok önemlidir?		X	
Ortak miras sözcüğünün anlamını araştırınız	X		
Dünyada en çok görmek istediğiniz yer neresidir? Neden?		X	
Yaşadığınız bölgeye turistler geliyor mu? Cevabınız “evet” ise hangi tarihi ve doğal değerlerimizi ziyaret ediyorlar? Cevabınız “hayır” ise turistlerin gelmelerini sağlayacak neler yapabilirsiniz? Açıklayınız	X		
Turizm, dünya barışına nasıl katkı sağlar? Araştırınız	X		
TOPLAM f	5	4	
TOPLAM %	55	45	

Tablo 4.64’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi ders kitabı 8. ünitesi hazırlık sorularının % 55’i bilişsel, % 45’i duyuşsal alandadır.

4.25 YİRMİBEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmibeşinci alt problem “5.sınıf birinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.65 ve Tablo 4.66’de gösterilmiştir.

Tablo 4.65 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 1. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

1. Ünite	Hedef Alanı		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
EŞLEŞTİRME- Aşağıda, bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin önündeki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () Kurum () Sorumluluk () Birey () Aile () Rol () Hak () Grup			
Toplumun bir parçası olan ve kendine özgü ayırıcı özellikleri bulunan tek fert.	X		
Evlilik ve kan bağına dayanan, karı koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir.	X		
Bir işte bir kimsenin üstüne düşen görev.	X		
Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi.	X		
Birden fazla kişi veya nesnenin oluşturduğu küme.	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Bir öğrenci olarak sahip olduğunuz haklar ve sorumluluklardan bazıları aşağıda verilmiştir. Bunlardan hangilerinin hak, hangilerinin sorumluluk olduğunu karşılarına yazınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Her gün okula gitmek	X		
Okuldaki spor tesislerinden faydalanmak	X		
Ödevlerini zamanında yapmak	X		
Okul eşyalarını korumak	X		
Gerektiğinde laboratuardaki araçları kullanmak	X		
Okulda eğitim ve öğretim görmek	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki soruların cevaplarını seçenekler arasında bulup işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıdakilerden hangisi devletin vatandaşlara karşı olan sorumluluklarından biri değildir? A) Vatandaşların yaşamını kolaylaştırmak B) Vatandaşların yaşam kalitesini yükseltmek C) Vatandaşların ilişkilerini düzenlemek D) Vatandaşlara vergi vermek	X		
Aşağıdakilerden hangisi bireyin kendisine karşı olan sorumluluklarından biri değildir? A) Kendini geliştirmek B) Meslek sahibi olmak C) Başkalarından sürekli yardım istemek D) Kazandıklarını hak etmek	X		

Aşağıdakilerden hangisi Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunun görevlerinden birisidir? A) Yeşil alan düzenlemeleri yapmak B) Bakıma muhtaç çocukları koruma altına almak C) Okul olmayan yerlere okul yaptırmak D) Sahipsiz hayvanları korumak	X		
Aşağıdakilerden hangisi hak-sorumluluk eşleştirmelerinden biri değildir? A) Eğitim öğretim görmek-okula devam etmek B) Seçimlere katılmak-oy kullanmak C) Sağlık hizmetlerinden faydalanmak-hastane yaptırmak D) Yaptığı iş karşılığında ücret almak-işini hakkıyla yapmak	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Çocuk Hakları Sözleşmesini siz yazsaydınız ilk on maddesine ne yazardınız?	X		
Sorumluluk sahibi olduğu halde sorumluluğunu yerine getirmekten kaçan insanların yaşamlarını nasıl değerlendirirsiniz? Bir örnekle açıklayınız.	X		
Hangi gruplar ya da kurumlar içinde yer alıyorsunuz? Bu gruplar ve kurumlar içindeki rolünüz nedir? Bu rollerinizin gerektirdiği hak ve sorumluluklar nelerdir?	X		
TOPLAM f	18		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.65’de görüldüğü gibi 5. sınıf 1. ünitesinin ünite sonu değerlendirme soruları 18 tane bilişsel sorudan oluşmaktadır.

Tablo 4.66 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 1. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

1. Ünite	Hedef Alanı		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Kalabalıkların bir sürekliliği vardır	X		
Grup elemanları birbirini yakından tanır	X		
Annelik ve babalık bir rol değildir	X		
İnsan birden çok rol üstlenebilir	X		
Görsel sanatlar dersinde resim yapmak sorumluluğum, istediğim renkleri kullanmak hakkımdır	X		
Eğitim ve sağlık hizmeti alma zorunlu ihtiyaçlarımızdan doğan temel haklardır	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Beslenme Grup Okul Aile Muhtarlık Hala Yaşama	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
..... üyelerinin ortak bir amacı vardır	X		
..... yaşamımız boyunca çok yakın ilişkide olduğumuz tek kurumdur	X		
İkametgah belgesi kurumu ile olan bağımızı sağlar	X		
..... öğrenci rolünü en çok üstlendiğim yerdir	X		
Ben doğunca babamın kız kardeşirolünü üstlendi	X		
En temel çok hakkı hakkıdır	X		
Barınma, giyinme, zorunlu ihtiyaçlardan doğan	X		

temel haklarımızdır			
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdakilerden hangisi grup değildir? A. Durakta otobüs bekleyenler B. Akrabalar C. Oyun arkadaşları D. Sınıf arkadaşları	X		
2. Aşağıdakilerden hangisi kurumun özelliklerinden değildir? A. Sürekliliği yoktur B. Çalışanlarına ücret öder C. Bir ihtiyaçtan ortaya çıkar D. Hizmet üretir	X		
3. I. İlköğretim okulu II. Aile III. Asker arkadaşlığı IV. Lise Yukarıda yer alan kurumlar, en uzun süreli ilişkiden en kısa süreli ilişkide bulunmaya doğru hangi seçenekte doğru sıralanmıştır? A. II-I-IV-III B. III-I-II-IV C. IV-I-II-III D. I-IV-III-II	X		
4. Aşağıdaki rollerden hangisi okulla ilgili değildir? A. Sınıf nöbetçiliği B. Okul nöbetçiliği C. TRT Çocuk Korusu üyeliği D. Sosyal etkinlik görevi	X		
5. 19 yaşındaki bir genç aşağıdaki rollerden hangisini üstlenemez? A. Yeğen B. İlköğretim öğrencisi C. Evlat D. Torun	X		
6. Aşağıdakilerden hangisi eğitim hakkının kullanılmasını engeller ya da sınırlandırır? A. İlköğretimin zorunlu olması B. Karma eğitimin yaygınlaştırılması C. Paralı eğitimin zorunlu hale getirilmesi D. Ders kitaplarının parasız olarak dağıtılması	X		
7. Aşağıdakilerden hangisi zorunlu ihtiyaçlarımızdandır? A. Seyahat B. Barınma C. Oyun D. İlgi görme	X		
8. İnsanlar kaç yaşına kadar çocuk olarak kabul edilmektedir? A. 12 B. 15 C. 17 D. 18	X		
9. Aşağıdakilerden hangisi iletişim özgürlüğü ile doğrudan ilgili değildir? A. Uzaktaki yakınlarımızla mektuplaşmak B. İnternet aracılığı ile arkadaşlarımızla haberleşmek C. Okul kitaplığından istediğimiz kitapları alıp okumak D. Televizyonda yayımlanan haber programlarını izlemek	X		
10. Aşağıdakilerden hangisi çocuk haklarına aykırıdır? A. Çocukların belli aralıklarla aşılanması B. Çocukların aile bütçesine katkı için çalıştırılması C. İlköğrenimin tüm çocuklar için zorunlu olması D. Kimsesiz çocukların devlet korumasına alınması	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıdaki tabloda listelenen bilgileri grup, kurum, topluluk olarak işaretleyiniz. Okul Mahalle arkadaşları Konser izleyicileri Belediye Kaymakamlık Tiyatro Kulübü Hastane Müzik korusu Basketbol takımı Futbol maçı izleyicileri	X		
TOPLAM f	24		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.66’da görüldüğü gibi 5. sınıf 1. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 24 tane bilişsel (% 100) sorudan oluştuğu görülmektedir.

4.26 YİRMİALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmialtıncı alt problem “5.sınıf ikinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.67 ve Tablo 4.68’de gösterilmiştir.

Tablo 4.67 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 2. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

2. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME- Aşağıda, bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin önündeki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () Siirt () Balıkesir () Kahramanmaraş () Sivas () Aydın () Mersin () Nevşehir	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Çok uzun yıllardan beri lezzet kültürümüzün en güzel örneklerinden biri olan dondurmasıyla ünlü yer.	X		
Ünlü halk ozanımız Aşık Veysel’in doğduğu ilimiz.	X		
Peri bacalarının en güzel örneklerinin rastlandığı ilimiz.	X		
Tiftik keçisinin yününden yapılan ve çok eski bir el sanatımız olan battaniyeciliğin yapıldığı yer.	X		
Dürüm olarak servis yapılan ve adına tantuni denilen kebabın yapıldığı yer.	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıda Atatürk’ün yaptığı bazı inkılaplar ile ilkeleri verilmiştir. Bu inkılapların Atatürk ilkelerinden hangileriyle ilişkili olduğunu uygun boşluklara yazınız. Cumhuriyetçilik Halkçılık Devletçilik Laiklik İnkılapçılık Milliyetçilik	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Halifeliğin kaldırılması ile ilgilidir.	X		
Yeni harflerin kabulü ile ilgilidir.	X		
Soyadı kanunun çıkarılması ile ilgilidir.	X		
Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ile ilgilidir.	X		
Türk Dil Kurumu’nun kurulması ile ilgilidir.	X		
Miladi takvimin kabulü ile ilgilidir.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki soruların cevaplarını seçenekler arasında bulup işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıda verilen tarihi eserlerden hangisi İstanbul’da değildir? A) Topkapı Sarayı B) Selimiye Camii C) Anadolu Hisarı D) Yerebatan Sarnıcı	X		

Her yıl 17 Aralıkta Konya’da düzenlenen Şeb-i Arus törenleri kimin anısına yapılmaktadır? A) Yunus Emre B) Fatih Sultan Mehmet C) Mevlana D) Evliya Çelebi	X		
Atatürk yaptığı inkılaplarla kadınlara bir takım haklar sağlamıştır. Aşağıdakilerden hangisi bu haklardan biri değildir? A) Yaşama hakkı B) Mirastan pay alma hakkı C) Seçimlerde oy kullanma hakkı D) Resmi yerlerde çalışma hakkı	X		
Aşağıdaki inkılaplardan hangisi laiklik ilkesi doğrultusunda yapılmıştır? A) TBMM’nin açılması B) Türk tarih Kurumunun kurulması C) Türk Dil Kurumunun Kurulması D) Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yeni Türk alfabesinin ne gibi faydaları olmuştur? Yazınız.	X		
“Bu benim kültürümden bir parçadır.” diyebileceğiniz bir varlığı bize tanıtır mısınız?	X		
Çevremizde herkesin farklı bir dil konuştuğunu düşünün. Bu durumda bir ülkede neler olabileceğini yazınız.	X		
TOPLAM f	18		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.67’de görüldüğü gibi 5. sınıf 2. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının tamamı bilişsel alandan oluşmaktadır (18 tane).

Tablo 4.68 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 2. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

1. Ünite	Hedef Alanı		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Efes Antik Tiyatrosu hangi ilimizdedir? A. İzmir B. İstanbul C. Antalya D. Muğla	X		
2. Peri bacalarıyla tanınan yöremizin adı nedir? A. Mezopotamya B. Kapadokya C. Pamukkale D. Harran	X		
3. Aşağıdakilerden hangisinde kültürel öge ile bölge doğru eşleştirilmiştir? A. Kemançe-Akdeniz Bölgesi B. Horon-Karadeniz Bölgesi C. Kaşık-Doğu Anadolu Bölgesi D. Seğmen-Güneydoğu Anadolu Bölgesi	X		
4. Aşağıdakilerden hangisi insanların bir arada yaşamasında etkisi olan bir öge değildir? A. Bayramlar B. Düğünler C. İmece D. Seyahat	X		

5. Atatürk inkılaplarından önce aşağıdaki harflerden hangisi kullanılıyordu? A. Göktürk harfleri B. Arap harfleri C. Uygur harfleri D. Latin harfleri	X		
6. Kadınların yaşamlarında en önemli değişiklik aşağıdaki inkılaplardan hangisi ile gerçekleşmiştir? A. Öğrenim birliği B. Yeni Türk harflerinin kabulü C. Medeni Kanun'un kabulü D. Ölçü ve saat birimlerindeki değişiklik	X		
7. Atatürk, Türk kültürü ve tarihinin araştırılması için Türk Tarih Kurumunu, Türk dilinin geliştirilmesi için de Türk Dil Kurumunu kurmuştur. Atatürk'ün bu girişimi hangi ilkesiyle daha iyi açıklanabilir? A. Halkçılık B. Cumhuriyetçilik C. Devletçilik D. Milliyetçilik	X		
8. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi Atatürk inkılaplarından hangisiyle ilişkilidir? A. Devletçilik B. Milliyetçilik C. Halkçılık D. Laiklik	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Halifelik Isparta Bayramlar Devletçilik Manti Nemrut	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
..... ilimiz yetiştirdiği gül ve gül ürünleriyle tanınır.	X		
Tarihi kalıntılarıyla ünlü Dağı Adıyaman ilindedir.	X		
..... Kayseri ilimizin en ünlü yemeklerinden biridir.	X		
..... da küskünler barışır. Büyükler ziyaret edilir.	X		
..... kaldırılınca laiklik ilkesi uygulamaya konulmuştur.	X		
Milli sanayimizin kurulması Atatürk ilkelerinden ilkesi ile ilgilidir.	X		
Atatürk Bayramı'nı Türk gençliğine armağan etmiştir.	X		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Topkapı Sarayı Edirne ilimizdedir	X		
Adıyaman ilimizde kilim dokumacılığı yaygındır.	X		
Düğünler insanların bir araya gelmesini engelleyen kültürel öğelerdendir.	X		
Atatürk inkılapları, Türk halkını çağdaş bir yaşama kavuşturmuştur.	X		
Harf inkılabı, Atatürk'ün cumhuriyetçilik ilkesinin bir sonucudur.	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıda verilen soru ve etkinlikleri yapınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Size en yakın olan doğal varlıklardan ve tarihi mekanlardan ikisi hakkında bilgi toplayınız		X	
Bunlarla ilgili bir tanıtım afişi hazırlayıp sınıfa getiriniz.	X		
Ülkemizin bölgeleri ile özdeşleşen kültürel özelliklere ikişer örnek veriniz.	X		
Sizce insanların en çok bir araya geldiği kültürel öğelerimizin özellikleri nelerdir? Tartışınız.	X		

Ölçü ve saatlerdeki değişikliğin günlük yaşantımızda ne gibi etkileri olmuştur? Tartışınız.	X		
Atatürk ilkelerinden birini seçiniz. Bu ilkenin inkılaplarla ilişkisini gösteren bir kavram haritası hazırlayınız.	X		
TOPLAM f	25	1	
TOPLAM %	96	4	

Tablo 4.68’de görüldüğü gibi 5. sınıf 2. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 25 tane bilişsel (% 96) ve 1 tane (% 4) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.27 YİRMİYEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmiyedinci alt problem “5.sınıf üçüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.69 ve Tablo 4.70’de gösterilmiştir.

Tablo 4.69 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 3. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

3. Ünite	Hedef Alanı		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Sıcak Kalın İnce Kış Yaz Yağış	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Kış aylarının soğuk geçtiği bölgelerde insanlar giyerler.	X		
Ülkemizde meyve en çok bölgelerde yetişir.	X		
Deniz kıyısında tatil yapmak için ayları tercih edilir.	X		
Sel felaketi en çok, olan aylardan görülür.	X		
Soğuk bölgelerde yollar en çok aylarında kapanır.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki soruların cevaplarını seçenekler arasında bulup işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıdaki yerlerden hangisinde en az insan yaşar? A) Verimli toprakların çevresinde B) İş imkanı olan yerlerde C) Akarsuların çevresinde D) Dağların yamaçlarında	X		
Aşağıdakilerin hangisi insanlar arasında ulaşımı kolaylaştırmak için, doğada yapılan değişikliklerden biri değildir? A) Yol B) Tünel C) Fabrika D) Köprü	X		

Bir bölgede 50 yıl önce sel felaketleri yaşanmazken, son yıllarda her yıl yaşandığı görülmüştür. Bu bölgede neyin değişmesi selleri artırmıştır? A) Ağaçların azalması B) Evlerin artması C) Nüfusun azalması D) Çayırkların artması	X		
Gelin yedin, kızlar yedin, Nice ela gözler yedin, Seksen doksan, yüzler yedin, Kızılırmak seni, seni! Aşık Veysel Yukarıdaki şiirin yazıldığı bölge için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir? A) Bölgede çok fazla akarsu vardır. B) Tarımda sulama sıkıntısı yoktur C) Sellerden çok fazla insan ölmüştür D) Akarsular çevresinde yaşayan çoktur	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Ankara ili deniz kenarında bulunsaydı burada yaşayan insanların yaşamında ne gibi değişiklikler olabilirdi?	X		
Fırtınalı havalarda yatmadan önce sobanızı neden söndürmeniz gerekir?	X		
Hayat kaynağımız olan suyun tehlikeli olduğu durumlar nelerdir?	X		
Depremle birlikte yaşamak ne demektir?	X		
TOPLAM f	13		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.69’da görüldüğü gibi 5. sınıf 3. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının hepsi (13 tane) bilişsel sorulardan oluşmaktadır.

Tablo 4.70 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 3. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

3. Ünite	Hedef Alanı		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Ağrı Dağı hangi bölgemizde bulunmaktadır? A. İç Anadolu Bölgesi B. Karadeniz Bölgesi C. Doğu Anadolu Bölgesi D. Akdeniz Bölgesi	X		
2. Aşağıdakilerden hangisi insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanmalarına kanıt gösterilemez? A. Tarla B. Baraj C. Tünel D. Deprem	X		
3. “Ülkemizde farklı zamanlarda meydana gelen depremlerde çok sayıda can ve mal kaybı olmaktadır”. Aşağıdakilerden hangisi uygulanırsa bu tür kayıplar en aza indirilebilir? A. Deprem bölgelerine yerleşmenin teşvik edilmesi B. Yerleşim yerlerinin fay hatlarından uzak yerlerde kurulması C. Deprem bölgelerine çok katlı evler yapılması D. Deprem anında hızla binaların terk edilmesi	X		

4. Aşağıdakilerden hangisi iklimin insan faaliyetlerine etkisine örnek gösterilemez? A. İnsanların kış mevsiminde kayak yapmaları B. Farklı iklimlerde toprak, ahşap, beton evlerin yapılması C. Akarsular üzerine barajların kurulması D. Yağmurlu havalarda insanların şemsiye taşımaları	X		
5. Aşağıdaki doğal afetlerden hangisinde en büyük etken insanların doğal bitki örtüsünü yok etmeleridir? A. Deprem B. Erozyon C. Orman yangınları D. Buzlanma	X		
6. Marmara Bölgesi'nde değişik iklimlerin görülmesi, aşağıdakilerden hangisini doğrudan etkiler? A. Ürün çeşidinin artmasını B. Enerji tüketiminin fazla olmasını C. Endüstri ve ticaretin gelişmesini D. Dış göçlerle nüfusun artmasını	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Orman Erozyon Kahverengi Fay hattı Muz	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
..... olayı ile verimli topraklar yok olmaktadır.	X		
Türkiye fiziki haritasında en yüksek yerler ile gösterilir.	X		
Yer kabuğunda bulunan ve depremlere neden olan derin çatlaklara denir.	X		
..... ülkemizde Akdeniz ikliminin görüldüğü yerde yetiştirilir.	X		
..... Karadeniz ikliminin doğal bitki örtüsüdür.	X		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Çevresine göre alçakta kalan geniş düzlüklere ova denir.	X		
Akdeniz ikliminin doğal bitki örtüsü bozkırdır.	X		
Karadeniz ikliminin özeliği her mevsim yağışlı olmasıdır	X		
Ülkemizde en fazla can ve mal kaybına neden olan doğal afet heyelandır.	X		
Ülkemizde bulunan en büyük göl, Van Gölü'dür.	X		
AÇIK UÇLU- Aşağıda verilen soru ve etkinlikleri yapınız.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Yaşadığınız bölgedeki belli başlı yüzey şekilleri hangileridir?	X		
Yurdumuzdaki yer şekilleri insan hayatını nasıl etkilemektedir?	X		
Erozyonun en önemli nedenleri nelerdir?	X		
Sizden yeni bir yerleşim yeri kurmanız istense kuracağınız yerleşim yerinin doğal özellikleri neler olurdu?	X		
Akarsu ve göllerimizden sağlanan yararlar nelerdir?	X		
TOPLAM f	21		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.70'de görüldüğü gibi 5. sınıf 3. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 21 tane bilişsel (% 100) sorulardan oluştuğu görülmektedir.

4.28 YIRMİSEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmisekizinci alt problem “5.sınıf dördüncü ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açısından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.71 ve Tablo 4.72’de gösterilmiştir.

Tablo 4.71 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 4. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

4. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME- Aşağıda, bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin önündeki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () İpekböceği () Armut () Yumurta () Vişne () İncir () Portakal () Balık	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Sarıdır zerdali değil, suludur şeftali değil.	X		
Altı deri üstü deri, içinde bir avuç darı.	X		
Dereler tepeler sık sık küpeler.	X		
Hem böcektir hem kelebektir, koza yapar öbek öbeğdir.	X		
Pulları var gelin değil, suda bulunur kayık değil.	X		
Avuçta kayar sabun değil, bilemezsın karşımda değil.	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Tarım Ticaret Para Üretim Turizm İhracat	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
İnsanların çeşitli kaynakları işleyerek ürünler elde etmesine denir.	X		
Bir ülkenin dış ülkelere ürünlerini satmasına denir.	X		
Devletler tarafından çıkarılan üzerinde değeri yazılı olan, kağıt veya madenden yapılmış alışveriş aracına denir.	X		
Kazanç amacıyla her türlü mal ve hizmetin alınıp satılmasına denir.	X		
İnsanların dinlenmek, eğlenmek ve gezmek için yaptıkları geziler ve bu gezilerin doğurduğu ekonomik etkinliğe denir.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki soruların cevaplarını seçenekler arasında bulup işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Turizmin çok geliştiği bir şehirde, buna paralel olarak hangi sektörün de gelişmesi beklenir? A) Madencilik B) Ticaret C) Tarım D) Sanayi	X		
Hangisi olumsuz hava koşullarından en az etkilenen ulaşım aracıdır? A) Otobüs B) Uçak C) Tren D) Gemi	X		
Ülkemizde ürünler yetiştirildikleri yerlerle özdeşleştirilirler. Aşağıdaki şehir-ürün eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır? A) Amasya-elma B) Antep-fıstık C) Rize-çay D) Mersin-çay	X		

Doğu Anadolu Bölgesi'nde yazlar yağışlı geçtiği için çayır ve otlaklar boldur. Bu durum bölgede hangi geçim kaynağının gelişmesini sağlar? A) Tarım B) Hayvancılık C) Ormancılık D) Ticaret	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Bir fabrikada müdür olduğunuzu düşünün. Aynı ürünü üreten başka fabrikalar ürünleri sizden daha ucuza mal ediyorlar. Eğer bu durum böyle devam ederse satış miktarınız azalacak ve zarar edeceksiniz. Bu durumu önlemek için ürünlerinizi daha ucuza satmanız gerekiyor. Buna yönelik olarak hangi önlemleri alırsınız? Yazınız.	X		
TOPLAM f	16		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.71'de görüldüğü gibi 5. sınıf 4. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının tamamının bilişsel olduğu görülmektedir (16 tane).

Tablo 4.72 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 4. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

4. Ünite	Hedef Alanı		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdakilerden hangisi ilgili bölgenin önemli bir ekonomik faaliyetidir? A. İç Anadolu Bölgesi-balıkçılık B. İç Anadolu Bölgesi-ormancılık C. Karadeniz Bölgesi-hayvancılık D. Akdeniz Bölgesi-turizm	X		
2. Aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisi ülkemiz için önemli bir ekonomik faaliyet değildir? A. Madencilik B. Turizm C. Hayvancılık D. Kahve üretimi	X		
3. Aşağıdaki ekonomik faaliyetlerinin hangisi Karadeniz Bölgesi'nin önemli bir ekonomik faaliyeti değildir? A. Buğday B. Balık C. Orman D. Fındık	X		
4. Coğrafi özellikler açısından aşağıdaki bölgelerin hangisi buğday yetiştirmeye elverişlidir? A. Karadeniz Bölgesi B. Akdeniz Bölgesi C. Marmara Bölgesi D. İç Anadolu Bölgesi	X		
5. Fındık üretiminin en çok Karadeniz Bölgesi'nde yapılmasının nedenleri aşağıdakilerden hangisi olamaz? A. Karadeniz ülkemizin kuzeyinde yer alır. B. Karadeniz Bölgesi yağmurludur. C. Karadeniz Bölgesi'nde ılıman iklim görülür. D. Karadeniz'in nem oranı yüksektir.	X		
6. I. Pamuk→Akdeniz-Ege II. Ayçiçeği→Marmara III. Tütün→Karadeniz IV. Buğday→İç Anadolu Yukarıda bazı tarım ürünleri ile bunların en çok üretildiği bölgelerimiz eşleştirilmiştir. Ancak birisi yanlıştır. Yanlış olan hangisidir? A. I B. II C. III D. IV	X		

BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Marmara Karadeniz Akdeniz Tarım Doğu Anadolu	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Ülkemizde ormancılık faaliyetlerinin en ileri olduğu yer Bölgesi'dir.	X		
Ülkemizde hayvancılık faaliyetlerinin en çok yapıldığı bölge Bölgesi'dir	X		
Ülkemizde turizmin en çok geliştiği yer Bölgesi'dir	X		
Ülkemizde sanayi faaliyetlerinin en yoğun olduğu yer Bölgesi'dir	X		
..... İç Anadolu Bölgesi'nde en önemli ekonomik faaliyettir	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Çevrenizde tanıdığınız bir iş adamının hayatını inceleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız. 1. İş adamının adı, soyadı nedir? 2. Kuruluşunun adı, adresi nedir? 3. Ürettiği mal veya hizmetin cinsi nedir? 4. Bulunduğunuz yer ve ülkemize sağladığı	X		
2. İş birliği yaparak bir iş kursaydınız bu işi kiminle, nasıl kurardınız? Ne ürettirdiniz? Hedefiniz ne olurdu? Açıklayınız.	X		
TOPLAM f	13		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.72'de görüldüğü gibi 5. sınıf 4. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının tamamının bilişsel olduğu görülmektedir (13 tane).

4.29 YİRMİDOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Yirmidokuzuncu alt problem “5.sınıf beşinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.73 ve Tablo 4.74'de gösterilmiştir.

Tablo 4.73 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 5. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

5. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıdaki buluşlarla bu buluşları yapan kişileri eşleştiriniz. Telefon Markoni Ampul Pastör Kuduz Aşısı Edison Radyo Bell Pil Volta	X		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Teknolojinin gelişmesi ile buluşlar arasında bir ilişki yoktur.	X		
Buluş yapanlar ve bilim insanları çalışkanlık, kararlılık ve sabır gibi ortak özelliklere sahiptirler.	X		
Buluşlar yalnızca, buluşun yapıldığı dönemi ilgilendirir.	X		
Yaptığımız çalışmalarda yararlandığımız kaynakları her zaman belirtmemiz gerekmez.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ-	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıdakilerden hangisi insanların günlük hayatını kolaylaştıran buluşlardan biri değildir? A) Tekerlek B) Telefon C) Aşı D) Otomobil	X		
Aşağıdakilerden hangisi elektriğin keşfinden önce de kullanılmaktaydı? A) Buzdolabı B) Ütü C) Çamaşır makinesi D) Bilgisayar	X		
Suyun kaldırma kuvvetini bulan bilim insanı kimdir? A) Pastör B) Markoni C) Arşimet D) Edison	X		
Atatürk'ün kurduğu kurumlardan hangisi amacı bakımından diğerlerinden farklıdır? A) Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi B) Türk Dil Kurumu C) Türk Tarih Kurumu D) Atatürk Orman Çiftliği	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Atatürk'ün bilim ve teknolojiye çok önem vermesinin nedenleri nelerdir?	X		
TOPLAM f	10		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.73’de görüldüğü gibi 5. sınıf 5. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının hepsi bilişsel kazanım basamaklarından oluşmaktadır.

Tablo 4.74 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 5. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

5. Ünite	Hedef Alanı		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Tarihte uçağı ilk kez kim uçurmuştur? A. Hazerfen Ahmet Çelebi B. Wright Kardeşler C. Lumiere Kardeşler D. Johannes Gutenberg	X		
2. Dünya'nın döndüğünü iddia ettiği için idamı istenen bilim insanı kimdir? A. Edison B. Newton C. Galile D. Einstein	X		
3. İlk Türk matbaacısı kimdir? A. İbrahim Müteferrika B. Farabi C. Hazerfen Ahmet Çelebi D. Evliya Çelebi	X		
4. Aşağıdakilerden hangisi bilim insanının özelliklerinden değildir? A. Toplum için çalışır B. Çalışkandır C. Sabırsızdır D. Cesurdur	X		
5. Kaynakça ders kitaplarının genellikle hangi bölümünde bulunur? A. Baş tarafında B. Ünite sonlarında C. Sonunda D. Alıntının altında	X		
6. Aşağıdakilerden hangisi buluş sırasına göre en öncedir? A. Tahta tablet B. Parşömen C. Papirüs D. Taş tablet	X		
7. Aşağıdaki uçma araçlarından hangisi icat edilme sırasına göre en sonda bulunur? A. Balon B. Planör C. Uçak D. Uzay mekiği	X		
8. Sinemanın icadında en çok yararlanılan buluş hangisidir? A. Fotoğraf B. Otomobil C. Buhar gücü D. Pil	X		
9. Aşağıdakilerden hangisi merceklerden yararlanılarak yapılan teknolojik ürün değildir? A. Gözlük B. Dürbün C. Teleskop D. Otomobil aynası	X		
10. "Evrensel kütle çekimi" yasası hangi bilim insanına aittir? A. Edison B. Newton C. İbni Sina D. Galile	X		
11. Aşağıdakilerden hangisi tıp alanında yapılan bir buluş değildir? A. Çiçek aşısının bulunması B. Penisilinin bulunması C. Telefonun icadı D. Stetoskobun bulunması	X		
12. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün kurduğu Atatürk Orman Çiftliğinin kuruluş amaçlarından değildir? A. Farklı ürünler yetiştirmek B. Modern teknikleri uygulamada örnek olmak C. Doğal, sağlıklı ürünler sunmak D. Ucuz ürünler sunmak	X		
13. Aşağıdakilerden hangisi süreli yayındır? A. TV B. Radyo C. Çocuk dergisi D. Kitap	X		
14. Aşağıdakilerden hangisinde kaynakça bulunur? A. Video kaset B. CD C. Fotoğraf D. Kitap	X		

15. Yazılı ve görsel kaynakların izinsiz çoğaltılması aşağıdakilerden hangisine yol açar? A. Yeni eser ortaya çıkarı B. Kaliteli eser piyasaya sunulur C. Eser sahibine kazanç sağlar D. Ülke ekonomisine zarar verir	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Çinliler Tıp 1976 Sümerler Korsan Sürelî yayınlar Atatürk Fikir ve Sanat Eserleri Ampul Sabiha Gökçen	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Günümüzden yaklaşık 5500 yıl önce bilinen ilk yazıyı kullandılar.	X		
..... kağıdı ilk bulan millettir.	X		
Tıp alanında yapılan en önemli buluşlardan biri olan çiçek aşısı yılında bulundu.	X		
..... Edison'un en önemli buluşudur.	X		
İbni Sina özellikle alanında çalışmıştır	X		
Atatürk Orman Çiftliği 1925'te tarafından kurulmuştur	X		
..... Türkiye'nin ilk kadın pilotudur	X		
..... ayda, haftada, yılda bir şeklinde çıkar	X		
..... Kanunu'na göre herhangi bir eserin satışı, kiralaması, ödünç verilmesi eser sahibinden izin alınmadan yapılamaz	X		
Yazılı ve görsel kaynakların izinsiz çoğaltılmış nüshalarına halk arasında denir.	X		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Kağıdı ilk olarak Frigyalılar kullanmıştır	X		
Ülkemizde ilk TV yayınına 1968 yılında başlanmıştır	X		
Bundan 3000 yıl önce uçak icat edilmiştir	X		
Matbaayı Edison icat etmiştir	X		
İbni Sina tıp biliminin gelişmesine önemli katkıları olan bir Türk bilim insanıdır	X		
Atatürk bilimsek çalışmaya önem vermemiştir	X		
Çocuk dergileri bilgi verme yanında eğlendiricidir	X		
Kitaplarda kaynakça bölümü en başta bulunur	X		
TOPLAM f	33		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.74'de görüldüğü gibi 5. sınıf 5. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 33 tane bilişsel (% 100) sorudan olduğu görülmektedir.

4.30 OTUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Otuzuncu alt problem “5.sınıf altıncı ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.75 ve Tablo 4.76'da gösterilmiştir.

Tablo 4.75 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 6. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

6. Ünite	Hedef Alanı		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Dernek Kızılay Gönüllülük Yeşilay Vakıf Dayanışma Sivil Toplum Örgütleri	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulan topluluğa denir.	X		
Bir hizmetin gelecekte de yapılması için belirli şartlarla kurulan kuruma denir.	X		
İnsanların toplumsal sorunlar hakkındaki görüşlerini dile getirmek amacıyla kurdukları örgütlere denir.	X		
Karşılık beklemeden bir işte sevak ve isteyerek çalışmaya denir.	X		
Bir topluluğu oluşturan bireylerin; duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanmasına, yardımlaşma ve iş birliği içinde olmasına denir.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki soruların cevaplarını seçenekler arasında bulup işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıdakilerden hangisi Türk Silahlı Kuvvetlerinin görevlerinden biridir? A) Vergileri toplamak B) Sağlık kuruluşlarını inşa etmek C) Ülkemizi iç ve dış tehditlere karşı korumak D) Bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmek	X		
Aşağıdakilerden hangisi Kızılay'ın kuruluş amaçlarından birisi değildir? A) Depremde insanlara yardım etmek B) Felaketlerde sağlık yardımı yapmak C) Kan merkezleri kurmak D) Öğrencilere burs vermek	X		
Aşağıdakilerden hangisi ormanların yararlarından değildir? A) Havayı temizler B) İçerisinde birçok canlıyı barındırır C) Erozyonu önler D) Depremleri önler	X		
Aşağıdakilerden hangisi ormanları korumak için yapılması gerekenlerden değildir? A) Ormanlarda ateş yakılmamalıdır B) Uygun yerlere ağaç dikilmelidir C) Ağaçları izinsiz kesenler yetkililere bildirilmelidir D) Ormanlarda piknik yapılmalıdır.	X		
Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? A) İlköğretim 8 yıldır B) Eğitim, ailede başlar C) Her çocuk okutulmamalıdır D) Herkesin eğitime ihtiyacı vardır.	X		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Sivil toplum örgütlerinde gönüllülük esastır.	X		
TEMA Vakfı, çevreyi korumak amacıyla kurulan vakıflardan biri değildir.	X		
Mutlu olmak için çok para harcamak gerekir.	X		
Türk Silahlı Kuvvetlerinin görevi, ülkemizi her türlü iç ve dış tehlikelere karşı korumaktır.	X		

Kızılay insanlara kan sağlamak amacıyla kurulan bir kurumdur.	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Ülkemizin güçlü bir ordusu bulunmasaydı ne olurdu?	X		
Yaşadığınız yere bir grup yabancı turist gelmiştir. Turistlere çevrenizdeki doğal ve kültürel varlıkları tanıtmamız gerekiyor. Onlara nereleri gezdirirsiniz? Neden?		X	
Çevrenizdeki hayırseverlerin yaptırdığı hayır işlerini araştırınız. Hangi alanlarda hayır işleri yapmışlardır sınıflandırınız.	X		
TOPLAM f	17	1	
TOPLAM %	94	6	

Tablo 4.75’de görüldüğü gibi 5. sınıf 6. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 17 tane bilişsel (% 94) ve 1 tane (% 6) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

Tablo 4.76 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 6. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

6. Ünite	Hedef Alanı		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Aşağıdakilerden hangisi sağlık alanında hizmet veren bir kuruluş değildir? A. Hastaneler B. LÖSEV C. Sağlık ocakları D. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği	X		
2. Bir konutun inşaatının gerçekleştirilmesi aşamasında aşağıdaki kurumlardan hangisinin görevi yoktur? A. Belediye B. Köy işleri müdürlüğü C. Tapu sicil müdürlüğü D. İmar müdürlüğü	X		
3. Aşağıdaki kurumlardan hangileri gıda maddesi satan yerleri denetleme yetkisine sahiptir? A. Belediye-Kızılay B. Tüketici Hakları Derneği-Belediye C. Tarım İl Müdürlüğü-Belediye D. Eğitim Gönüllüleri Vakfı-TEMA	X		
4. Aşağıdakilerden hangisi eğitimle ilgili bir kuruluş değildir? A. Milli Eğitim Vakfı B. Mesleki Eğitim Merkezi C. Türk Eğitim Derneği D. Sağlık ocağı	X		
5. Polis memuru toplumun aşağıdaki ihtiyaçlarından hangisini karşılar? A. Beslenme B. Güvenlik C. Barınma D. Eğitim	X		

6. TEMA Vakfı aşağıdaki hangi kuruluşla daha çok iş birliği yapmaktadır? A. Milli Savunma Bakanlığı B. Kültür ve Turizm Bakanlığı C. Çevre ve Orman Bakanlığı D. Maliye Bakanlığı	X		
7. Aşağıdaki eşleştirmeleri inceleyiniz. Bu seçeneklerden hangisi doğrudur? A. Güvenlik-öğretmen B. Giyinme-muhtarlık C. Ulaşım-valilik D. Sağlık-hastane	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. TEMA Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Temel eğitim	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
10 Milyon Meşe Projesi tarafından yürütülmektedir	X		
Ülkemizde zorunlu ve parasızdır	X		
..... bir sivil toplum örgütüdür	X		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Eğitim Gönüllüleri Vakfı, sağlık konusunda hizmet veren bir sivil toplum kuruluşudur	X		
Toplumda iş birliği, dayanışma ve yardımlaşma içinde bulunarak sorunların çözülmesine yardımcı olanlara etkin yurttaş denir	X		
TEM Otoyolu Bitkilendirme Projesi bir TEMA projesidir	X		
Türkiye Aile Planlaması Derneği, doğal afetlerde arama kurtarma yardımı yapar	X		
Her yaş ve meslekten insanlar sivil toplum örgütlerine katılabilir ve sorunların çözümüne yardımcı olabilirler	X		
Aynı amacı gerçekleştirmek üzere devlet kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarından yardım isteyebilir	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Bir grup arkadaşınızla bir sivil toplum kuruluşu (dernek veya vakıf) kurmak istiyorsunuz. Hangi çalışma alanını seçerdiniz? Ne gibi çalışmalar yapmayı amaçladınız? Düşüncelerinizi yazılı olarak anlatınız.		X	
TOPLAM f	16	1	
TOPLAM %	94	6	

Tablo 4.76’da görüldüğü gibi 5. sınıf 6. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 16 tane bilişsel (% 94) ve 1 tane (% 6) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.31 OTUZBİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Otuzbirinci alt problem “5.sınıf yedinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açısından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.77 ve Tablo 4.78’de gösterilmiştir.

Tablo 4.77 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 7. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

7. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME- Aşağıda, bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin önündeki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () Anayasa () Kamuoyu () Milletvekili () Aile () Demokrasi () Sancak () Yurttaşlık	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Bir yurttan doğup büyüme veya yaşamış olma durumudur.	X		
Bir devletin işleyiş biçimini ve vatandaşlarının hak ve görevlerini belirten temel yasadır.	X		
Bir durum üzerine halkın genel düşüncesidir.	X		
Anayasaya göre TBMM’ye seçimle giren millet temsilcisidir.	X		
Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimine denir.	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Vatandaşlık Vali Bağımsızlık Kaymakam Cumhuriyet Monarşi	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Oy vermek görevidir.	X		
Bayrağımız sembollerimizdendir.	X		
..... ilçelerde İç İşleri Bakanlığı adına çalışan merkezi yönetim görevlilerindendir.	X		
Devlet biçimi olan ülkelerde devlet başkanı belli bir süre için seçilir.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki soruların cevaplarını seçenekler arasında bulup işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıdakilerden hangisi yasalarımıza göre yapmak zorunda olduğumuz bir durum değildir? A) Trafiğe çıkarken emniyet kemeri takılması B) Alışverişlerden sonra fiş/fatura alınması C) Toplu taşıma araçlarında büyüklere yer verilmesi D) Kız ve erkek çocukların ilköğretim okullarına gönderilmesi	X		
Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin bir anayasasının olması neyi ifade eder? A) Herkesin yasalara uygun hareket ettiği B) Devletin yasalara uygun olarak yönetildiği C) Devletin bakanlar tarafından yönetildiği D) Her devletin bir anayasasının olduğu	X		

Aşağıdakilerden hangisi Milli Eğitim Bakanlığının görevleri arasında değildir? A) Öğretmenleri atamak B) Eğitim ve öğretim yasasını uygulamak C) Halk Eğitim Merkezlerini yönetmek D) Öğrencileri yaz tatiline götürmek	X		
Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? A) Kaymakam ili yöneten en yetkili kişidir. B) Başbakanı milletvekilleri seçer C) Valiler İçişleri Bakanlığına bağlı olarak çalışırlar D) İlk kasın başbakanımız Sabiha Gökçen'dir.	X		
Türkiye Cumhuriyeti bayrağı neyin ifadesidir? A) Bağımsızlığın B) Ülkemizdeki zenginliklerin C) Yönetim şeklinin D) Kültürel değerlerimizin	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Çocuğunu hastaneye yetiştirmek isteyen bir baba şehir içinde yasal hız sınırının üstüne çıkmıştır. Trafik polisi tarafından durdurulan babanın ehliyetine el konulması gerekmektedir. Size göre böyle bir durumda baba ve trafik polisi nasıl davranmalıdır?		X	
Bir gemi yolculuğu sırasında 10 kişiyle birlikte ıssız bir adaya çıkmak zorunda kaldınız. Adada huzurlu yaşamak için bir takım yasalara ihtiyacınız var. Bu yasaları siz hazırlayacaksınız. Yasalarda en çok hangi konulara değinirdiniz?		X	
TOPLAM f	14	2	
TOPLAM %	87	13	

Tablo 4.77’de görüldüğü gibi 5. sınıf 7. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 14 tane bilişsel (% 87) ve 2 tane (% 13) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

Tablo 4.78 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 7. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

7. Ünite	Hedef Alanı		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
1. Bakanlar Kurulunun üyeleri kim tarafından seçilir? A. Meclis başkanı B. Meclis yürütme kurulu C. Cumhurbaşkanı D. Başbakan	X		
2. Merkezi yönetimin ilçelerdeki temsilcisi aşağıdakilerden hangisidir? A. Belediye başkanı B. Kaymakam C. Vali D. İlçe jandarma komutanı	X		
3. İl merkezlerinde kamu düzeninin sağlanması kimin görevidir? A. Muhtarın B. Belediye başkanının C. Valinin D. Karakol amirinin	X		

4. Doğal afetler sonucunda oluşturulan kriz merkezlerinin çalışması aşağıdakilerden hangisinin sorumluluğundadır? A. AKUT başkanının B. Kaymakamın C. Sivil savunma teşkilatının D. Valinin	X		
5. Aşağıdakilerden hangisi kaymakamın görevlerinden biri değildir? A. Trafik sorunu yaşanan yerlere üst geçi yaptırmak B. İlçelerde yasaların ve hükümet kararlarının uygulanmasından sorumlu olmak C. Görev alanı içindeki yönetsel kuruluşları denetlemek D. Görev alanındaki kamu düzenini sağlamak	X		
6. Merkezi yönetimi temsil eden kişilerden hangisi seçimle göreve gelmez? A. Meclis başkanı B. Milletvekili C. Başbakan D. Vali	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. 1937 Parti Cumhurbaşkanı İlk üç Yemin Hakimiyet	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
..... Türkiye Cumhuriyeti'nin başıdır	X		
Milletvekili olan bir adayın cumhurbaşkanı olması durumunda üyeliği sona erer	X		
Milletvekili adayı en çok oyu alarak, milletvekili seçilse bile etmeden görevine başlayamaz	X		
Bayrağımızdaki kırmızı renk sembolüdür	X		
Türk Bayrağı Nizamnamesi tarihinde yayımlanmıştır	X		
Anayasamızın maddesi kesinlikle değiştirilemez ve değiştirilmesi dahi teklif edilemez	X		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Otomobilde seyahat sırasında her zaman ön koltukta otururum		X	
Öğretmenimiz ders anlatırken dikkatle onu dinlerim		X	
Evimizde atık maddeleri ayırarak poşetleriz		X	
Devletin şeklini, devlet organlarının kuruluş ve işleyişini belirleyen temel yasaya anayasa denir	X		
Yaya geçitlerinde karşıya geçişlerde uyarı levhalarına hiç dikkat etmem		X	
Oyun alanlarının dolu olduğu durumlarda geniş cadde ve sokaklarda top oynarım		X	
Kutucuklar içindeki kelimeleri, aşağıda verilen ifadelerle eşleştiriniz	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıda verilen şemada boş bırakılan yerleri doldurarak bağımsızlığımızın sembolleriyle ilgili bir kavram haritası oluşturunuz	X		
1. Aşağıda verilenlerin hangi bakanlığın görevi olduğunu altlarına yazınız	X		
TOPLAM f	16	5	
TOPLAM %	76	24	

Tablo 4.78’de görüldüğü gibi 5. sınıf 7. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının 16 tane bilişsel (% 76) ve 5 tane (% 24) duyuşsal sorulardan oluştuğu ve değerlendirme sorularının ağırlıklı olarak bilişsel olduğu görülmektedir.

4.32 OTUZİKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Otuzikinci alt problem “5.sınıf sekizinci ünite Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar ile Ders Kitabı Değerlendirme Soruları Bilişsel Duyuşsal ve Psikomotor Açından Örtüşmekte midir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4.79 ve Tablo 4.80’de gösterilmiştir.

Tablo 4.79 5. Sınıf Sosyal Bilgiler MEB Ders Kitabı 8. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

8. Ünite	Hedef Alanı		
EŞLEŞTİRME- Aşağıda, bazı cümleler ve bu cümlelerle ilgili sözcükler verilmiştir. Bu cümlelerin önündeki rakamı ilgili olduğu sözcüğün önüne yazınız. () Origami () Hiyeroglif () Piramit () Kanal () Karnaval () Balıkçılık () İkebana	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Renkli ve şaşırtıcı kılıklara girerek yapılan geleneksel şenlik ve eğlence dönemi.	X		
Deniz, göl, ırmak gibi büyük suları birbirine bağlamak ya da suyu başka yöne akıtmak için açılan geniş su yolu.	X		
Japonlara özgü geleneksel kağıt katlama sanatı.	X		
Eski Mısırlıların kullandığı, bir resim ya da harfle bir kelimenin gösterildiği resim yazısı.	X		
Mısır firavunlarının mezarlarına verilen ad.	X		
Balık üretme, balıktan yararlanma ve satma işi.	X		
BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Bell Misissipi Gurbetçi Gutenberg Nil Rio Karnavalı Karakul	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
..... dünyanın en uzun nehridir.	X		
..... Özbekistan’da yetiştirilen ünlü bir koyun cinsidir.	X		
Almanya vatandaşlarımızın yaşadığı bir Avrupa ülkesidir.	X		
..... şubat ayında Brezilya,’da düzenlenir.	X		
Daha çok insanın kitap okuyabilmesi Alman mucit sayesinde olmuştur.	X		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki soruların cevaplarını seçenekler arasında bulup işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıda Dünya Miras Listesinde yer alan eserlerinden dördü bulunduğu yer ile birlikte verilmiştir. Kaç eşleştirme doğrudur? 1) Piramitler-Mısır 2) Berlin Müze Adası-Brezilya 3) Nemrut Dağı-Türkiye 4) Hattuşaş-Özbekistan A) 1 B) 2 C) 3 D) 4	X		

Aşağıdakilerden hangisi Almanya ile Türkiye arasındaki alışverişin sebeplerinden biri olamaz? A) Almanya'nın diğer Avrupa ülkelerine göre Türkiye'ye daha yakın olması B) Almanya'da çok sayıda Türk vatandaşımızın yaşaması C) Almanya'nın nüfusunun fazla olması D) Almanya'nın ekonomik yönden güçlü bir ülke olması	X		
Aşağıdakilerin kaçısı Özbekistan'la ilgili sözcüktür? İbni Sina, Buhara, samba, tapır, beyaz altın, i Fuji Dağı A) 1 B) 2 C) 3 D) 4	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Japonya'da petrol taşıyan tankerler çift teknelidir. Eğer böyle olmasaydı oluşabilecek tehlikeler hakkında düşündüklerinizi yazınız.	X		
TOPLAM f	15		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.79'da görüldüğü gibi 5. sınıf 8. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının tamamının bilişsel olduğu görülmektedir (15 tane).

Tablo 4.80 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Özel Yayınevi Ders Kitabı 8. Ünite Değerlendirme Sorularının Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Sınıflaması

8. Ünite	Hedef Alanı		
ÇOKTAN SEÇMELİ- Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
I. Oyun II. Müzik III. Spor 1. Yukarıdaki etkinlik alanlarından hangisi ya da hangileri genel olarak dünya çocuklarının ortak ilgi alanlarındandır? A. Yalnız I B. I ve III C. II ve III D. I, II ve III	X		
2. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizin dış ülkelere sattığı ürünlerden biri değildir? A. Kuru üzüm B. Tekstil ürünü C. Fındık D. Petrol	X		
3. Ülkemizin dış ticaretinde en çok ilişki içinde olduğu ülke aşağıdakilerden hangisidir? A. Almanya B. Japonya C. İran D. Azerbaycan	X		
4. Çabuk bozulabilen ürünlerin tüketiciye ulaştırılmasında aşağıdaki ulaşım araçlarından hangisi kullanılmalıdır? A. Tır B. Tren C. Gemi D. Uçak	X		
5. Ülkemiz dışında Türk bayrağının dalgalandığı Caber Kalesi, aşağıdaki ülkelerden hangisindedir? A. Mısır B. Suriye C. Tunus D. Bosna-Hersek	X		
6. Aşağıdakilerden hangisi doğal olmayan kültürel miraslardan biridir? A. Peri bacaları B. Damlatış Mağarası C. Efes harabeleri D. Manavgat Şelalesi	X		

BOŞLUK DOLDURMA- Aşağıdaki boşluklara, verilen kelimelerden uygun olanı yazınız. Kitap Ekonomi Çizgi filmleri Turizm İnternet Mostar Alışveriş	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Aşağıda isimleri verilen ve dünya miras listesinde bulunan doğal ve kültürel varlıklarımızın bulundukları illeri öğrenerek karşılıklarına yazınız. 1. Göreme ve Kapadokya Milli Parkı 2. Nemrut Dağı 3. Truva arkeoloji kenti 4. Hattuşaş 5. Safranbolu evleri	X		
Ülkeler arasındaki ticari anlaşmalar çerçevesinde yapılır	X		
Mimar Sinan'ın en önemli eserlerinden olan Köprüsü, Bosna-Hersek'tedir	X		
İnsanlar arasında alışveriş işlemlerinin bütününe denir	X		
..... çocukların hayal gücünün gelişmesini sağlar	X		
Gelişen teknoloji ve bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ile farklı ülkelerdeki çocuklar arasında arkadaşlığı yaygınlaşmıştır	X		
Okuma alışkanlığının kazandırılması açısından okunması faydalıdır	X		
İnsanların gezmek, görmek, dinlenmek, eğlenmek vb. amaçlarla yaptıkları gezilere denir	X		
DOĞRU-YANLIŞ- Aşağıdaki cümlelerden doğru olana D, yanlış olana Y işareti koyunuz.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Ülkelere göre ismi değişse de saklambaç oyunu dünya çocuklarının ortak ilgi alanlarından	X		
Bir ülkenin ürettiği ürünleri başka ülkelere satmasına ithalat (dış alım) adı verilir	X		
Ülkemizdeki ulaşım araçlarının tamamı dış ülkelere alınır	X		
Bir ürünün hangi yollarla taşınacağı iklim, yeryüzü şekilleri ve denize uzaklık gibi doğal koşullara bağlıdır	X		
Venedik, ülkemizin en önemli turizm alanlarından biridir	X		
Müzik yarışmaları, olimpiyat oyunları, spor etkinlikleri ülkeler arasındaki kültürel bağları güçlendirir	X		
AÇIK UÇLU	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Ülkemize gelen turiste nasıl davranmamız gerekmektedir? Yazınız	X		
Ülkemizin en fazla satın aldığı ürünlerden beş tanesinin adını yazınız	X		
TOPLAM f	22		
TOPLAM %	100		

Tablo 4.80'de görüldüğü gibi 5. sınıf 8. ünitesinin ünite sonu değerlendirme sorularının tamamının bilişsel olduğu görülmektedir (22 tane).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar ve sonuçlara göre geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1 SONUÇLAR

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi kazanımları ile ders kitapları hazırlık soruları ve değerlendirme sorularının taksonomik olarak karşılaştırılması sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 5.1.'de verilmiştir.

Tablo 5.1 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımları ile Ders Kitapları Hazırlık Soruları ve Değerlendirme Sorularının Taksonomik Olarak Karşılaştırılması

			ÜNİTELER										
4. SINIF	Sınıf	Sınıflama		1	2	3	4	5	6	7	8	T	
KAZANIMLAR		Bilişsel	N	3	4	7	6	5	4	4	3	36	
			%	50	67	88	89	85	80	100	75	78	
		Duyuşsal	N	3	2	1	1	-	1	-	1	9	
			%	50	33	12	11	-	20	-	25	20	
		Psikomotor	N	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
			%	-	-	-	-	15	-	-	-	2	
HAZIRLIK SORULARI	MEB	Bilişsel	N	4	6	5	7	6	3	6	4	41	
			%	80	100	100	100	100	75	100	100	96	
		Duyuşsal	N	1	-	-	-	-	1	-	-	2	
			%	20	-	-	-	-	25	-	-	4	
		Psikomotor	N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
			%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Özel Yayınevi	Bilişsel	N	1	4	5	3	4	3	3	3	26	
			%	25	100	100	60	100	100	75	75	79	
		Duyuşsal	N	3	-	-	2	-	-	1	1	7	
			%	75	-	-	40	-	-	25	25	21	
		Psikomotor	N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
			%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
DEĞERLENDİRME SORULARI	MEB	Bilişsel	N	15	17	18	16	15	14	16	11	122	
			%	68	100	100	88	100	93,5	100	92	92	
		Duyuşsal	N	7	-	-	2	-	1	-	1	11	
			%	32	-	-	12	-	6,5	-	8	8	
		Psikomotor	N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
			%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Özel Yayınevi	Bilişsel	N	17	23	29	19	24	19	18	27	176	
			%	69	96	96	79	92	87	67	90	85	
		Duyuşsal	N	7	1	1	5	2	3	9	3	30	
			%	31	4	4	21	8	14	33	10	15	
		Psikomotor	N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
			%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Tablo 5.1'deki bulgulara göre

- Sosyal Bilgiler Ders programındaki kazanımların % 78'i bilişsel gruba, % 20'si duyuşsal gruba ve % 2'si psikomotor gruba girmektedir.
- Milli Eğitim Bakanlığına ait Sosyal Bilgiler Ders kitabındaki hazırlık sorularının % 96'sı bilişsel, % 4'ü duyuşsal alana girmektedir.
- Özel yayınevine ait Sosyal Bilgiler Ders kitabındaki hazırlık sorularının % 79'u bilişsel, % 21'i duyuşsal alana girmektedir.
- Milli Eğitim Bakanlığına ait Sosyal Bilgiler Ders kitabındaki değerlendirme sorularının % 92'si bilişsel, % 8'i duyuşsal alana girmektedir.
- Özel yayınevine ait Sosyal Bilgiler Ders kitabındaki değerlendirme sorularının % 85'i bilişsel, % 15'i duyuşsal alana girmektedir.

4.sınıfa ait bulgulara genel olarak bakıldığında, kazanımların % 78'i bilişsel gruba, % 20'si duyuşsal gruba ve % 2'si psikomotor alana girmesine rağmen MEB'e ait ders kitabındaki hazırlık sorularının % 96'sı bilişsel, % 4'ü duyuşsal alana girmekte yani hazırlık sorularıyla ünite kazanımları örtüşmemektedir. MEB'in ders kitabının kazanımlarda yer alan duyuşsal alana yeterince yer vermediği görülmektedir. Özel yayınevine ait ders kitabında ise hazırlık sorularının % 79'u bilişsel, % 21'i duyuşsal alana girdiği görülmektedir. 4. sınıf kazanımları ile özel yayınevine ait ders kitabındaki hazırlık soruları psikomotor alan haricinde örtüşmektedir. Her iki yayınevinde de MEB'in kazanımlarında olan psikomotor alanla ilgili bir hazırlık sorusu ise bulunmamaktadır.

Her iki ders kitabındaki değerlendirme sorularıyla kazanım ilişkisine bakıldığında ise yine hazırlık sorularına benzer bir durum söz konusudur. Yine MEB'e ait ders kitabındaki değerlendirme sorularının %92'si bilişsel ve %8'i duyuşsal alana girmekte yani yine duyuşsal alanda kazanımlarda yer alan oranın (%20) çok altında bir oranda soruya yer verilmiştir. Özel yayınevine ait ders kitabı değerlendirme soruları ise yine kazanımlara yakın oranda bilişsel ve duyuşsal alanda

sorulara yer vermiştir (Bilişsel %85, Duyuşsal %15). Yine her iki yayınevinde de MEB'in kazanımlarında olan psikomotor alanla ilgili bir değerlendirme sorusu ise bulunmamaktadır.

Tablo 5.1 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımları ile Ders Kitapları Hazırlık Soruları ve Değerlendirme Sorularının Taksonomik Olarak Karşılaştırılması

			ÜNİTELER												
5. SINIF	Sınıf	Sınıflama		1	2	3	4	5	6	7	8	T			
KAZANIMLAR			Bilişsel	N	3	6	6	5	5	5	3	3	36		
				%	75	100	84	68	84	100	60	50	78		
			Duyuşsal	N	1	-	1	2	1	-	2	3	10		
				%	25	-	16	32	16	-	40	50	22		
			Psikomotor	N	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
				%	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
			HAZIRLIK SORULARI	MEB	Bilişsel	N	2	4	6	7	5	5	5	6	40
						%	66	80	100	100	84	100	100	100	93
Duyuşsal	N	1			1	-	-	1	-	-	-	3			
	%	33			20	-	-	16	-	-	-	7			
Psikomotor	N	-			-	-	-	-	-	-	-	-			
	%	-			-	-	-	-	-	-	-	-			
Özel Yayınevi	Bilişsel	N		3	11	12	6	8	5	8	5	58			
		%		75	100	100	84	100	100	100	55	91			
	Duyuşsal	N		1	-	-	1	-	-	-	4	6			
		%		25	-	-	16	-	-	-	45	9			
	Psikomotor	N		-	-	-	-	-	-	-	-	-			
		%		-	-	-	-	-	-	-	-	-			
DEĞERLENDİRME SORULARI	MEB	Bilişsel	N	18	18	13	16	10	17	14	15	121			
			%	100	100	100	100	100	94	87	100	97			
		Duyuşsal	N	-	-	-	-	-	1	2	-	3			
			%	-	-	-	-	-	6	13	-	3			
		Psikomotor	N	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
			%	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
	Özel Yayınevi	Bilişsel	N	24	25	21	13	33	16	16	22	170			
			%	100	96	100	100	100	94	76	100	96			
		Duyuşsal	N	-	1	-	-	-	1	5	-	7			
			%	-	4	-	-	-	6	24	-	4			
		Psikomotor	N	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
			%	-	-	-	-	-	-	-	-	-			

Tablo 5.2'deki bulgulara göre

- Sosyal Bilgiler Ders programındaki kazanımların % 78'i bilişsel, % 22'si duyuşsal alana girmektedir.
- Milli Eğitim Bakanlığına ait Sosyal Bilgiler Ders kitabındaki hazırlık sorularının % 93'ü bilişsel alana, % 7'si duyuşsal alana girmektedir.
- Özel yayınevine ait Sosyal Bilgiler Ders kitabındaki hazırlık sorularının % 91'i bilişsel alana, % 9'u duyuşsal alana girmektedir.

- Milli Eğitim Bakanlığına ait Sosyal Bilgiler Ders kitabındaki değerlendirme sorularının % 97'si bilişsel alana, % 3'ü duyuşsal alana girmektedir.
- Özel yayınevine ait Sosyal Bilgiler Ders kitabındaki değerlendirme sorularının % 96'sı bilişsel alana, % 4'ü duyuşsal alana girmektedir.

5. sınıfa ait bulgulara bakıldığında, kazanımların % 78'i bilişsel, % 22'si duyuşsal alana girmesine rağmen Hem MEB hem de özel yayınevine ait ders kitabındaki hazırlık sorularının neredeyse tamamı (MEB % 93, Özel Yayınevi %91) bilişsel alana girmekte yani hazırlık sorularıyla ünite kazanımları örtüşmemektedir. Hem MEB'in hem de özel yayınevinin hazırlık sorularında kazanımlarda yer alan duyuşsal alana yeterince yer vermediği yani kazanımlarla hazırlık sorularının örtüşmediği söylenebilir.

Ders kitaplarındaki değerlendirme sorularında da benzer bir durum söz konusudur. Hem MEB hem de özel yayınevine ait değerlendirme soruları incelendiğinde iki ders kitabındaki değerlendirme sorularının da neredeyse tamamı bilişsel alana girmektedir (MEB % 97, Özel Yayınevi %96). Yani her iki ders kitabında da kazanımlarda yer alan duyuşsal alanla ilgili sorulara yeterince yer verilmemiş yani kazanımlarla değerlendirme soruları örtüşmemektedir.

5.2 ÖNERİLER

1. Ders kitapları hazırlık ve ünite değerlendirme soruları ünite kazanımları ile taksonomik olarak örtüşmelidir.
2. Ders kitaplarındaki hazırlık ve değerlendirme sorularının açık ve net olmasına dikkat edilmelidir.
3. Sosyal Bilgiler kazanımları ile ders kitapları hazırlık ve ünite değerlendirme sorularının taksonomik olarak örtüşüp örtüşmediği bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanların alt basamaklarına bakılarak daha detaylı incelenebilir

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Y. (2005), Türk Eğitim Tarihi “M.Ö. 1000-M.S. 2004”, PegemA Yayıncılık, Ankara
- ALKAN, B. (2002). İlköğretim İkinci Kademe 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde
- ATA, Bahri (2009), Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi (Ed. Cemil ÖZTÜRK), Pegem Yayıncılık, Ankara
- ATKINSON, L. Rita, ATKINSON, C. Richard and R. Ernest, HILGARD (1995), Psikolojiye Giriş (Çev. Kemal ATAKEY vd.), Sosyal Yayınlar, İstanbul
- AVCI, Ebru (2009), Sosyal Bilgilerde Karakter Eğitimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Mustafa SAFRAN), Pegem Akademi, Ankara
- BARR, R., BARTH, J.L. ve S.S. SHERMIS (1978), The Nature of The Social Studies, ETC Publications, California
- BARTH, J.L. (1991) Elementary and Junior High/Middle School Social Studies Curriculum, Activities and Materials, Third Edition, University Press of America, Inc., Lanham
- BARTH, J.L. and J.M. SPENCER (1990), The Foundations of The Social Studies and The Future, Social Education, 54 (6), 346
- BARTH, J.L. ve A. DEMİRTAŞ (1997), İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi/Kaynak Üniteler, YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Ankara
- BAYSAL, N.Z. (2005), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Programlarının Felsefi Temelleri, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Ali Sinan TANRIÖĞEN), Lisans Yayıncılık, İstanbul

- BİLGİLİ, A. Sinan vd. (2008), Sosyal Bilgilerin Temelleri (Ed. Ali Sinan BİLGİLİ), Pegem Akademi, Ankara
- BLANK-LIBRA, Janet (1997), Bloom's Taxonomy and Journalism Conjoin to Improve Students' Questioning Practises, <http://www.eric.ed.gov>
- BLOOM, S. Benjamin; KRATHWOHL, D.R. and B.B. MASIA (1964), Taxonomy of Educational Objectives, Longman, New York
- BÜYÜKALAN, S. Filiz (2003), Ders Kitabı ve Öğretim programı İlişkisi, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler, Gündüz Yayıncılık, Ankara
- CEYHAN, E. Ve B. YİĞİT (2003), Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi, Anı Yayıncılık, Ankara
- DEMİREL, Özcan (2009), Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Öğretme Sanatı, Genelleştirilmiş 10. Baskı Pegem Yayıncılık, Ankara
- DOĞANAY, Ahmet (2009), Değerler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi (Ed. Cemil ÖZTÜRK), Pegem Akademi, Ankara
- DOĞANAY, Ahmet (2005), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Cemil ÖZTÜRK ve Dursun DİLEK), Alkım, İstanbul
- DOĞANAY, Ahmet (2002), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Cemil ÖZTÜRK ve Dursun DİLEK), Pegem Yayıncılık, Ankara
- DÖNMEZ, C. (2003), Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler, (Ed. C. ŞAHİN), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara
- ERCAN, İlke (2001), İlköğretim Sosyal Bilgiler programında Ulusal ve Evrensel Değerler, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale
- ERDEN, M. (1996), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Alkım, İstanbul
- ERDEN, M. (t.y.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Alkım, İstanbul

- ERMAN, Erdoğan (2008), 2003-2006 Yılları Arasında Yapılan Orta Öğretim Kurumlarına Öğrenci Seçme Sınavı'nda Yer Alan Tarih Bilimi Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- EŞ, Hüseyin (2005), Liselere Giriş Sınavlarında Fen Bilgisi Soruları İle İlköğretim Fen Bilgisi Dersi Sınav Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- FAST, V. Kenneth (1974), An Analysis and Classification of The ACS-NSTA High School Chemistry Achievement Tests Using Bloom's Taxonomy-Cognitive Domain, Science Education, 58 (1), 17-21
- GRANELLO, H. Darcy (2000), Encouraging The Cognitive Development of Supervisees: Using Bloom's Taxonomy in Supervision, Counselor Education&Supervision 40 (1), 31-47
- GIDDENS, Anthony (2008), Sosyoloji (Çev. Cemal GÜZEL), Kırmızı Yayınları, İstanbul
- GÜLCAN, Murat Gürkan; BAYRAM, Özen; KILIÇ, Zafer; KARAKAYA, Fatih, M.; MİDİLLİ, Aliye (2007), İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, KOZA Yayın Dağıtım AŞ, Ankara
- GÜLER, G., ÖZEK, N ve G. YAPRAK (2004), 1999-2001 ÖSS Fizik Sınav Sorularının Bilişsel Gelişim Seviyelerinin İncelenmesi, Dershane ve Liselerde Sorulan Bilişsel Gelişim Seviyeleriyle Karşılaştırılması, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8 (2), 63-66
- GÜNDEN, S. (1995), Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış, İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları, TED Öğretim Dizisi No: 13, Ankara
- HOGUE, J.D. (2002), Character Education, Citizenship Educations and The Social Studies, Social Studies, The Social Studies, Vol. 93, No. 3

- KABAPINAR, Yücel (2009), Yeni Öğrenme Anlayışının Işığında Sosyal Bilgiler Ders Kitapları, Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi (Ed. Cemil ÖZTÜRK), Pegem Akademi, Ankara
- KALIN ULU, Özlem (2007), Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum
- KAPTAN, Fitnat (1999), Fen Bilgisi Öğretimi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- KARAGÖZ, Demet; TEKEREK, Meltem; KAYA, Niyazi; AZER, Hikmet; ALIÇ, Melek Derya; YILBAT, Bekir; KOYUNCU, Miyase, ULUSOY, Kadir (2008), Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, İlköğretim 5, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar, Ankara
- KARAGÖZOĞLU, A. Galip (1966), İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi, Öğretmeni iş başında Yetiştirme Bürosu Yayınları, Ankara
- KILIÇ, A. ve S. SEVEN.(2002). Konu Alanı Ders Kitabı İncelmesi, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- KILIÇOĞLU, Gökçe (2009), Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi, Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Mustafa SAFRAN), Pegem Akademi, Ankara
- KOLUKISA, Enver Aydın; ORUÇ, Şahin; AKBABA, Bülent; DÜNDAR, Hakan (2006), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, 4. Sınıf, A Yayınları, Ankara
- KÖSTÜKLÜ, Nuri (2001), Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi, Günay Ofset, Konya
- KULANTAŞ, Nazike (2007), 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğrenci Ders ve Çalışma Kitapları İle Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- LEMING, James (1996), Educating for Character, Bantam Boks, New York
- MARTORELLS, P.H. (1996), Teaching Social Studies im Middle and Secondary Schools. Englewood, Prentice Gahh, Inc., Cliffs

- MAXIM, W. George (2003), Dynamic Social Studies for Elementary Classrooms, Merrill, Upper Saddle River, NJ
- MEB (2007), Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge, Tebliğler Dergisi, S. 2597
- MEB TTKB (2005), Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı, Ankara, <http://ttkb.meb.gov.tr>
- MEB (2004), İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, MEB Yayınları, Ankara
- MICHAELIS, J.U. (1985), Social Studies for Children, Orentice-Hall, Inc., New Jersey
- MICHAELIS, J.U. and J. GARCIA (1996), Social Studies for Children/A Guide to Basic Instruction, Allyn&Bacon, Boston
- MUTLU, Mehmet, UŞAK, M. Ve M. AYDOĞDU (2003), Fen Bilgisi Sınav Sorularının Değerlendirilmesi, gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim fakültesi Dergisi, 4 (2), 87-95
- NAYLOR, D.T. and R. DIEM (1987), Elementary and Middle School Social Studies, Random House, Inc., New York
- NCSS (2004), Teacher Standards, www.socialstudies.org/teacherstandards
- NCSS (1997), Fostering Civic Virtue: Character Education In The Social Studies, National Council for The Social Studies Available on The World Wide Web, <http://www.socialstudies.org/standards/positions/character>
- NELSON, R. Murry (1987), Children and Social Studies Creative Teaching in The Elementary, Harcourt Brace Jovanovich, San Diego
- ORUÇ, Şahin (2009), Sosyal Bilgiler Ders Kitapları, Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Mustafa SAFRAN), Pegem Akademi, Ankara
- ORUÇ, Şahin (2009), Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitaplarında Edebi Ürünler, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 13, Ağustos, Sayı: 2

- ÖNAL, Hakan ve Niyazi KAYA (2006), Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4. ve 5. Sınıf) Değerlendirilmesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16: 21-37
- ÖZÇAĞLAR, Ali (2006), Coğrafyaya Giriş, Hilmi usta Matbaacılık, Ankara
- ÖZÇELİK, D. Ali (1992), Okullarda Ölçme ve Değerlendirme, ÜSYM-Eğitim Yayınları, Ankara
- ÖZKAL, Neşe. (2000). İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Bilgilere İlişkin Benlik Kavramı, Tutumlar ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZTÜRK, Cemil (2009), Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış, Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi (Ed. Cemil ÖZTÜRK), Pegem Akademi, Ankara
- ÖZTÜRK, Cemil (2007), Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Yaklaşım, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım (Ed. Cemil ÖZTÜRK), PegemA Yayıncılık, Ankara
- ÖZTÜRK, Cemil ve Dursun, DİLEK (2005), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Cemil ÖZTÜRK ve Dursun DİLEK), PegemA Yayıncılık, Ankara
- ÖZTÜRK, Cemil ve Rahmi, OLTUOĞLU (2005), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller, PegemA Yayıncılık, Ankara
- ÖZTÜRK, Cemil ve Rahmi, OLTUOĞLU (2003), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller, PegemA Yayıncılık, Ankara
- ÖZTÜRK, Cemil ve Rahmi, OLTUOĞLU (2002), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller, PegemA Yayıncılık, Ankara
- PRESTON, C. Ralph and L. Wayne, HERMAN (1974), Teaching Social Studies in The Elementary School, Holt, Rinehart, New York

- RISNER, P. Gregory, NICHOLSON, J.I. and B. WEBB (2000), Cognitive Levels of Questioning Demonstrated By New Social Studies Textbooks: What The Future Holds for Elementary Students, <http://www.eric.ed.gov>
- SAFRAN, Mustafa (2008), Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış, Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Bayram TAY ve Adem ÖCAL), Birinci Baskı, Pegem Akademi, Ankara
- SAĞIR, Dilek (2003), Ortaöğretim Lise 1. Sınıf Coğrafya Dersi Müfredat Programında Yer Alan Yeryüzünün Biçimlenmesi (Dış Kuvvetler Ünitesinde Öğretmenlerin Öğrencileri Değerlendirmede Bloom'un Taksonomisini Kullanma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- SAVAGE, T.V. and D.G. Amstrong (1996), Effective Teaching in Elementary Social Studies, Third Edition, Prentice-Hall, Inc., New Jersey
- SAVITZ, Fred (1999), Howard Gardner, Meet Benjamin Bloom: Strategies for The Future Enliven Methods From The Past, <http://www.eric.ed.gov>
- SENEMOĞLU, Nuray (2009), Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, 14. Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara
- SERTÇELİK, Özden (2007), Bilişsel, Uyuşsal ve Devimsel Kazanımlar ve Alt Basamakları Hakkında Rapor ve Ders Planı İncelemesi, <http://mail.baskent.edu.tr/~20397227/portfolio/Kazanimlariinceleyelim.pdf> (E.T. 17.08.2009)
- SHUG, M. and R. BERRY (1987), Reaching Social Studies in Elementary School, Glenview, Scott, Foresman and Company, Illinois
- SÖNMEZ, Veysel (2008), Öğretim İlke ve Yöntemleri, 2. Baskı, Ankara
- SÖNMEZ, Veysel (2005), Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu, Anı Yayıncılık, Ankara
- SÖNMEZ, Veysel (2001), Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Anı Yayıncılık, Ankara

- SÖNMEZ, Veysel. (1998). Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu. Ankara: Anı Yayıncılık
- SÖNMEZ, Veysel (1997), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Anı Yayıncılık, Ankara
- TAKONA, James P. Ole (1999), The Distribuion of Undergraduate Questions Among The Specified Cognitive Levels: A Case of an African University, <http://www.eric.ed.gov>
- TANRIÖĞEN, Abdurrahman (2006), Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Etkili Vatandaş Yetiştirme, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Abdurrahman TANRIÖĞEN), Lisans Yayıncılık, İstanbul
- Tebliğler Dergisi, (2006). Sayı: 2589.
- TEKEREK, Meltem; KAYA, Niyazi; ALIÇ, Meltem Derya; YILBAT, Bekir; YILDIRIM, Tuğrul; KOYUNCU, Miyase; ULUSOY, Kadir (2008), Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, İlköğretim 4, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- TEKİN, Halil (2004), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Has-Soy Matbaası, Ankara
- TOPSES, G. (2001), Hayat Bilgisi Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Hazırlama gerekçesi, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Hayat Bilgisi 1-3. (Ed. L. KÜÇÜKAHMET), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- TURGUT, M. Fuat (1997), Eğitimde Ölçe ve Değerlendirme Metotları, Yargıcı Matbaası, Ankara
- TURNER, N. Thomas (2004), Essentials of Elemantry Social Studies, Pearson/A and B, Boston
- UZGUÇ, H. (2002). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- ÜN AÇIKGÖZ, Kamile (2003), Etkili Öğrenme ve Öğretme, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir

- VESSELS, G.G. (1998), Character and Community Development: A School Planning and Teacher Training Handbook, Greenwood Publishing Group, USA
- WELTON, D.A. and J.T. MALLAN (1999), Children and Their World/Strategies for Teaching Social Studies, Houghton Mifflin Company, New York
- WESLEY, E.B. (1978), Foreword, in R. Barr, J.L. Barth ve S.S. Shermis. The Nature of The Social Studies, ETC Publications, California
- WHITTINGTON, M. Sussie (2000), Using Think-ALoud Protocols to Assess Cognitive Levels of Students in College Classrooms, <http://www.eric.ed.gov>
- WHITTINGTON M. Sussie and L.H. NEWCOMB (1993), Aspired Cognitive Level of Instruction Assesed Cognitive Level of Instruction and Attitude Toward Teaching at Higher Cognitive Levels, <http://www.eric.ed.gov>
- YAZICI, Hakkı ve M. Kürşat, KOCA (2008), Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı, Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Bayram TAY ve Adem ÖZEL), Pegem Akademi, Ankara
- YEL, Selma ve Soner, ALADAĞ (2009), Sosyal Bilgilerde Değerlerin Yönetimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Mustafa SAFRAN), Pegem Akademi, Ankara
- YILMAZ, Ayhan ve F. İnci MORGİL (1999), Kimya Öğretmenliği Öğrencilerinin Laboratuar Uygulamalarında Kullandıkları Laboratuarların Şimdiki Durumu ve Güvenli Çalışmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 15: 104-109
- http://okulweb.meb.gov.tr/58/10/288837/dosyalar/4_sinif/sosyal_4.doc
- http://okulweb.meb.gov.tr/58/10/288837/dosyalar/4_sinif/sosyal_5.doc
- <http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/index.php>

KONU DİZİNİ

4. sınıf.....	97	öğrenci	2, 12, 16, 17, 22, 57, 58, 95, 96, 152
bilişsel ..	2, 9, 10, 19, 24, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 37, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 118, 119, 122, 124, 125, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 157, 158, 159, 163, 165, 167, 168, 170, 172, 176, 177, 178	öğretim.....	2, 6, 56, 57, 59, 82, 95, 129, 151
Bloom Taksonomisi	9	Program.....	xiv, 8
değerlendirme soruları	2, 6, 97, 98, 132, 152	psikomotor	2, 98, 107, 176
duyuşsal... ..	2, 19, 24, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 98, 101, 103, 105, 109, 112, 114, 116, 119, 122, 124, 125, 128, 129, 131, 134, 135, 136, 140, 142, 144, 148, 150, 157, 167, 168, 170, 172, 176, 177, 178	sınıf2, 3, 4, 5, 6, 56, 93, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 118, 119, 121, 122, 124, 125, 126, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 167, 168, 169, 170, 172, 173, 174	
eğitim	1, 2, 8, 10, 29, 57, 59, 94, 95, 129, 130, 133, 151, 153	sosyal bilgiler	1, 2, 22, 32, 94, 98
Eğitim..	1, 6, 8, 23, 57, 58, 97, 98, 129, 152, 167, 168, 170, 176, 177, 181, 182, 183, 184, 186, 187, 188, 190	Sosyal Bilgiler ..	ix, x, xi, xii, xiii, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 25, 82, 86, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 157, 158, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 182, 183, 184, 186, 187, 190
Hedef....	ix, 8, 9, 10, 30, 35, 36, 57, 99, 101, 103, 105, 107, 109, 110, 112, 113, 115, 116, 118, 120, 121, 123, 124, 126, 127, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 137, 138, 140, 142, 144, 146, 148, 149, 151, 152, 154, 155, 157, 158, 160, 161, 163, 164, 166, 167, 169, 170, 172, 173	ünite	2, 3, 4, 5, 6, 57, 99, 101, 102, 104, 106, 108, 110, 111, 113, 114, 116, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 138, 140, 142, 144, 145, 147, 149, 151, 152, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 167, 168, 169, 170, 172, 173, 174
İlköğretim....	2, 21, 25, 35, 93, 94, 153, 179, 182, 183, 186, 187		
insan ..	1, 36, 59, 83, 85, 115, 122, 133, 140, 141, 142, 143, 146, 147, 157, 159		
kazanım	163		
kitap.....	130, 172		

ÖZGEÇMİŞ

21.05.1982 tarihinde Niğde-Merkez’de doğdum. İlkokulu Niğde İnönü İlkokulunda, Ortaokulu Niğde Cumhuriyet Ortaokulunda, Lise’yi Niğde Lisesinde tamamladım. 2002 yılında girdiğim Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde 2006 yılında dereceyle mezun oldum. 2007 yılında Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı’nda Yüksek Lisansa başladım. 2006 yılında başladığım öğretmenlik mesleğinde Niğde’deki çeşitli dershanelerde coğrafya öğretmenliği yaptım. Şu anda Diyarbakır Kulp Kayahan İÖÖ’da Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak meslek hayatıma devam etmekteyim.